

Analiza reakcije UEFA-e na krizu uzrokovanu osnivanjem nogometne Superlige

Međurečan, Antonio

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:443530>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-25**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

**Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija – smjer Analiza i poslovno planiranje**

**ANALIZA REAKCIJE UEFA-E NA KRIZU UZROKOVANU
OSNIVANJEM NOGOMETNE SUPERLIGE
ANALYSIS OF UEFA'S REACTION TO THE CRISIS
CAUSED BY THE ESTABLISHMENT OF THE FOOTBALL
SUPERLEAGUE**

Diplomski rad

Student: Antonio Međurečan

JMBAG studenta: 1191245053

Mentor: Izv. prof. dr. sc., Davor Labaš

Zagreb, rujan 2024.

Sažetak

U suvremenim organizacijama, pa tako i sportskim, u uvjetima krize ključno je odabrati ispravnu strategiju kriznog komuniciranja. Izrazito je bitan način na koji sportska organizacija odgovara na upite javnosti i posebnih interesnih skupina te, shodno tome, odnosi s javnošću igraju središnju ulogu u upravljanju kriznim situacijama u sportu.

18. travnja 2021. godine dvanaest najbogatijih europskih nogometnih klubova šokiralo je sveopću nogometnu javnost, a samim time i UEFA-u, objavom o osnivanju vlastitog zatvorenog nogometnog natjecanja. UEFA je, kao krovna europska nogometna organizacija, brinula o organizaciji svih kontinentalnih klupskih nogometnih natjecanja od svojih samih začetaka. UEFA-ina su se natjecanja oduvijek zasnivala na otvorenom tipu koji karakterizira mogućnost promocije i ispadanja, a projekt Superlige, sa stalnim članovima natjecanja, bio je suštinska suprotnost UEFA-inom modelu. UEFA-a je primjenom adekvatne ofanzivne strategije kriznog komuniciranja, uz pomoć navijača i drugih interesnih skupina, uspjela suzbiti inicijalnu krizu. U međuvremenu je UEFA predstavila novi format Lige prvaka koji je protumačen kao njen odgovor na prijetnje osnivanjem Superlige.

Odlukom Europskog suda pravde iz prosinca 2023. onemogućeno je pokretanje bilo kakvog zatvorenog natjecanja, no isto je tako jasno naznačeno da UEFA nema pravo odbiti autorizirati bilo kakvo novo natjecanje koje bi se zasnivalo na europskom sportskom modelu otvorenih natjecanja. Kao odgovor na Odluku osnivači Superlige predstavili su novi model natjecanja koji uključuje sustav promocije i ispadanja. S druge strane, UEFA je nastavila zagovarati tezu da štiti europske vrijednosti u borbi protiv bogatih koji gledaju samo vlastite interese. Rezultati provedenog anketnog istraživanja pokazali su da javnost, koja je u najvećoj mjeri protiv zatvorenog tipa natjecanja, pozitivno gleda na UEFA-inu reakciju na inicijalnu krizu. Međutim stav javnosti o UEFA-i kao organizaciji nije u tolikoj mjeri pozitivan stoga mogućnost stvaranja neovisnog natjecanja prema kriterijima otvorenog natjecanja predstavlja velik izazov za UEFA-u. Razdoblje koje slijedi bit će izrazito neizvjesno, a ključnim za budućnost UEFA-e mogao bi se pokazati uspjeh ili neuspjeh njezinog novog formata Lige prvaka koji kreće od sezone 2024/25.

Ključne riječi:

UEFA, Superliga, kriza, krizno komuniciranje

Summary

In modern organizations, including sports organizations, selecting the right crisis communication strategy is crucial during times of crisis. The way a sports organization responds to inquiries from the public and specific interest groups is extremely important, and, consequently, public relations play a central role in managing crisis situations in sports.

On April 18, 2021, twelve of the wealthiest European football clubs shocked the entire football community, including UEFA, by announcing the creation of their own closed football competition. Since its inception, UEFA, as the governing body of European football, has been responsible for organizing all continental club competitions. UEFA's competitions have always been based on an open model characterized by the possibility of promotion and relegation, whereas the Super League project, with its permanent member clubs, was fundamentally opposed to UEFA's model. By employing an appropriate offensive crisis communication strategy, with the support of fans and other interest groups, UEFA managed to suppress the initial crisis. In the meantime, UEFA introduced a new format for the Champions League, which was interpreted as its response to the threat posed by the formation of the Super League.

A decision by the European Court of Justice in December 2023 prevented the launch of any closed competition, but it also clearly indicated that UEFA does not have the right to refuse to authorize any new competition that would be based on the European sports model of open competitions. In response to the ruling, the founders of the Super League presented a new competition model that includes a system of promotion and relegation. On the other hand, UEFA continued to advocate the idea that it is protecting European values against the wealthy who prioritize their own interests. The results of a survey showed that the public, which is largely against the closed competition model, viewed UEFA's response to the initial crisis positively. However, public opinion about UEFA as an organization is not as favourable, so the possibility of creating an independent competition based on the criteria of open competition presents a significant challenge for UEFA. The upcoming period will be highly uncertain, and the success or failure of UEFA's new Champions League format, starting from the 2024/25 season, could prove to be crucial for the organization's future.

Key words:

UEFA, Super League, Crisis, Crisis Communication

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

(mjesto i datum)

Sadržaj

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
1.1.	Predmet i cilj rada.....	1
1.2.	Izvori podataka i metode istraživanja.....	1
1.3.	Sadržaj i struktura rada	1
2.	Krizni menadžment i krizno komuniciranje	3
2.1.	Pojmovno određenje kriznog menadžmenta.....	3
2.1.1.	Definicija i obilježja kriza.....	3
2.1.2.	Vrste poslovnih kriza	3
2.1.3.	Pojam, vrste i faze kriznog menadžmenta.....	5
2.2.	Pojam i obilježja kriznog komuniciranja	6
2.3.	Koncepcija i strategije kriznog komuniciranja	7
2.4.	Krizni menadžment i krizno komuniciranje u sportskim organizacijama 10	
3.	Vrste sportskih natjecanja i krovne sportske organizacije	11
3.1.	UEFA kao krovno europsko nogometno tijelo.....	11
3.1.1.	Povijesni pregled organizacije	11
3.1.2.	Povijesni pregled razvoja europskih klupskih natjecanja	16
3.1.3.	Nagradni fond i raspodjela dobiti u europskim klupskim natjecanjima 20	
3.2.	Vrste sportskih natjecanja.....	23
3.2.1.	Natjecanja otvorenog i zatvorenog tipa	23
3.2.2.	Prihodi i troškovi u natjecanjima otvorenog i zatvorenog tipa	25
3.2.3.	Nemoguće trojstvo – napredovanje i ispadanje, konkurentska ravnoteža, financijska stabilnost.....	29

3.2.4.	Koncept natjecanja zatvorenog tipa u SAD-u.....	30
3.2.5.	Idejni začeci primjene američkog koncepta u Europi.....	33
3.3.	Košarkaška Euroliga.....	34
3.3.1.	Povijesni pregled.....	34
3.3.2.	Sustav natjecanja.....	36
3.3.3.	Reakcija FIBA-e.....	37
3.4.	Nogometna Superliga.....	38
3.4.1.	Idejni začeci.....	38
3.4.2.	Osnivači.....	40
3.4.3.	Prvotni koncept – broj klubova, promocija/ispadanje, financiranje, dijeljenje dobiti.....	43
3.5.	Komparativna analiza košarkaške Eurolige i nogometne Superlige ...	45
4.	UEFA i Superliga.....	47
4.1.	Osnivanje Superlige.....	47
4.1.1.	Objava o osnivanju.....	47
4.1.2.	Reakcija javnosti.....	48
4.1.3.	Reakcija nogometnih klubova, nacionalnih nogometnih saveza i igrača	51
4.1.4.	Krah inicijalne Superlige.....	53
4.2.	Reakcija UEFA-e.....	54
4.2.1.	Povijest odnosa UEFA-e i najbogatijih klubova.....	54
4.2.2.	Prvotno priopćenje, inicijalni postupci i sankcije osnivačima.....	56
4.2.3.	Pravni postupci.....	59
4.2.4.	Reorganizacija nogometnih natjecanja.....	60
4.2.5.	Analiza reakcije UEFA-e s aspekta kriznog komuniciranja.....	64
4.2.6.	Komparativna analiza reakcije UEFA-e i FIBA-e.....	67

4.3.	Odluka Europskog suda pravde	69
4.3.1.	Ključne točke presude	69
4.3.2.	Reakcija UEFA-e na Odluku Europskog suda pravde i analiza reakcije s aspekta kriznog komuniciranja	70
4.3.3.	Novi koncept Superlige.....	72
4.4.	Daljnji koraci UEFA-e	73
5.	Empirijsko istraživanje utjecaja UEFA-inih postupaka na stav profesionalnih nogometaša i navijača	75
5.1.	Ciljevi i metodologija istraživanja	75
5.2.	Ispitivanje stava profesionalnih nogometaša i navijača pomoću anketnog upitnika	75
5.2.1.	Ispitivanje stava profesionalnih nogometaša	75
5.2.2.	Ispitivanje stava navijača.....	77
5.3.	Analiza i spoznaje rezultata istraživanja	79
6.	Zaključak.....	86
	Popis literature	88
	Popis slika	95
	Popis tablica.....	95
	Popis grafova	95
	Prilozi	96
	Životopis studenta	116

1. Uvod

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet rada je analiza odgovora UEFA-e na krizu uzrokovanu Superligom, odnosno u radu će biti analizirani svi postupci i strategije kriznog komuniciranja koje je UEFA poduzela.

Cilj rada je, uz pomoć relevantne strane i domaće literature, prikazati i evaluirati UEFA-ine postupke te temeljem dobivenih spoznaja donijeti zaključke o uspješnosti strategija kriznog komuniciranja.

1.2. Izvori podataka i metode istraživanja

Prilikom pisanja diplomskog rada korištena je relevantna strana i domaća literatura iz područja kriznog menadžmenta, s naglaskom na kriznu komunikaciju te literatura iz ekonomike sporta. Također, u radu su korištena službena priopćenja sportskih klubova i sportskih organizacija, kao i podaci o sportskim natjecanjima sa službenih internetskih stranica sportskih natjecanja i sportskih organizacija. U empirijskom dijelu rada korišten je anketni upitnik proveden među profesionalnim nogometašima i navijačima.

U radu su korištene metode istraživačkog rada poput metode komparacije kojom se uspoređuju slične činjenice i utvrđuju njihove različitost, metode analize kojom se složeni podaci raščlanjuju na sastavne dijelove, i metode sinteze kojom se pojedinačni dijelovi oblikuju u cjelinu. Također, u radu se koristi i induktivna metoda u svrhu zaključivanja od pojedinačnog prema općem, te deduktivna metoda za zaključivanje od općeg prema pojedinačnom.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od ukupno šest poglavlja. U prvom, uvodnom poglavlju, navode se predmet i cilj rada te izvori podataka i metode istraživanja. Drugo poglavlje odnosi se na teorijski koncept kriznog menadžmenta i kriznog komuniciranja. U trećem poglavlju predstavljene su krovne sportske organizacije i tipovi sportskih natjecanja. Predstavljene su UEFA kao čelna europska nogometna organizacija i FIBA kao krovna svjetska košarkaška organizacija. Uz to, pobliže su objašnjene vrste sportskih natjecanja te je napravljena distinkcija između

otvorenog i zatvorenog tipa sportskog natjecanja. Također, predstavljene su košarkaška Euroliga i nogometna Superliga te je napravljena komparativna analiza ovih dvaju natjecanja. Četrto poglavlje pobliže objašnjava odnos UEFA-e i nogometne Superlige. U njemu je prikazana reakcija UEFA-e na krizu uzrokovanu osnivanjem nogometne Superlige, kao i analiza reakcije s aspekta kriznog komuniciranja. Peto poglavlje odnosi se na empirijsko istraživanje utjecaja UEFA-inih postupaka na stav profesionalnih nogometaša i navijača pomoću anketnog upitnika te su u njemu prikazani rezultati istraživanja te njihova analiza i spoznaja dobivenih rezultata. U šestom se poglavlju donose zaključci.

2. Krizni menadžment i krizno komuniciranje

2.1. Pojmovno određenje kriznog menadžmenta

2.1.1. Definicija i obilježja kriza

U svakidašnjem se govoru nerijetko susrećemo s pojmom krize koji najčešće označava tešku situaciju. O krizi se govori u svim područjima života pa tako i u medicini, politici, ekonomiji i sportu. Sam naziv potječe od grčke riječi κρίσις (krisis) te označava prijelom, prolazno teško stanje u svakom, prirodnom, društvenom i misaonom procesu (Osmanagić Bedenik, 2010).

Bitno je napraviti distinkciju između krize i neuspjeha. Naime, krize vode novoj orijentaciji, odlučujućoj promjeni, izvođenju zaključaka i posljedica koje vode promjeni dosadašnjeg ponašanja sve do preispitivanja dosadašnjih ciljeva. Samim time u kronološkom slijedu krize najprije se susrećemo s destruktivnim posljedicama, no kasnije kriza nerijetko rezultira i konstruktivnim posljedicama (Osmanagić Bedenik 2010).

Postoji mnogo definicija poslovne krize. Tako Coombs (2019) poslovnu krizu definira kao bilo koji događaj koji je neočekivan, prijeteći organizaciji te izaziva neizvjesnost, a za čije su rješavanje potrebne hitne odluke i reakcije kako bi se smanjile negativne posljedice. Prema Osmanagić Bedenik (2010) kriza se može definirati kao neočekivani i ometajući događaj koji može ugroziti normalno funkcioniranje organizacije i ima potencijal izazvati značajnu štetu ljudima, imovini ili okolišu. S poslovnog aspekta, ona označava stanje koje dovodi u pitanje opstanak poduzeća, odnosno stanje ugroženosti njegove egzistencije.

2.1.2. Vrste poslovnih kriza

Poslovna je kriza neočekivani događaj, ili pak niz događaja, koji značajno ugrožavaju operativne, financijske i reputacijske aspekte organizacije, zahtijevajući hitne i efektivne reakcije kako bi se smanjile štetne posljedice (Coombs, 2007). Tipurić (2019), pak, navodi kako poslovna kriza predstavlja prijetnju poduzeću jer dovodi do neželjenih ishoda poslovanja, pogotovo ako se simptomi krize ne uoče na vrijeme.

Mnogo je različitih klasifikacija poslovnih kriza, ovisno o autoru kao i o samom kriteriju klasifikacije. Prema kriteriju uzroka krize, razlikujemo eksterno i interno uzrokovane poslovne krize, kao što i prema lokalizaciji posljedica možemo razlikovati krize s pretežito eksternim i pretežito internim posljedicama (Osmanagić Bedenik, 2010). Glede spomenutih

uzroka krize, važno je napraviti distinkciju između uzroka i simptoma krize. Simptomi su samo vanjski znak koji upućuje na istraživanje uzroka (Osmanagić Bedenik, 2010). Uzroke krize možemo podijeliti na kvantitativne i kvalitativne te na vanjske i unutarnje (Osmanagić Bedenik, 2010). Kvantitativni se uzroci najčešće definiraju na temelju statističkih podataka. Temeljem statističkih podataka možemo doći do zaključka na koji su način s uzrocima krize povezana obilježja poduzeća kao što su pripadnost grani, pravni oblik te veličina i starost poduzeća. Kvalitativni uzroci krize promatraju se kao vanjski (egzogeni) i unutrašnji (endogeni). Najčešći su unutarjni uzroci krize greške u vođenju i nedovoljan vlastiti kapital, dok se vanjski uzroci odnose na okolinu poduzeća te se naglašavaju s dva aspekta – konjunktorni razvoj i strukturalne promjene.

Prema kriteriju broja uzroka krize razlikujemo unikauzalno i multikauzalno uzrokovane poslovne krize. Bitno je naglasiti kako se uglavnom ne radi o jednom, već o spletu uzroka koji dovode do kriznog razvoja poduzeća (Osmanagić Bedenik, 2010). Često su to kombinacije unutaršnjih i vanjskih uzroka, pogrešnih odluka i zanemarenog utjecaja okoline, a gotovo bismo sve uzroke mogli svesti na zajednički nazivnik – neprikladnost menadžmenta u ovladavanju izazovima posla. Konačno, uspjeh ili neuspjeh poduzeća proizlazi isključivo iz sposobnosti menadžmenta (Presber, Stengert, 2002).

Prema stupnju opažanja, Sučević (2010) poslovne krize dijeli na potencijalne, latentne i akutne. Kod potencijalne krize simptomi krize još uvijek nisu vidljivi, odnosno još ni nije došlo do nastanka krize. Međutim, zbog određenih nedostataka u poslovanju, poput neefikasnog upravljanja i nedostataka vezanih uz funkcioniranje i vođenje poduzeća, postoji velika vjerojatnost da će poduzeće u skorijoj budućnosti zapasti u krizu. Kada se poduzeće nalazi u fazi latentne krize simptomi krize jasno su vidljivi kroz pokazatelje poslovanja te je stoga potrebno poduzeti korektivne mjere za suzbijanje krize. Akutna kriza predstavlja završni stupanj razvoja krize pri kojem simptomi postaju jasno vidljivi. U ovoj je fazi šteta već nastala te se svi napori kriznog tima trebaju usmjeriti ka njezinu minimiziranju s ciljem spasa poduzeća. Akutna kriza završava ili sanacijom ili likvidacijom.

Osmanagić Bedenik (2010), prema ciljevima poduzeća, krize dijeli u tri osnovne kategorije: krize likvidnosti, krize uspjeha i strateške krize. Kada poduzeće ne uspijeva podmirivati svoje dugove ono je u krizi likvidnosti, kada posluje s gubitkom zapada u krizu uspjeha, a

kada poduzeće nije u mogućnosti ostvariti svoj puni potencijal zbog izostanka odgovarajućih znanja, proizvoda, usluga, tržišta i kupaca, nalazi se u strateškoj krizi.

Uz sve dosad navedene podjele, krize možemo podijeliti i prema sljedećim kriterijima: trajanje krize (kratkotrajne i dugotrajne poslovne krize), ovladivost kriznim procesom (konačno ovladive, privremeno ovladive i neovladive poslovne krize), vrsta posljedica (krize s pretežito destruktivnim ili pretežito pozitivnim posljedicama) i predvidivost krize (Osmanagić Bedenik, 2010). S aspekta predvidivosti krize razlikujemo nepredvidive i predvidive krize. Nepredvidive se krize ne mogu izbjeći i u tu skupinu spadaju prirodne katastrofe i iznenadni događaji poput pada zrakoplova ili požara.

2.1.3. Pojam, vrste i faze kriznog menadžmenta

Krizni menadžment definira se kao aktivnost usmjerena na ovladavanje situacijom opasnom za opstanak poduzeća, planiranje i provođenje mjera za osiguranje temeljnih ciljeva poduzeća (Krummenacher, 1981). Njegova je svrha spriječiti ili umanjiti negativne posljedice kriznog događaja pružajući zaštitu organizaciji, dionicima i industriji, istovremeno potičući pozitivan odgovor na nastalu situaciju (Coombs, 2019).

Kao što postoji više vrsta kriza, tako postoji i više vrsta kriznog menadžmenta. Tako Osmanagić Bedenik (2010) razlikuje preventivni ili anticipativni krizni menadžment te reaktivni krizni menadžment. Ako se radi o aktivnostima sprječavanja krize, tada se govori o preventivnom ili anticipativnom kriznom menadžmentu, dok reaktivni krizni menadžment podrazumijeva osiguranje temeljnih, egzistencijalnih varijabli nakon pojave krize i obilježavaju ga jasni ciljevi poput ostvarenja određene likvidnosti ili uspjeha.

Coombs (2007) proces kriznog menadžmenta dijeli u tri faze: pred krizna faza, krizna faza i post krizna faza. Fokus pred krizne faze stavljen je na prevenciju i pripremu za krizu, krizna faza predstavlja odgovor na krizu gdje se konkretnim potezima usmjerava tijekom krize, dok se u post kriznoj fazi evaluira krizna situacija te se iz nje pokušava izvući konkretne zaključke kako se što bolje pripremiti za sljedeću krizu. Uz to, Coombs (2019) navodi kako pravovremen i primjeren odgovor na krizu smanjuje negativan utjecaj na reputaciju poduzeća i kvalitetu branda te smanjuje gubitke. Štoviše, ako krizni menadžment iskoristi prilike koje mu se pružaju u kriznim situacijama, moguće je da će doći i do pozitivnih promjena.

S druge strane, Osmanagić Bedenik (2010) prepoznaje pet faza upravljanja krizom, odnosno kriznog menadžmenta. Prva je faza prevencija koja se odnosi na sve mjere za izbjegavanje krize i mjere ovladavanja neizbježnom krizom. Sljedeća je faza rana spoznaja koja obuhvaća rani nagovještaj, ranu spoznaju i rano upozorenje o mogućoj, nastupajućoj krizi. Treća je faza ovladavanje krizom i ona podrazumijeva ublažavanje posljedica i trajno ograničenje šteta nakon njezine pojave. Četvrta je faza obnavljanje kao ponovni početak te obuhvaća uklanjanje negativnih posljedica krize i ponovno uspostavljanje barem iste pozitivne situacije te prijelaz prema dnevnom poslu. Posljednja, peta faza jest učenje iz krize koje se odnosi na mjere trajnog preventivnog djelovanja kako bi se umanjio rizik pojave krize u budućnosti i time je izravno povezano povratnom vezom s prvom, ali i svim drugim fazama.

2.2. Pojam i obilježja kriznog komuniciranja

Komunikacija je središte kriznog menadžmenta. Krizna komunikacija definira se kao prikupljanje, obrada i širenje informacija potrebnih za rješavanje krizne situacije (Coombs, 2019). Informacijska i komunikacijska razina imaju izrazitu važnost tijekom cijelog procesa upravljanja poslovnom krizom: u fazi anticipativnog upravljanja, u fazi identifikacije krize i u fazi reaktivnog upravljanja. Međutim, u fazi identifikacije krize komunikacija ima veliku važnost i često je jedan od presudnih faktora izlaska iz krize (Osmanagić Bedenik, 2010).

Krizne situacije predstavljaju izrazitu opasnost za reputaciju poduzeća te posljedično utječu na percepciju i odnos eksterne javnosti prema samom poduzeću. Eksternu javnost predstavljaju sve skupine koje su na neki način povezane s poduzećem, odnosno kupci i dobavljači, konkurentska poduzeća, mediji, predstavnici vlasti i ostali (Jugo, 2017). Dobra reputacija izrazito je važna jer predstavlja konkurentsku prednost kojom zadržava stare i privlači nove kupce, ali privlači i nove zaposlenike kao i investicije. Reputacija se stvara upravo kroz informiranje javnosti i stoga je krizno komuniciranje ključan faktor uspješnosti izlaska iz krize (Coombs, 2007).

Osim informiranja javnosti, izrazito je bitno i informiranje samih zaposlenika poduzeća. Naime, često se zanemaruje utjecaj negativnih ishoda krize na psihu samih zaposlenika. Nedostupne informacije i loša komunikacija utječu na porast neizvjesnosti i pojave kolektivnog stresa što posljedično smanjuje povjerenje zaposlenika u organizaciju. Iz tog je

razloga izuzetno važno da komunikacija koja potječe od top menadžmenta bude pravovremena te da sadrži jasne informacije i upute za ostale zaposlenike (Osmanagić Bedenik, 2010).

2.3. Konceptcija i strategije kriznog komuniciranja

Konceptcija kriznog komuniciranja obuhvaća sljedeća pitanja: Kada koga informirati? Tko to mora učiniti? Što želimo tražiti i od koga? Dobra konceptcija komuniciranja obuhvaća sve primatelje informacija, dokumentira kada i kako je tko informiran i određuje kada će i tko dalje dobivati informacije i na koji način. Kada, kako, gdje, kome i tko daje informacije u području je odgovornosti menadžmenta. (Osmanagić Bedenik, 2010).

Nadalje, Osmanagić Bedenik (2010) navodi model od četiri stupnja koji za cilj ima stvoriti povjerenje među suradnicima, vlasnicima, kupcima, dobavljačima te svim ostalim sudionicima na tržištu. U prvom se stupnju modela ciljanim skupinama prenose informacije o poduzeću. Te informacije mogu biti različitog opsega i stupnja otvorenosti prema istini te je osnovni cilj, koji se u ovom stupnju želi postići, postati poznat u javnosti. Drugi stupanj (Osmanagić Bedenik, 2010) predstavlja upoznavanje medija putem priopćenja ili konferencija za medije. Informacije koje se iznose u ovom stupnju zahtijevaju dobru pripremu te moraju sadržavati visok i vjerodostojan stupanj istinitosti. Karakteristika ovog stupnja jest jednostrani smjer komuniciranja što ujedno može i predstavljati problem, pogotovo u situacijama kada organizaciju karakterizira nevješt odnos prema medijima te kada su nedovoljno jasno definirane ciljne grupe, zbog čega dolazi do raspršenosti danih informacija i time negativnog utjecaja na primatelje informacija. Treći stupanj (Osmanagić Bedenik, 2010) jest uvjeravanje javnosti o stavovima poduzeća, ali bez spremnosti promjene vlastitog stava. Komunikacija je kod ovog stupnja dvosmjerna, ali još uvijek asimetrična te se povratna veza proteže samo na rezultate ispitivanja javnog mijenja. Konačno, najviši stupanj komunikacije karakterizira bolje obostrano razumijevanje. Ovdje se dvostrana komunikacija odvija simetrično tako da poduzeće zna što javnost treba i želi, a javnost razumije zahtjeve i potrebe poduzeća. Težiti postizanju četvrtog stupnja komunikacije, bez prethodnih stupnjeva i bez odugovlačenja, osnovni je cilj komunikacije u krizi (Osmanagić Bedenik, 2010). Čest je slučaj da postoji razlika između primljene i dane informacije te upravo u krizi postoji veliko odstupanje od onoga što se htjelo reći i onoga što se doista

poručilo, i onoga što je na kraju prihvaćeno kao poruka. Svaki nedostatak poduzeća u ovoj komunikaciji negativno se odražava na krizni menadžment poduzeća.

Osmanagić Bedenik (2010) prepoznaje dvije oprečne strategije kriznog komuniciranja. Defanzivna strategija kriznog komuniciranja označava djelomično izvješćivanje unutar poduzeća i izvan njega, u nekim ekstremnim situacijama to može značiti čak i prešućivanje ili nijekanje pojave krize. Tek u trenutku kada postoji dovoljno informacija i kada je javnost drugim kanalima upoznata s činjenicama, javlja se i poduzeće sa svojim informacijama. Ova se komunikacijska strategija još naziva i politikom prikrivanja i zataškavanja. S druge strane, ofenzivna strategija komuniciranja slijedi suprotan cilj: informacije koje se daju cjelovite su i pravodobne, a nastup u javnosti otvoren je i iskren. Prednost ovakve strategije jest u tome što se ovom strategijom podrivaju glasine čime se izbjegava nesigurnost i gubitak povjerenja. Međutim, takva otvorena komunikacija nesiguran je „hod po žici“, no ipak se njome stvara čvrsta podloga za pripremu i uvođenje organizacijskih i drugih mjera izlaska iz krize.

Vrlo se često menadžeri odlučuju za defanzivnu strategiju negirajući postojanje krize u poduzeću, no dokazano je da ako su prve informacije o krizi komunicirane od strane poduzeća, ono trpi manju štetu nego u slučaju kada neki vanjski faktor prvi izađe u javnost s informacijama o krizi (Coombs, 2014). U današnje vrijeme poduzeća mogu putem društvenih mreža puno jednostavnije i brže informirati javnost o novonastalim krizama što predstavlja veliku prednost u odnosu na vremena kada mogućnost takve komunikacije nije postojala (Coombs 2014).

Glavne prijetnje koje kriza sa sobom nosi jesu javna sigurnost, financijski gubici i narušavanje reputacije (Coombs, 2007). Međutim, i ovdje moraju biti postavljeni prioriteti koje je potrebno jasno i nedvojbeno iznijeti javnosti. Apsolutni prioritet trebala bi biti javna sigurnost, odnosno zaštita zdravlja i života ljudi, i tek nakon što je ona osigurana poduzeće se treba posvetiti osiguranju ostvarenja primarnih ciljeva i zaštiti reputacije. U suprotnom će poduzeće, ako se ne posveti osiguranju javne zaštite, u konačnici trpjeti financijsku i reputacijsku štetu (Coombs, 2007).

Osim navedenih osnovnih strategija komunikacije u krizi, postoji još niz mnogih drugih strategija koje prepoznaju različiti autori. Tako je Coombs (2019) iznio *Situational Crisis Communication Theory* (SCCT), odnosno teoriju situacijskog kriznog komuniciranja kojom

objašnjava kako izabrati optimalnu strategiju kriznog komuniciranja ovisno o kriznoj situaciji u kojoj se poduzeće nalazi. Pritom razlikuje primarne strategije (strategija poricanja, strategija umanjivanja i strategija obnavljanja) i sekundarne strategije. Strategija poricanja predviđena je za situacije u kojima poduzeće nema nikakvu odgovornost za krizu ili kriza kao takva uopće ne postoji, dok se strategija umanjivanja odnosi na situacije u kojima postoji minimalna odgovornost u kombinaciji s lošom kriznom povijesti i odnosima prema stakeholderima, ili u situaciji kada postoji umjerena odgovornost ali ne postoji povijest kriza i odnosi su dobri. Strategija obnavljanja predviđa se za situaciju u kojoj postoji umjerena odgovornost za krizu uz lošu kriznu povijest i loše odnose, ili pak kod visoke odgovornosti za krizu neovisno o povijesti i odnosima. Primjena ove strategije podrazumijeva novčanu ili neku drugu kompenzaciju žrtvama te prihvaćanje potpune odgovornosti za nastalu situaciju. Sekundarnim strategijama želi se ukazati dionicima na prošle pozitivne aktivnosti poduzeća te ih podsjetiti da je i samo poduzeće žrtva krize.

Marsen (2019.), pak, spominje Diskurs teorije obnove (eng. *Discourse of Renewal Theory - DRT*) prema kojem za učinkovito upravljanje krizom organizacija treba preispitati svoj identitet i društveni položaj. Ovakva strategija potiče organizacije da otkriju prilike unutar same krize.

Nadalje, Jugo (2017) prepoznaje model 5C prema kojem se poduzeće treba obnašati u kriznim situacijama. Tako se poduzeće prilikom komunikacije tijekom krize treba voditi načelima zabrinutosti (eng. *concern*), jasnoće (eng. *clearness*), kontrole (eng. *control*), samopouzdanja (eng. *self-confidence*) i stručnosti (eng. *competence*).

Novak (2001) također prepoznaje pet strategija primjenjivih u situaciji krize:

- Strategija priznanja – karakterizira ju opraštanje i davanje druge prilike,
- Strategija pravne pomoći – podrazumijeva poduzimanje pravnih mjera,
- Strategija šutnje – karakterizira ju defanzivni stav poduzeća koje smatra da će na taj način doživljaj krize biti manji,
- Strategija povlačenja i napada – poduzeće najprije povlači proizvod, a zatim ga izmijenjenog vraća,
- Strategija traženja širih razloga za nastanak krize – poduzeće se oslanja na viši autoritet poput vladinih agencija koje poduzeću daju javnu podršku ili poduzeće krivnju prebacuje na druge.

2.4. Krizni menadžment i krizno komuniciranje u sportskim organizacijama

Tijekom povijesti krize u sportu i sportskim organizacijama nisu bile nimalo neobična pojava. Krize u sportskim organizacijama vrlo su učestale, a mogu biti različitih ozbiljnosti i veličina (Manoli, 2022). U širem području upravljanja kriznim situacijama izrazito se mnogo istraživalo i radilo na razumijevanju nijansi kriznog komuniciranja, no potrebno je još više rada kako bi se takvo razumijevanje postiglo u kontekstu sporta (Manoli, 2022).

U sportskim organizacijama vrijedi većina zakonitosti vezanih uz krizu, krizni menadžment i krizno komuniciranje koje vrijede u svim drugim organizacijama. Iz tog su razloga gotovo sve koncepcije i strategije kriznog komuniciranja, navedene u ovom radu, primjenjive i na sportske organizacije. Međutim, sportske organizacije imaju neke svoje posebnosti i pravila, kao što i organizacije iz različitih industrija imaju posebnosti vezane uz industriju u kojoj se nalaze (Jamie, 2013).

U vremenima krize u sportu, Reid (2012) navodi da odnosi s javnošću pridonose održavanju ugleda sportaša, kluba i sportskih organizacija. Prema njegovom mišljenju, izrazito je bitan način na koji sportska organizacija odgovara na upite javnosti i posebnih interesnih skupina. Prema tome, odnosi s javnošću igraju središnju ulogu u upravljanju kriznim situacijama u sportu.

U situacijama krize u sportskim klubovima i sportskim organizacijama postoji više interesnih skupina, poput investitora, sponzora, drugih klubova i organizacija, političara i navijača. Krizna situacija mogla bi odbiti potencijalne investitora i sponzore te otjerati trenutne sponzore. Također, konkurentski klubovi i organizacije mogli bi kriznu situaciju iskoristiti za stvaranje konkurentске prednosti. Nadalje, kako sport izaziva velik interes javnosti, samim time izaziva i interes političara koji bi mogli iskoristi krizne situacije u sportskim organizacijama za vlastitu promidžbu (Mong, 2022). Konačno, nikako se ne smije zanemariti značaj i moć navijača. To je interesna skupina koja živi za sport i svoj klub i koja nerijetko u kriznoj situaciji može u potpunosti stati uz klub ili organizaciju, ali isto tako može vodstvu klubova i organizacija nepovratno okrenuti leđa. Stoga je od neizmjernog značaja izabrati pravu strategiju i, još važnije, komunicirati strategiju na ispravan način kako se u javnosti ne bi stvorila kriva predodžba. Manoli (2022) je ispitao komunikacijske prakse u

kriznim situacijama primijenjene u klubovima engleske Premier lige. U svom je istraživanju ukazao na nedostatak proaktivnosti te primijetio kako svi klubovi slijede jednu od dvije krizne komunikacijske strategije. Manoli je strategije prikladno nazvao strategija „pričekaj da se prašina slegne“ i strategija „promptno reagiraj prije no što buka nastane“. Te su strategije često uparene s korištenjem osobnih odnosa između zaposlenika klubova i predstavnika medija kako bi se što bolje upravljalo kriznom komunikacijom klubova u kriznim situacijama. Konačno, Manoli ističe kako glede krizne komunikacije u sportu postoji dodatna potreba za daljnjim proučavanjem postupaka praktičara, uz prethodno raspravljenu kritiku primjenjivosti postojeće krizne komunikacije.

3. Vrste sportskih natjecanja i krovne sportske organizacije

3.1. UEFA kao krovno europsko nogometno tijelo

UEFA (*Union of European Football Associations*) jest krovna europska nogometna organizacija. Jedna je od šest kontinentalnih konfederacija pod okriljem krovne svjetske nogometne organizacije FIFA -e. UEFA je jedina organizacija s pravnim ovlaštenjima nad međunarodnim nogometom na europskom kontinentu što uključuje organizaciju međunarodnih natjecanja, propise i kriterije odabira sudionika natjecanja te raspodjelu nagrada, medijskih prava i prihoda od sponzorstava (Aslalous, Ensign, 2023).

3.1.1. Povijesni pregled organizacije

U godinama nakon Drugog svjetskog brojni su europski nacionalni nogometni savezi težili odigravanju više međunarodnih utakmica koje su dosad bile moguće jedino kroz FIFA-ino Svjetsko prvenstvo, Olimpijske igre i međunarodne prijateljske utakmice. Pojavila se težnja za odigravanjem natjecanja koja bi okupljala najbolje europske reprezentacije, ali i najbolje europske nogometne klubove. Uz to, cilj je bio formirati ujedinjeni europski nogometni pokret koji bi omogućio napredovanje u različitim područjima, kao što su nogometna natjecanja, suđenje, model treniranja i televizijsko praćenje nogometa. Konačan je cilj bio formirati jedinstveno tijelo koje bi okupljalo sve europske nacionalne nogometne saveze s ciljem poticanja solidarnosti i jačanja svih saveza (UEFA, 2024 a).

Početak 1950-ih Ottorino Barassi, predsjednik Talijanskog nogometnog saveza, Jose Crahay, glavni tajnik Belgijskog nogometnog saveza i Henri Delaunay, glavni tajnik Francuskog nogometnog saveza, poduzeli su prve korake prema osnivanju jedinstvene europske nogometne organizacije. Oni su na raznim skupovima diljem Europe predstavljali svoju ideju i pritom privlačili čelnike ostalih nogometnih saveza. Ključan se trenutak dogodio 1953. godine kada je na izvanrednom kongresu FIFA-e u Parizu dano zeleno svjetlo za stvaranje kontinentalnih konfederacija. Konačno, 15. lipnja 1954. u Baselu je održan definirajući sastanak koji se smatra službenim rođenjem UEFA-e. Na sastanku je sudjelovalo ukupno 28 europskih nogometnih saveza te je imenovan odbor od šest članova koji će predstavljati organizaciju. Odbor je na sastancima 29. i 30. listopada u Kopenhagenu iste godine predložio službeni naziv organizacije – *Union of European Football Associations* (UEFA) te je predstavljen nacrt statuta. Statut je utvrđivao godišnju članarinu od 250 švicarskih franaka, utvrđivao je ciljeve, zahtijevao održavanje godišnje skupštine, utvrđivao načelo jednog glasa po nacionalnom savezu te propisivao da Izvršni odbor ima osam članova. Također je odlučeno da odluke koje donosi UEFA ne će biti obvezujuće za nacionalne saveze, već će biti samo preporuka, osim pitanja koja se tiču FIFA-e i izbora unutar UEFA-e. Također su definirani ključni ciljevi (UEFA, 2024 a):

- Usvajanje zajedničkog stava vis-a-vis FIFA-e;
- Određivanje europskih predstavnika unutar FIFA-e;
- Organizacija europskog natjecanja svake četiri godine;
- Ispitivanje svih pitanja koja se tiču europskog nogometa.

Novoosnovanoj organizaciji nije dugo trebalo da stane na noge te je već u rujnu 1955. godine započelo inicijalno izdanje Kupa prvaka, preteče današnje Lige prvaka. U natjecanju su sudjelovali isključivo prvaci država članica UEFA-e te branitelj prošlosezonskog naslova. Prve godine natjecanja obilježio je Real Madrid koji je osvoji prvih pet izdanja natjecanja (UEFA, 2024 a).

Nakon što je oformljeno najprestižnije klupsko natjecanje na području Starog kontinenta, pred UEFA-om je bio sljedeći krucijalan cilj – organiziranje kontinentalnog reprezentativnog natjecanja. Konačno, kvalifikacije za prvo Europsko nogometno prvenstvo započele su u rujnu 1958. godine, a završni turnir održan je 1960. u Francuskoj. Na završnom

su turniru sudjelovale četiri reprezentacije (SSSR, Jugoslavija, Čehoslovačka i Francuska), a titulom prvog prvaka Europe okrunio se SSSR (UEFA, 2024 a).

Tijekom šezdesetih godina 20. stoljeća sjedište UEFA-e postaje glavni grad Švicarske Bern. Poslovanje UEFA-e širi se na više stručnih odbora koji se bave ključnim nogometnim temama, a pokrenuti su i prvi tečajevi za suce i nogometne trenere. Također, već tijekom ovog razdoblja UEFA regulira sve veće prijenose nogometnih utakmica na televiziji (UEFA, 2024).

U osamdesetim godinama 20. stoljeća pojavili su se brojni izazovi kojima je UEFA trebala odgovoriti. Ovo razdoblje obilježeno je značajnim promjenama u europskom političkom, društvenom i komercijalnom krajoliku. Širenje političkog jedinstva i napredak tehnologije s jedne strane, i pojava marketinga i sponzorstva kao vitalnog alata u promicanju sporta s druge strane, samo su bili najava za još veće promjene koje će uslijediti u sljedećem desetljeću. Također, ovo je razdoblje obilježila tragedija na stadionu Heysel u Bruxellesu 1985. tijekom finala Kupa europskih prvaka između Liverpoola i Juventusa. Zbog huliganskih ispada srušen je jedan nosivi zid stadiona te je poginulo 39 osoba, mahom navijača Juventusa. Ovaj događaj, kao i brojni raniji ispadi engleskih huligana, rezultirali su izbacivanjem engleskih nogometnih klubova iz svih europskih natjecanja na pet godina (UEFA, 2024 a).

Devedesete godine 20. stoljeća bile su obilježene eksplozivnim rastom europskog nogometa. Ovo je razdoblje obilježeno naglim razvojem u području televizije, financija, poslovanja, marketinga, sponzorstava i globalne komunikacije te je igra kakva je bila poznata do tada u potpunosti promijenjena. Razdoblje je obilježeno dvama krucijalnim događajima za budućnost europskog nogometa. Najprije je u travnju 1990. godine za petog predsjednika UEFA-e izabran Šveđanin Lennart Johansson, a potom je u rujnu 1991. na izvanrednom kongresu UEFA-e u Monreuxu u Švicarskoj odlučeno da će se Kup europskih prvaka u potpunosti redizajnirati. Uz to, UEFA je odbrala partnera – poduzeće TEAM Marketing iz Švicarske - koje se trebalo baviti centraliziranim marketingom natjecanja. Konačno, u sezoni 1992/93 održana je prva sezona UEFA-ine Lige prvaka sa prepoznatljivim logom i glazbenom temom koji su zadržani do današnjeg dana. S ekskluzivnim TV pravima, u kombinaciji s vrhunskim sponzorstvom i dobavljačima, UEFA Liga prvaka doživjela je blistav uspjeh na području cijelog svijeta te se pozicionirala kao najgledanije nogometno

klupsko natjecanje na svijetu. Polučena uspjehom Lige prvaka, UEFA je redizajnirala i svoja preostala klupska natjecanja te je u sezoni 1998/99 prestala organizirati Kup pobjednika kupova kako bi promovirala Kup UEFA-e u drugo najprestižnije klupsko natjecanje, također s vlastitim logom i glazbenom temom. Redizajniran je i UEFA Superkup te se u ljetnim mjesecima odvijao novoformljeni Intertoto kup. Uz to, UEFA je počela pridavati sve veću pažnju futsalu te je 1999. godine održano i premijerno Europsko prvenstvo. Ovo razdoblje označava i procvat ženskog nogometa s UEFA Women's EURO koji se održavao svake dvije godine. Također je prisutan stalni razvoj u nogometu mlađih dobnih skupina i njihovim natjecanjima koja su se organizirala u skladu sa željama nacionalnih saveza. Dotadašnji vrhunac UEFA-e kao organizacije bila je organizacija Europskog nogometnog prvenstva u Engleskoj 1996. pod sloganom „Nogomet se vraća kući“. Na ovom je prvenstvu po prvi puta sudjelovalo 16 reprezentacija, a titulom europskih prvaka okitila se reprezentacija Njemačke (UEFA, 2024 a)

Nadalje, razdoblje devedesetih godina 20. stoljeća bilo je obilježeno novim političkim pravcima na području Europe. Ovo je razdoblje obilježeno stvaranjem novih država na području istočne Europe, a sukladno s time i novih nogometnih saveza i članica UEFA-e. UEFA je kroz svoje programe i reinvesticiju sredstava generiranih vlastitim aktivnostima pomagala razvoj novih saveza u sportskom i infrastrukturnom smislu. Krajem desetljeća UEFA je ukupno brojala 51 članicu, dok 1990. imala samo 36 saveza članica. Također, poučena primjerima teških tragedija u prošlosti, UEFA je poduzela brojne korake za poboljšanje sigurnosti na nogometnim utakmicama uvođenjem strogih pravila da svaki gledatelj mora imati prikladno sjedeće mjesto na utakmicama pod okriljem UEFA-e. (UEFA, 2024 a). Ovo je razdoblje obilježilo i tzv. „Bosmanovo pravilo“. Tom je odlukom Europskog suda pravde iz 1995. godine bilo zabranjeno tražiti odštetu za igrača nakon isteka ugovora. Uz to, Bosmanovo je pravilo izjednačilo nogometaše s običnim radnicima u Europskoj uniji te su sada klubovi mogli dovoditi neograničen broj igrača iz država članica Unije (Olsson, 2011). Iz tog je razloga UEFA morala napraviti dalekosežne promjene u propisima i politikama u međunarodnim transferima. Konačno, krajem desetljeća UEFA je kao svoje novo središte predstavila švicarski grad Nyon na obali Ženevskog jezera te je impresivna Kuća europskog nogometa otvorena za rad u listopadu 1999. godine (UEFA, 2024 a).

Početak prvog desetljeća 21. stoljeća obilježilo je pokretanje UEFA-ina razvojnog programa HatTrick kojim se više od polovice neto prihoda s Europskih prvenstava redistribuirala natrag

u nogomet kroz projekte koje vode države članice UEFA-e. Ovo desetljeće obilježila je i uspostava pionirskog sustava licenciranja klubova – skup zahtjeva koje klubovi trebaju ispuniti da bi stekli pravo sudjelovanja u UEFA-inim natjecanjima te uvođenje mjera financijskog fair playa za stabilizaciju financijskog upravljanja klubovima (UEFA, 2024 a).

Početak drugog desetljeća 21. stoljeća donio je značajne napretke u temama ključnim za dugoročno zdravlje europskog nogometa: licenciranje klubova, financijski fair play i suradnja s europskim političkim organizacijama. Početkom ovog razdoblja na mjestu predsjednika UEFA-e bio je francuski nogometni velikan Michel Platini. Tijekom svog trećeg mandata, 2016. godine, podnio je ostavku s čelnog mjesta UEFA-e zbog optužbi za korupciju. Ova afera, koja je ujedno obuhvatila i Seppa Blatter, čelnog čovjeka FIFA-e, uvelike je uzdrmala povjerenje javnosti prema dvjema najvećim nogometnim organizacijama na svijetu (Conn, 2017). Nakon Platinija na čelno mjesto UEFA-e dolazi Aleksandar Čeferin koji pred sobom nije imao nimalo lak zadatak – vratiti povjerenje sveopće nogometne javnosti. Tijekom njegova mandata osnovan je UEFA Foundation for Children – nezavisna dobrotvorna organizacija posvećena poboljšanju života djece diljem svijeta kroz sport. U Francuskoj je 2016. godine održano Europsko prvenstvo koje je po prvi puta brojalo 24 reprezentacije, a dvije godine kasnije održana je prva sezona kontroverzna UEFA-ina natjecanja Lige nacija. Ovo je natjecanje osmišljeno kako bi se smanjio broj nezanimljivih prijateljskih utakmica i povećala kvaliteta nogometa. Međutim, brojna su mišljena kako je pravi cilj ovog natjecanja dodatna zarada UEFA-e. Također, brojni su nogometaši javno iskazali negodovanje zbog ovog natjecanja smatrajući da dodatno opterećuje već prenatrpani kalendar nogometnih natjecanja (Csato, 2023). Krajem desetljeća predstavljena je sveobuhvatna petogodišnja strategija za europski nogomet – Together for the Future of Football (Zajedno za budućnost nogometa). Ova se strategija temelji na četiri glavna stupa (UEFA, 2019):

- Nogomet;
- Povjerenje;
- Konkurentnost;
- Prosperitet.

Te su teme usredotočene na poboljšanje dobrog upravljanja na svim razinama, na ostvarivanje mogućnosti momčadima za igranje više natjecateljskih utakmica, poboljšanje

angažmana nogometnih navijača diljem svijeta i jamstvo da se sve UEFA-ine aktivnosti temelje na vrijednostima poštovanja i održivosti (UEFA, 2024 a).

Početak dvadesetih godina 21. stoljeća jedno je od najturbulentnijih razdoblja UEFA-ine povijesti. Ovo je razdoblje najprije bilo obilježeno Covid-19 krizom koja je sa sobom donijela brojne nedaće, kako sa sportske, tako i sa financijske strane. Uz to, tokom Covid-19 krize pojavila se težnja za osnivanjem neovisne nogometne Superlige koja bi sa sobom donijela tektonske promjene u odnosu snaga u europskom, ali i svjetskom nogometu. Konačno, u sezoni 2024/25 UEFA priprema veliki redizajn svojih klupskih natjecanja (UEFA, 2024 a). O Superligi i novom dizajnu UEFA-inih natjecanja više će biti riječ u nastavku rada.

Danas, UEFA broji 55 zemalja članica te je na njenom čelu Slovenac Aleksandar Čeferin. U tijeku je nova petogodišnja strategija United for Success (Ujedinjeni za uspjeh). Poslovanje i strategija UEFA-e bazira se na ključnim vrijednostima: poštovanju, zajedništvu i savršenstvu. Opće je poznato da UEFA organizira neka od najboljih nogometnih natjecanja na svijetu. Međutim, njen rad nije ograničen samo na ono što se događa na terenu. Konkretno, čak 97% neto prihoda UEFA usmjerava natrag klubovima i savezima u svrhu razvoja nogometa (UEFA, 2024 a). O ovoj stavci detaljnije će biti riječ u nastavku rada. Konačno, prema informacijama dostupnima na UEFA-inoj internetskoj stranici, UEFA je u svom radu vođena mišlju da od razvoja svakog aspekta igre do pokretanja društvenog i ekološkog utjecaja, nogomet može biti snaga dobra – za svakog igrača, za svakog navijača, za svaku zajednicu – za sve.

3.1.2. Povijesni pregled razvoja europskih klupskih natjecanja

Otkad postoji nogomet i postoje nogometni klubovi postojala je težnja za natjecanjem i nadmetanje. Kako je na području većine europskih zemalja postojao neki oblik nacionalnog prvenstva, počela se javljati i želja za nadmetanjem na međunarodnoj razini. Prvim takvim natjecanjem smatra se Challenge Cup, koji je davne 1897. godine u Beču osmislio John Gramlich. Ovo je natjecanje u svom prvotnom obliku bilo zamišljeno kao natjecanje otvoreno za sve klubove koji se nalaze unutar Austro-Ugarskog Carstva. Naime, austrijski i mađarski klubovi imali su svoja samostalna prvenstva te je ovo natjecanje omogućavalo da se najbolji austrijski i mađarski klubovi suprotstave i da se pronađe najbolji klub u Austro-Ugarskoj (Vonnard, 2021). Ovo se natjecanje smatra pretečom Mitropa kupa.

Mitropa kup, još nazivan i Srednjoeuropski kup, službeno je osnovan 1927. godine inicijativom austrijanca Huga Meisela. Iako je ovo natjecanja svoj vrhunac doživjelo prije Drugog svjetskog rata, u različitim je formatima trajalo sve do 1992. godine. U prvim su godinama ovog natjecanja u njemu sudjelovale po dvije momčadi iz Austrije, Mađarske, Čehoslovačke i Kraljevine Jugoslavije. Kasnije se broj momčadi povećao na četiri po državi, a natjecanju su još pristupile Italija, Švicarska i Rumunjska (Vonnard, 2021). Uspostavom UEFA-inih natjecanja, u ovom su natjecanju nastupali prvoligaški klubovi iz srednjoeuropskih zemalja koji kroz nacionalna prvenstva nisu izborili nastup u nekom od UEFA-inih natjecanja (Missiorli, 2002). Najuspješniji klub u ovom natjecanju jest mađarski Vasas sa šest titula. Od hrvatskih je klubova najveći uspjeh postigla HNK Rijeka koja je 1986. godine osvojila treće mjesto (Vonnard, 2021).

Osnivanjem UEFA-e jedan od glavnih prioriteta bilo je organiziranje nogometnog natjecanja koje bi okupljalo pobjednike svih europskih nogometnih liga (UEFA, 2024). Ta je težnja ubrzo urodila plodom te je u rujnu 1955. godine započelo prvo izdanje UEFA-ina Kupa europskih prvaka. Pravo sudjelovanja u ovom natjecanju imali su svi osvajači nacionalnih nogometnih prvenstava u prethodnoj sezoni te branitelj naslova Kupa europskih prvaka. Igralo se po knock-out principu, s jednom utakmicom kod kuće i jednom u gostima. Prve godine ovog natjecanja obilježio je Real Madrid koji je osvojio prvih pet izdanja Kupa europskih prvaka nakon čega je njegovu dominaciju prekinuo milanski Inter dvama uzastopnim naslovima (Vonnard, 2014). Kup europskih prvaka u ovakvom se formatu zadržao sve do početka devedesetih godina 20. stoljeća. U to se vrijeme počela zagovarati temeljita promjena sustava natjecanja i stvaranje prepoznatljivog branda u cijelom svijetu. Smatralo se da dotadašnji sustav uvjetuje previše jednostranih i neatraktivnih utakmica. Također, s velikim napretkom tehnologije i medija željela se maksimalno iskoristiti komercijalna moć ovakvog natjecanja koje bi generiralo znatne prihode za klubove, ali i samu UEFA-u. Službena odluka o promjeni i obnovi natjecanja donesena je na izvanrednom kongresu UEFA-e u Montereuxu u rujnu 1991. Odlučeno je da će se redizajnirano natjecanje zvati UEFA Liga prvaka (eng. *UEFA Champions League*). Zbog ugovornih i statutarnih razloga natjecanje pod tim imenom službeno je započelo u sezoni 1992/93, no već u sezoni 1991/92 na snazi je bio novi format, s dvije runde na ispadanje nakon kojih je slijedila grupna faza s dvije grupe po četiri momčadi te konačno finale između pobjednika grupa. U sezoni 1992/93 službeno je započela UEFA Liga prvaka sa svojim prepoznatljivim logom i

glazbenom temom koji su se, uz male preinake, zadržali sve do danas. U sljedećim je sezonama format dodatno dorađivan te se i broj sudionika glavne faze povećavao, najprije je u sezoni 1994/95 porastao na 16, a potom u sezoni 1997/98 na 24 (UEFA, 2024). U sezoni 2003/04 grupna faza natjecanja brojala je ukupno 32 kluba raspoređena u osam skupina po četiri kluba. Iz svake skupine prolaz u sljedeću fazu natjecanja izborila su po dva prvoplasirana kluba. Nakon skupina slijedila je osmina finala, četvrtfinale, polufinale i finale. Ovakav format zadržao se sve do sezone 2023/24 (UEFA, 2024 a). Od sezone 2024/25 na snazi će biti potpuno novi format koji će biti dodatno pojašnjen u nastavku rada. S promjenom formata rastao je i broj sudionika Lige prvaka koji su mogli biti iz iste države. Tako su u sezoni 2023/24 čak četiri kluba iz četiri najuspješnije europske lige prema petogodišnjem UEFA rankingu (UEFA, 2024) imala zajamčeno mjesto u grupnoj fazi natjecanja. Kroz godine se u apsolutnog vladara ovog natjecanja profilirao Real Madrid s ukupno 15 naslova prvaka Europe (kombinirano Liga prvaka i Kup europskih prvaka). AC Milan ima sedam naslova, Liverpool i Bayern Munchen po šest, a Barcelona pet naslova europskog prvaka (UEFA, 2024 b).

Nakon što je 1955. oformljen Kup europskih prvaka, pojavila se težnja za novim natjecanjima u kojima bi se mogli natjecati ponajbolji europski klubovi koji nisu bili prvaci svojih zemalja. Kako je većina zemalja uz ligaško prvenstvo imala i kup natjecanje, osmišljeno je novo natjecanje – Kup pobjednika kupova. Ovo je natjecanje predstavljeno u sezoni 1960/61 u organizaciji organizacijskog odbora Mitropa kupa i na neki je način predstavljalo pilot projekt (Vonnard, 2021). Prvi pobjednik ovog natjecanja bila je talijanska Fiorentina. Kako se projekt pokazao izrazito uspješnim, organizaciju natjecanja od sezone 1962/63 u potpunosti je preuzela UEFA. Ovo se natjecanje zadržalo do sezone 1998/99 kada je posljednje izdanje osvojio Lazio. Kako je UEFA s godinama mijenjala format Lige prvaka sve je više najboljih klubova imalo pristup Ligi prvaka te su s vremenom i Kup pobjednika kupova i Kup UEFA gubili na kvaliteti. Stoga je donesena odluka da se u potpunosti ukine Kup pobjednika kupova te da se dodatno osnaži Kup UEFA kako bi se stvorilo kvalitetnije i medijski mnogo atraktivnije jedinstveno natjecanje (Vonnard, 2021).

Još prije Kupa pobjednika kupova, točnije iste godine kada je oformljen Kup europskih prvaka, na inicijativu Ernsta Thommena, predsjednika talijanskog nogometnog saveza, člana Izvršnog odbora FIFA-e Ottorina Barassija i glavnog tajnika engleskog nogometnog saveza Stanleya Rousa, uspostavljeno je natjecanje Kup velesajamskih gradova. Ovo je

natjecanje okupljalo „reprezentacije gradova“ i klubove iz velikih europskih metropola. Pritom je svaki grad mogao imati samo jednog predstavnika (Vonnard, 2021) U sezoni 1966/67 ovo je natjecanje osvojio zagrebački Dinamo. UEFA je prepoznala atraktivnost ovog natjecanja te je od sezone 1971/72 preuzela punu odgovornost nad natjecanjem. Promijenjen je format natjecanja te su u njemu pravo nastupa imali najbolje plasirani klubovi koji kroz svoja domicilna natjecanja nisu uspjeli ostvariti pravo nastupa u Kupu europskih prvaka ili Kupu pobjednika kupova. Natjecanje je preimenovano u UEFA Cup (Kup UEFA) te je, uz razne preinake, ostalo postojati do današnjeg dana (Vonnard, 2021). Kao što je već ranije spomenuto, od sezone 1999/00 Kup pobjednika kupova prestao je postojati te je sva koncentracija kvalitete, izuzev klubova u Ligi prvaka, usmjerena u ovo natjecanje. Razvijen je prepoznatljiv brand koji čine logo i prepoznatljiva glazbena tema natjecanja. U sezoni 2009/10 dolazi do velike promjene natjecanja, mijenja se format, logo i glazba te i samo ime natjecanja. Zanimljivo kako je čast podići pehar Kup UEFA u posljednjoj sezoni pod tim imenom imao dugogodišnji hrvatski reprezentativac Darijo Srna, koji je kao kapetan predvodio Shakhtara iz Donjecka do jedine europske titule. Od sezone 2009/10 natjecanje nosi ime UEFA Europa League (UEFA Europska liga) te do sezone 2021/22 nije doživjelo značajnije promjene (UEFA, 2024 a). Od sezone 2021/22 oformljeno je i treće natjecanje – UEFA European Conference League (UEFA Konferencijska liga). Konferencijska liga zamišljena je kao „treći rang“ UEFA-inih natjecanja kroz koji bi klubovi iz nominalno slabijih europskih liga imali veće šanse za uspjeh na međunarodnoj razini, a samim time i udio u financijskom kolaču. Lista dosadašnjih pobjednika (Roma, West Ham United, Olympiacos) ukazuje na to da i u ovom natjecanju, ipak, glavnu riječ većinom vode klubovi iz najjačih europskih liga. Pobjednik Konferencijske lige ima osiguran plasman u Europsku ligu dok pobjednik Europske lige ima zagantirano mjesto u Ligi prvaka sljedeće sezone (UEFA, 2024 a). Od sezone 2024/25 Europska liga i Konferencijska liga doživjet će, baš kao što je slučaj i s Ligom prvaka, velike promjene o kojima će više biti riječ u nastavku rada.

Sljedeće natjecanje, UEFA Super Cup, zapravo je utakmica između pobjednika dvaju najprestižnijih UEFA-inih natjecanja. Prvi takav susret odigran je 1973 između Ajaxa i Glasgow Rangersa, a ukupnu je pobjedu nakon dvije odigrane utakmice odnio Ajax. Od 1973. do 1999. godine u ovom su se natjecanju sučeljavali pobjednik Kupa europskih prvaka/Lige prvaka i pobjednik Kupa pobjednika kupova. Od 2000. godine ovo natjecanje

predstavlja susret između osvajača Lige prvaka i osvajača Kupa UEFA / Europske lige. Do 1998. godine igrana su dva susreta, odnosno svaki je finalist igrao jedan susret kod kuće i jedan u gostima. Od 1998. godine igra se samo jedna utakmica, a svi su susreti do 2012. godine održani na stadionu Stade Louis II u Monacu. Od 2013. godine svake je godine drugi grad domaćin UEFA Super Cupa (UEFA, 2024 a).

Uz navedena natjecanja UEFA je kroz povijest organizirala brojna druga klupska natjecanja. Svakako vrijedi spomenuti UEFA Intertoto Cup. Sam Intertoto Cup osnovan je davne 1961. godine, a od 2001. godine bio je pod kontrolom UEFA-e. To je bilo natjecanje koje se odvijalo u ljetnim mjesecima, a najuspješnijima je omogućavalo plasman u Kup UEFA (UEFA, 2024 a). Zanimljivo kako vječnu ljestvicu najuspješnijih klubova ovog natjecanja predvodi hrvatski prvoligaš NK Slaven Belupo (Transfermarkt, 2024). Posljednje izdanje ovog natjecanja održano je 2008. godine.

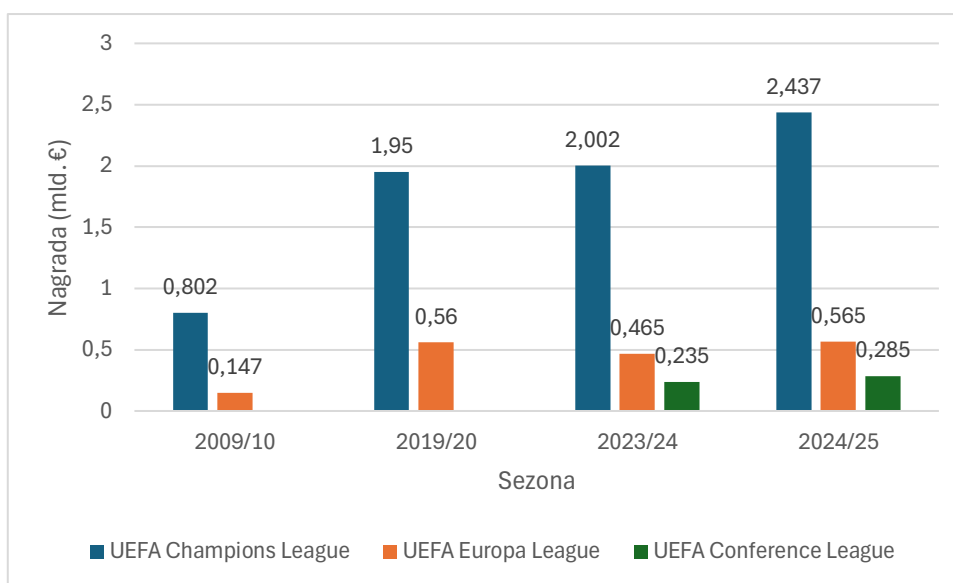
Posljednjih godina veliku ekspanziju i rast popularnosti doživljavaju UEFA-ina ženska Liga prvaka i UEFA-ina Futsal liga prvaka. Također vrijedi spomenuti i UEFA Youth League, projekt koji je započeo 2013. i predstavlja ligu prvaka za mlade europske momčadi. Juniorska momčad splitskog Hajduka igrala je finale ovog natjecanja u sezoni 2022/23 (UEFA, 2024 b).

Vidljivo je da su UEFA-ina natjecanja kroz godine evoluirala i doživljavala brojne preinake. No, sva su natjecanja oduvijek imala jasno razrađen sustav plasmana u natjecanje te su svi njihovi sudionici svoje mjesto u natjecanju morali prvenstveno zaslužiti na zelenom terenu.

3.1.3. Nagradni fond i raspodjela dobiti u europskim klupskim natjecanjima

Klubovi koji temeljem rezultata u nacionalnim prvenstvima ostvare plasman u neko od UEFA-inih klupskih natjecanja ostvaruju prihode od sudjelovanja u tim natjecanjima. Prihodi se ostvaruju samim plasmanom u natjecanje, a napredovanjem u natjecanju oni dodatno rastu. Prihodima koje ostvaruju plasmanom u europska natjecanja, posebno u Ligu prvaka, klubovi stvaraju konkurentsku prednost u odnosu na ostale klube u nacionalnim ligama. Konkurentska prednost ostvarena temeljem prihoda od UEFA-e posebno dolazi do izražaja u slabijim nacionalnim ligama gdje nije rijedak slučaj da klub zbog UEFA-ine financijske injekcije osigura višegodišnju dominaciju (Plumley, Wilson, 2023).

Graf 1: Nagradni fond u UEFA-inim klupskim natjecanjima 2009/10 - 2024/25

Izvor: Izrada autora temeljem podataka iz dokumenata preuzetih s <https://www.uefa.com/> (20.7.2024)

Tijekom godina nagradni je fond u UEFA-inim klupskim natjecanjima konstantno rastao. Pogledamo li Graf 1 možemo vidjeti da je nagradni fond u UEFA-inoj Ligi prvaka u posljednjih petnaest godina nagradni je fond porastao s 800 milijuna eura na 2,4 milijarde eura, što je rast od čak 200%. Također, na grafu možemo vidjeti koliko je nagradni fond u Ligi prvaka izdašniji od fondova u Europskoj i Konferencijskoj ligi. Tako je u prvoj promatranoj godini nagradni fond bio više od pet puta veći u Ligi prvaka nego u Europskoj ligi. U sezoni 2023/24 bio je otprilike 4,3 puta veći, a takav će omjer biti i u sezoni 2024/25 kada na scenu stupa izmijenjeni format Lige prvaka.

Tablica 1: Način raspodjele nagradnog fonda u Ligi prvaka za sezonu 2023/24

Kategorija	Iznos (€m)
Početna naknada	500,5
Fiksni iznos temeljen na učinku	600,6
Iznosi temeljeni na koeficijentima	600,6
TV prava	300,3

Izvor: Izrada autora temeljem podataka preuzetih s https://editorial.uefa.com/resources/0283-1874e21d8957-30a439a30e08-1000/20230707_circular_2023_35_en.pdf (20.7.2024)

Princip raspodjele nagradnog fonda bit će objašnjen temeljem sezone 2023/24 UEFA-ine Lige prvaka. Isti princip primjenjuje se i u Europskoj ligi i u Konferencijskoj ligi (UEFA, 2023).

Prema UEFA-inim podacima, ukupni bruto prihodi generiran iz Lige prvaka, Europske lige, Konferencijske lige i UEFA Super Cupa za sezonu 2023/24 procijenjeni su na 3,5 milijardi eura. Od tih 3,5 milijardi eura 323 milijuna namijenjeno je za pokrivanje organizacijskih i administrativnih troškova natjecanja, 3% odnosno 105 milijuna eura izdvojeno je za isplate klubova u kvalifikacijskim krugovima natjecanja, a 4% odnosno 140 milijuna eura namijenjeno je za fond solidarnosti za klubove koji ne sudjeluju u europskim natjecanjima. Dodatni iznos od 10 milijuna eura namijenjen je za žensku ligu prvaka. Od preostalih 2,92 milijardi eura 6,5% ostaje UEFA-i, a ostalih 93,5% ide klubovima sudionicima UEFA-inih natjecanja (UEFA, 2023).

Ukupan nagradni fond za sezonu 2023/24 Lige prvaka iznosio je 2,002 milijarde eura. 25% tog iznosa, odnosno 500,5 milijuna eura odnosi se na početne naknade koje se stječu samim plasmanom u natjecanje. To u prijevodu znači da je sam plasman u natjecanje vrijedio 15,64 milijuna eura. 35% ukupnog nagradnog fonda, odnosno 600,6 milijuna eura odnosi se na fiksni iznos temeljen na učinku. Taj iznos obuhvaća 2,8 milijuna eura za pobjedu i 930 tisuća eura za remi u grupnoj fazi kao i naknade za plasman u svaku sljedeću fazu – osmina finala (9,6 milijuna €), četvrtfinale (10,6 milijuna €), polufinale (12,5 milijuna €) i finale (15,5 milijuna €). Osvajač dobiva dodatnih 4,5 milijuna eura te još dodatnih 3,5 milijuna eura za plasman u UEFA Super Cup. Pobjeda u Super Cupu nosi dodatnih milijun eura. Nadalje, sljedećih 35% dijeli se temeljem desetogodišnjeg UEFA-ina koeficijenta. Iznos od 600,6 milijuna eura podijeljen je na udjele u iznosu od 1,137 milijuna eura. Pritom od 32 sudionika Lige prvaka onaj s najmanjim koeficijentom dobiva samo jedan udio (1,137 milijuna eura) dok onaj s najvećim 32 udjela (36,38 eura). Posljednjih 15% odnosno, 300,3 milijuna odnosi se na prihod od TV prava. On se dijeli na temelju uspješnosti te na temelju atraktivnosti tržišta zemlje iz koje klub dolazi.

Uz to što raspoređuje prihode od svojih natjecanja među klubovima, UEFA regulira potrošnju i veličinu duga klubova. Europski su prvoligaši 2009. godine poslovali s neto gubitkom od 1,6 milijardi eura. Nakon što je UEFA uvela pravila Financijskog fair-playa 2010. godine, do 2018. gubitak je pretvoren u dobit od 140 milijuna eura. Međutim, Covid-

19 kriza je prouzročila nezapamćene gubitke za europske klubove koji su rezultirali kumulativnim gubicima od 7 milijardi eura (UEFA, 2024 c). Stoga je UEFA predstavila nadogradnju Financijskog fair-play, - pravila Financijske održivosti. Ciljevi novih pravila jesu (UEFA, 2024 c):

- Unaprijediti ekonomsku i financijsku održivost klubova povećavajući njihovu transparentnost i vjerodostojnost;
- Pridati potrebnu važnost zaštiti vjerovnika;
- Promicati bolju kontrolu troškova;
- Poticati klubove da posluju temeljem vlastitih prihoda;
- Poticati odgovornu potrošnju za dugoročnu dobrobit nogometa;
- Zaštitite dugoročnu održivost i održivost europskog klupskog nogometa

Pravilo troškova Financijske održivosti zabranjuje da potrošnja na plaće igrača i trenera, transfere i provizije agentima premašuje 70% prihoda. Implementacija ovog pravila javlja se postepeno te je tako granica u sezoni 2023/24 iznosila 90%, prihoda za sezonu 2024/25 je predviđeno 80% prihoda dok bi od sezone 2025/26 na dalje granica trebala iznositi 70% prihoda (UEFA, 2024).

3.2. Vrste sportskih natjecanja

Otkad je sporta postojala su i sportska natjecanja. Međutim, u različitim se dijelovima svijeta drugačije gledalo na sam koncept natjecanja i pravo na natjecanje. U europskom modelu prisutno je mišljenje kako svi imaju pravo na natjecanje i, barem na papiru, priliku da budu najbolji. S druge strane, u američkom modelu sportskih franšiza samo odabrani klubovi imaju mogućnost biti najbolji. Stoga, glede same koncepcije natjecanja razlikujemo natjecanja otvorenog tipa i natjecanja zatvorenog tipa (Buzzacchi, Szymanski, Valletti, 2003).

3.2.1. Natjecanja otvorenog i zatvorenog tipa

U današnje vrijeme razlikujemo dvije najčešće strukture profesionalnih liga: otvorene lige i zatvorene lige (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Zatvorene su lige karakteristične za američke profesionalne lige, japansku bejzbolsku ligu i australske profesionalne sportske

lige. S druge strane, natjecanja, odnosno lige, otvorenog tipa karakteristične su za gotovo sav izvan američki svijet. Posebno se takva tradicija njeguje na području Europe gdje su gotove sve profesionalne, ali i amaterske lige u velikoj većini sportova otvorene. Nacionalne nogometne lige u gotovo su svim državama svijeta otvorenog tipa, izuzetak među onim kvalitetnijima predstavljaju tek američki MLS i australska nogometna liga (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

Osnovna razlika između liga otvorenog i zatvorenog tipa jest ta da klubovi unutar zatvorene lige ostaju isti svake sezone, dok u ligama otvorenog tipa postoji mogućnost napredovanja i ispadanja (Buzzacchi, Szymanski, Valletti, 2003). U ligama zatvorenog tipa moguće je uvrštavanje novog kluba jedino u slučaju kada vlasnici svih ostalih klubova odobre promjene. Također, uz dozvolu lige, klubovi se u zatvorenim ligama mogu premještati iz jednog grada u drugi, što je relativno čest slučaj u američkim profesionalnim ligama (Buzzacchi, Szymanski, Valletti 2003).

U otvorenim ligama, klubovi iz nižih rangova potencijalni su protivnici klubovima iz viših rangova jer se u sustavu promocije i ispadanja klubovi sa začelja liga zamjenjuju najboljima iz nižeg ranga. Dakle, u teoriji klub iz posljednjeg ranga natjecanja ima mogućnost u budućnosti postati prvakom države (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Takva struktura natjecanja potiče najslabije momčadi za borbu na kraju sezone i samim time daje dodatnu zanimljivost natjecanju, dok se u ligama zatvorenog tipa najslabiji klubovi nerijetko mire sa svojim statusom i kreću sa izgradnjom momčadi za sljedeću sezonu bez straha od ispadanja i gubitka statusa. U zatvorenom tipu natjecanja također postoji neki oblik nižeg ranga, no klubovi iz nižeg ranga nemaju mogućnost napredovanja u viši. Te su niže lige povezane s glavnima ugovornim odnosima te tako svaka NHL momčad ima svoju razvojnu momčad u AHL-u kada govorimo o hokeju, ili je, pak, NBA liga povezana s G League kada govorimo o košarici (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

Kako u otvorenim ligama sve momčadi imaju mogućnost napredovanja, nerijetko je prisutan slučaj da u istoj ligi bude više klubova iz istog grada. Najčešće su to ekonomski najmoćniji gradovi u kojima klubovi imaju najviše mogućnosti za pronalaženje sponzora. Pojava više klubova iz istog grada u teoriji bi trebala smanjivati monopolističku moć svakog kluba pojedinačno (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Tako je u sezoni 2023/24 u engleskom Premiershipu, prvom rangu engleskog nogometa, od 20 klubova čak sedam bilo iz Londona

(Transfermarkt, 2024). S druge strane, u ligama zatvorenog tipa rijetko postoji više klubova iz istog grada. Konkretno, u američkom profesionalnom sportu postoje striktna pravila o geografskom razmještanju sportskih franšiza (Plumley, Wilson 2023).

3.2.2. Prihodi i troškovi u natjecanjima otvorenog i zatvorenog tipa

U današnje je vrijeme profesionalni sport neminovno postao biznis, stoga i ne čudi kako su prihodi i troškovi jedna od najbitnijih stavki glede upravljanja profesionalnim sportskim klubovima. U posljednje se vrijeme postavlja pitanje što bi trebao biti glavni cilj poslovanja sportskih klubova – maksimizacija rezultata ili maksimizacija profita (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). U europskom sportu, a samim time i u europskom nogometu, klubovi, većinom, radije biraju pobjeđivati nego maksimizirati profit. Naime, vlasnici mnogih klubova su navijači, a njima su trofeji važniji od dividendi. Nadalje, momčadi u otvorenim ligama ne mogu riskirati s potpisivanjem jeftinijih i lošijih igrača jer će u tom slučaju ispasti u niži rang natjecanja (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

Prihodi poduzeća funkcija su potražnje za proizvodima tog proizvoda. U slučaju sportskih klubova, to je potražnja za sportskim događanjima, odnosno utakmicama (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Potražnja za utakmicama određena je sa šest faktora:

- Cijena dobra, odnosno ulaznice,
- Cijena i dostupnost supstituta, poput obližnjih momčadi,
- Cijena i dostupnost komplementa, poput parkinga i štandova,
- Dohodak potrošača,
- Broj potrošača (navijača) na tržištu,
- Ukusi i preferencije koji uključuju mnogo faktora poput: dan u tjednu, kvaliteta domaće momčadi, kvaliteta gostujuće momčadi, važnost utakmice, očekivanje napete utakmice, vremenske prilike, prisutnost sportskih zvijezdi i slično (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

Raspodjela prihoda među klubovima unutar liga ostvaruje se putem prodaje ulaznica, TV emitiranja i komercijalnih prihoda. Temeljem te raspodjele klubovi dobivaju sredstva koja značajnu utječu na njihove ukupne prihode kojima privlače i plaćaju kvalitetnije igrače. Postoji nekoliko mogućnosti raspodjele prihoda među klubovima (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023):

- Jednaka raspodjela – svaka momčad dobiva podjednak dio prihoda,
- Raspodjela proporcionalna rezultatima – klubovi s boljim rezultatima dobivaju veći dio zajedničkih prihoda,
- Raspodjela obrnuto proporcionalna rezultatima – bolje momčadi primaju manji dio zajedničkih prihoda,
- Raspodjela temeljem branda – klubovi s više navijača, odnosno većim marketinškim potencijalom dobivaju veći dio zajedničkih prihoda.

S druge strane, ukupni troškovi u profesionalnom sportu određeni su troškovima talenata, odnosno najveći postotak odlazi na plaće igrača koji su najzastupljenija stavka troškova osoblja. Troškovi osoblja kreću se između 50% i 75% ukupnih troškova (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Uz već spomenute troškove osoblja i rada, fiksni troškovi klubova uključuju i oglašavanje, putovanja, održavanje sportskih arena i većinu administrativnih troškova. Varijabilni troškovi povezani su, pak, s osobljem potrebnim na dan utakmice, poput redara ili prodavača hrane (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

Kada govorimo o zatvorenim ligama, profesionalni klubovi prihode ostvaruju iz šest glavnih izvora (Plumley, Wilson, 2023):

- Ulaznice,
- Lokalna i nacionalna prava za emitiranje,
- Napredni mediji poput streaming platformi,
- Prihodi od licenciranja (merchandise),
- Ostali prihodi na stadionu poput VIP loža, koncesijskih štandova i prava na imenovanje,
- Transferi od drugih klubova.

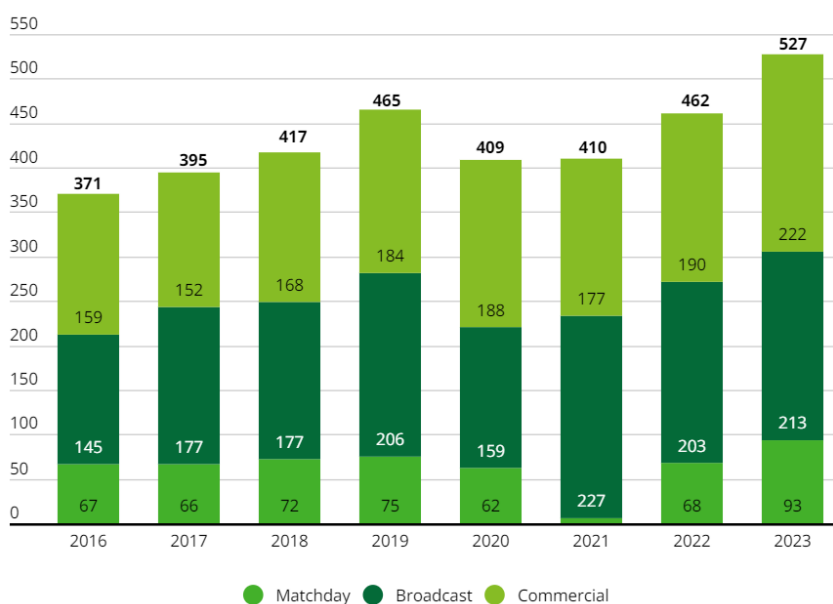
Dijeljenje prihoda među klubovima unutar iste lige mnogo je zastupljenije u američkim ligama nego u europskim, odnosno zastupljenije je u zatvorenim ligama (Buzzacchi, Szymanski, Valletti, 2003). Nadalje, u zatvorenim ligama liga može odrediti u kojem području može nastati novi klub. Naime, pozicioniranje klubova u poželjnim gradovima sprječava nastanak konkurentskog natjecanja. Uz to, zatvorene lige pažljivo koordiniraju utakmice i naplaćene cijene za TV emitiranje ili licence klubova sudionika natjecanja, a sve to za boljitak lige, čak i ako ograničenja umanjuju profit momčadi (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

Kada govorimo o prihodima klubova u otvorenim ligama, konkretno u europskom nogometu, razlikujemo nekoliko njihovih izvora (Plumley, Wilson, 2023):

- Prihodi od ulaznica (matchday),
- Komercijalni prihodi – ugovori o sponzorstvu na dresovima, ugovori s dobavljačima opreme, prava na imenovanje stadiona,
- Prihodi od emitiranja,
- Sudjelovanje u UEFA-inim natjecanjima,
- Prodaja imovine, odnosno transferne odštete.

Deloitte (2024) ukupne prihode nogometnih klubova dijeli na tri razine: prihodi od utakmica (Matchday), prihode od emitiranja (Broadcast) i komercijalne prihode (Commercial).

Graf 2: Prosječni prihodi od utakmica, emitiranja i komercijalni prihodi 20 najbogatijih nogometnih klubova

Izvor: *Deloitte Football Money League*, preuzeto s

<https://www.deloitte.com/uk/en/services/financial-advisory/analysis/deloitte-football-money-league.html> (18.8.2024)

Ako promotrimo graf iznad možemo vidjeti da su u razdoblju od 2016. do 2019. godine prihodi najbogatijih nogometnih klubova konstantno rasli. Do pada u 2020. i 2021. godini dolazi zbog Covid-19 kriza pri čemu najveći pad bilježe prihodi od utakmica što je razumljivo jer zbog Covid mjera u većem dijelu tog razdoblja gledatelji nisu bili prisutni na

utakmica. U posljednje dvije godine ponovno je prisutan trend rasta prihoda te su u 2023 godini zabilježeni najveći prosječni prihodi u dosadašnjoj povijesti. U razdoblju od 2017. do 2022. godine, izuzev 2020. godine, najveći udio prihoda otpadao je na prihode od emitiranja. Smanjenje prihoda od emitiranja u 2020. godini leži u činjenici da je zbog Covida odigran manji broj utakmica. U 2023. godini zabilježen je značajniji rast komercijalnih prihoda koji su ponovno postali najzastupljenija vrsta prihoda među najbogatijim nogometnim klubovima.

Kada govorimo o dijeljenju prihoda u otvorenim ligama, odnosno u europskom razlikujemo dva primarna oblika dijeljenja prihoda: prihodi od TV prava i prihodi od UEFA-e (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Glede prihoda od TV emitiranja, postoje razlike među ligama diljem Europe. Naime, u nekim državama većinu prihoda od TV emitiranja dobivaju najuspješniji i najpopularniji klubovi dok je, s druge strane, u sve više liga prisutan trend da manji klubovi ravnopravnije sudjeluju u raspodjeli ovih prihoda. Tako su primjerice u Portugalu u 2021. godini najuspješniji klubovi (Porto, Benfica, Sporting) dobili čak 12,8 puta više prihoda od TV prava u odnosu na medijan raspodjele prihoda. S druge strane, u Sloveniji i Engleskoj najuspješniji klubovi dobivaju 1,2 puta više prihoda od medijana (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Nadalje, kako su prihodi u prvom rangu natjecanja mnogo veći od prihoda u nižem rangu, ispadanje može dovesti do narušavanja financijske situacije u klubu. Iz tog razloga u sve većem broju europskih liga prisutan je tzv. sustav padobranskih isplata koje ublažavaju financijski udarac ispadanja, pogotovo zbog već potpisanih ugovora s igračima koji nisu održivi u uvjetima prihoda nižih rangova (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Značajan izvor prihoda za europske nogometne klubove svakako su prihodi od sudjelovanja u UEFA-inim natjecanjima. Međutim, ti prihodi jako utječu na konkurentsku ravnotežu u manjim europskim ligama jer oni klubovi koji nastupaju u UEFA-inim natjecanjima, pogotovo u Ligi prvaka, zbog prihoda koje generiraju samim sudjelovanjem u tim natjecanjima imaju veliku prednost u odnosu na konkurente u domaćim ligama. Jedan od načina na koji UEFA pokušava doskočiti ovom problemu jesu isplate iz solidarnosti momčadima koje ne nastupaju u Ligi prvaka ili Europskoj ligi. Naime, ako neki klub izbori plasman u Ligu prvaka, određenu svotu dobivaju i klubovi iz njihovih nacionalnih liga. Ipak, u nogometnim okvirima to nisu preveliki iznosi te su tako u sezoni 2022/23 183 kluba dijelila 135 milijuna eura, što je prosječno 750 tisuća eura po klubu (UEFA, 2023).

3.2.3. Nemoguće trojstvo – napredovanje i ispadanje, konkurentna ravnoteža, financijska stabilnost

Usporedimo li otvorene i zatvorene lige, može se postaviti pitanje koji je tip natjecanja bolji za prosperitet klubova, ali i prosperitet samog sporta. Pri odgovoru na ovo pitanje treba uzeti u obzir što je cilj samog poslovanja i postojanja sportskih klubova – maksimizirati profit ili maksimizirati rezultat. Niti jedan od ovih tipova natjecanja nije savršen, a na to nam najbolje ukazuje činjenica da je nemoguće ostvariti sljedeća tri cilja istovremeno (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023):

- Slobodna vertikalna mobilnost klubova sa sustavom promocije i ispadanja ovisno o rezultatima (jednakost prilike),
- Natjecateljski uravnotežena liga bez velikih razlika između najboljih i najlošijih momčadi u rezultatima i osvojenim naslovima (jednakost ishoda),
- Garantirana financijska stabilnost klubova.

Možemo uočiti kako je prvi cilj u kontradiktornom odnosu s preostala dva cilja. Naime, kao što je već poznato, europski sustav otvorenih liga omogućuje, barem na papiru, jednakost prilika. U teoriji, klub iz posljednjeg ranga natjecanja ima mogućnost dospjeti na vrh Europe. S druge strane, klubovi u američkim ligama nemaju taj luksuz – najbolje momčadi nižih, razvojnih liga ne mogu ostvariti promociju u viši rang natjecanja.

Zatvorene lige žrtvuju jednakost prilike kako bi osigurale konkurentsku ravnotežu i jednakost ishoda s ciljem sprječavanja dugoročne dominacije istih momčadi i osiguranja profitabilnosti svim klubovima. Ključni su alati pri ovom naumu (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023):

- Dijeljenje prihoda,
- Salary cap,
- Obrnuti redoslijed izbora na draftu.

U zatvorenim ligama klubovi dio prihoda od ulaznica odvajaju u zajednički „bazen“ – dijele ih s ostalim klubovima. Također, i novac od TV emitiranja podjednako je podijeljen između svih momčadi te je također i prihod od merchandisea podjednako podijeljen. Npr., novac od prodaje dresa NFL momčadi Dallas Cowboysa u njihovom fan shopu ne pripada samo njima, već se podjednako dijeli među svim NFL klubovima (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

Kao što je već ranije navedeno, plaće igrača predstavljaju najveći trošak svim klubovima. Iz tog razloga zatvorene lige uvode salary cap – ograničenja u visini plaća kojima je cilj držati troškove klubova pod kontrolom (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Također, u američkim zatvorenim ligama postoji pravilo obrnutog redoslijeda izbora na draftu. To znači da klubovi koji su sezonu završili na nižim pozicijama imaju prednost izbora igrača na draftu za sljedeću sezonu (Plumley, Wilson, 2023).

S druge strane, u otvorenim ligama nema dijeljenja prihoda ili je ono vrlo ograničeno. Razlog zašto je tome tako vrlo je jasan – sustav natjecanja je takav da netko na kraju svake sezone ispada u niži rang te klubovi ne žele dijeliti prihode s direktnim konkurentima. Na taj se način ne može postići konkurentna ravnoteža te u pravilu klubovi najčešće zadržavaju status quo – veliki ostaju veliki, a mali ostaju mali. Iz tog je razloga u gotovom svim otvorenim ligama desetljećima prisutna dominacija tek nekoliko ili samo jednog kluba (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

Nadalje, u otvorenim ligama postoji velika opasnost od nesolventnosti klubova. Naime, za izbjegavanje ispadanja, ili pak osvajanje naslova, potrebni su kvalitetni igrači koji imaju svoju cijenu. Međutim, u sportu ne postoji garancija za uspjeh te je moguć potencijalan neuspjeh koji bi posljedično doveo do financijske katastrofe za klub (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Kako su s igračima često potpisani višegodišnji ugovori njih je izrazito teško raskinuti, a prilikom ispadanja u niži rang smanjuju se prihodi te je nemoguće podmirivati plaće igrača što dovodi do nesolventnosti klubova. Ukoliko se ipak raskinu skupi ugovori to će utjecati na kvalitetu momčadi što lako može dovesti do pada u još niže rangove natjecanja. S druge strane, zbog predvidljivih i stabilnih prihoda i troškova, u zatvorenim su ligama bankroti iznimno rijetki (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

3.2.4. Koncept natjecanja zatvorenog tipa u SAD-u

Zatvorene lige karakteristične su za američke sportske lige. Liga američkog nogometa NFL, košarkaška liga NBA, hokejaška liga NHL, bejzbolska liga MLB te čak i nogometna liga MLS primjeri su zatvorenih liga. Već je ranije navedeno da profesionalni klubovi u zatvorenim ligama ostvaruju prihode iz šest različitih izvora: ulaznice, lokalna i nacionalna prava za emitiranje, napredni mediji poput streaming platformi, prihodi od licenciranja

(merchandise), ostali prihodi na stadionu poput VIP loža, koncesijskih štandova i prava na imenovanje te transferi od drugih momčadi.

U NFL-u domaći klubovi dobivaju samo 60 posto ukupnih neto prihoda od utakmice. Ostalih 40 posto podjednako se raspoređuje između svih ostalih momčadi (Hubbe, 2024). Glede prihoda od emitiranja, vrijednost nacionalnih TV prava varira ovisno o sportu. U prihodi od emitiranja dominira NFL čiji prosperitet proizlazi iz velikih TV ugovora. Tako je u 2023. godini ukupna vrijednost TV prava za NFL iznosila čak 15,4 milijardi američkih dolara (Bloomberg, 2022). Sav prihod od TV prava ravnomjerno je raspodijeljen među svim klubovima, nevezano iz koliko velikog grada dolaze, jer su sve NFL utakmice dio nacionalnog TV paketa (Hubbe, 2024).

Sve četiri glavne sjevernoameričke sportske lige stvorile su svoje ogranke za licenciranje čija je uloga nadgledanje prodaje službenih rekvizita navijačima – MLB Properties, NBA Properties, NFL Properties i NHL Enterprises. Konkretno, to znači da udio u prihodima od prodaje jedne New York Yankees kape imaju svi MLB klubovi. Na taj način ugovori o licenciranju na razini lige sprječavaju klubove da se međusobno natječu te im daju veću tržišnu moć u pregovorima s proizvođačima i dobavljačima. Također, budući da klubovi dijele prihode od licenciranja, posljedično dolazi do financijske ujednačenosti (Plumley, Wilson, 2023).

Prihodi od stadiona i sponzora uključuju prihode od parkinga i koncesija, VIP loža i slično. Posebno su zanimljivi prihodi od VIP loža jer se dijelom računaju kao prihodi od ulaznica, koji se dijele, a dijelom se računaju kao koncesije koje nisu dijeljeni prihod. Na taj način ovo pravilo ostavlja klubovima prostor za manipulaciju pa tako za VIP ložu s 20 mjesta čija je cijena npr. 500.000 američkih dolara klub može reći da je cijena pojedine ulaznice samo 30 dolara te mu tako ostaje pozamašan dio zadržanih prihoda (Plumley, Wilson, 2023). Nadalje, uz dijeljenje prihoda od TV prava i sponzora, NBA momčadi do 50 posto svojih prihoda, umanjenih za određene troškove, stavljaju u zajednički fond iz kojeg dobivaju iznos jednak prosjeku uplata (Plumley, Wilson, 2023).

Jedan od načina na koji sjevernoameričke lige sprječavaju nastanak konkurentskog natjecanja jest pažljivo pozicioniranje klubova u poželjnim gradovima. Naime, lige nameću teritorijalna prava postavljajući radijus unutar kojeg se ne smije locirati niti jedan drugi klub iz lige. Tako u NFL-u postoje ekskluzivna prava za klubove u radijusu od 75 milja, u

protivnom, novi klub mora izdašno kompenzirati postojećem za preuzimanje dijela tržišta (Plumley, Wilson, 2023).

Jedan od glavnih način utjecaja na konkurentsku ravnotežu u sjevernoameričkim ligama jest tzv. „salary cap“. Od najpopularnijih američkih liga jedino MLB nema ograničenje na iznos koji momčad smije platiti svojim igračima. Važno je napomenuti kako glavni cilj „salary capa“ nije ograničiti pojedinačne plaće, već ukupnu masu plaća. Također, postoje ograničenja i na minimalne razine plaća. Gornje granice ograničavaju potrošnju dok, s druge strane, minimalne vrijednosti plaće sprječavaju klubove da premalo ulažu u talente (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Dok NFL i NHL imaju apsolutna ograničenja na plaće, kod NBA-a i MLS-a postoje određene iznimke. Tako u NBA-u postoje iznimka srednje razine koja dopušta svakom klubu da potpiše jednog igrača s prosječnom NBA plaćom čak i ako je klub već premašio ograničenje plaće, iznimka za novaka koja omogućava potpisivanje prvog ugovora s novakom čak i ako to premašuje ograničenje te iznimka Larryja Birda koja dopušta klubovima da ponovno potpišu ugovor sa slobodnim igračima koji su već na njihovom rosteru čak i ako to premašuje ograničenje plaća (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). U MLS-u je u 2022. godini najveća plaća koju je neki igrač mogao zaraditi iznosila 612.500 američkih dolara. Međutim prema pravilu o posebnim igračima, poznatom i kao „Beckhamovo pravilo“, svaka MLS momčad može prijaviti tri posebna igrača koji mogu biti plaćeni u bilo kojem iznosu (Rewilak, 2023).

Sljedeći pokušaj utjecaja na konkurentsku ravnotežu jest draft obrnutim redosljedom koji omogućuje klubovima odabir sveučilišnih igrača obrnutim redosljedom od pozicije na ljestvici prethodne sezone. Međutim, kako su se s vremenom počeli pojavljivati slučajevi tankiranja – momčadi koje su izgubile šansu za doigravanje namjerno su gubile kako bi stekle bolju poziciju za draft, MLB, NBA i NHL uspostavili su sustav lutrije. Na taj način klubovi s najlošijim rezultatima imaju najbolje šanse za prvi izbor na draftu, ali nisu sigurni da će ga dobiti (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023). Nadalje, kako bi se dodatno utjecalo na konkurentsku ravnotežu i ravnopravnije natjecanje NFL je izvršio određene prilagodbe rasporeda utakmica. Svaki klub u ligaškom dijelu igra 17 utakmica od kojih je 14 neovisno o uspjehu u prethodnoj sezoni. Preostala tri susreta temelje se na prošlogodišnjem učinku pa tako jači klubovi igraju protiv jačih, a slabiji protiv slabijih te se tako stvara tendencija prema jednakosti (Leeds, Von Allmen, Matheson, 2023).

3.2.5. Idejni začeci primjene američkog koncepta u Europi

Od samih začetak modernog sporta na području Europe organizirala su se natjecanja na nacionalnoj, ali i međunarodnoj razini. Već 1888. godine u Engleskoj je organizirana prva sezona prvog ranga natjecanja engleskog nogometa s jasnim pravilima promocije i ispadanja (Winner, 2013). Takav sistem natjecanja ubrzo su poprimile i druge lige diljem Europe, i to ne samo nogometne, nego i drugih sportova.

Tijekom godina dolazilo je do određenih preinaka s ciljem unaprjeđenja sporta, no jasna pravila promocije i ispadanja nisu se mijenjala. U posljednjem desetljeću počele su se javljati radikalnije ideje glede unaprjeđenja sporta i povećanja prihoda klubova. Posljednjih je godina primjetan značajan pad popularnosti europskog rukometa. Iz tog razloga EHF, europska rukometna federacija, odlučila je promijeniti format natjecanja rukometne Lige prvaka, i u muškoj i u ženskoj konkurenciji. Od sezone 2020/21 u natjecanju sudjeluje 16 klubova raspoređenih u dvije skupine po osam klubova. Pritom 10 klubova iz osam najboljih liga prema EHF koeficijentu ima zagarantirano mjesto u natjecanju dok se za preostalih šest mjesta dijele pozivnice „najpodobnijim klubovima“. Ovakav sustav natjecanja onemogućuje brojnim prvacima nacionalnih liga mogućnost nadmetanja za titulu prvaka Europe (Ayucar-Sanchez, Lera-Lopez, Iraizoz, 2024).

Dosad najbliži odmak ka američkom konceptu natjecanja postigla je košarkaška Euroliga. U razdoblju od 1958. do 2000. godine najprestižnije europsko košarkaško natjecanje, Kup europskih prvaka, organizirala je svjetska košarkaška organizacija – FIBA. U sezoni 2000/01 nekolicina najmoćnijih europski klubova, pod okriljem organizacije ULEB (*Union of European Leagues of Basketball*) osnovalo novo natjecanje, Euroligu. U istoj je sezoni, paralelno postojalo natjecanje pod okriljem FIBA-e, SuproLeague. Ujedno je to bila prva i jedina sezona SuproLeague. Iako se FIBA načelno protivila novom natjecanju, sam koncept Eurolige bio je zasnovan na principima FIBA-e te je jako podsjećao na nogometnu Ligu prvaka. Ono najvažnije, u Euroligi su sudjelovali svi prvaci nacionalnih prvenstava te su, barem na papiru, svi imali mogućnost da stignu na europski tron (Buraimo, Guan, Tena, 2023). Takav koncept natjecanja potrajao je do sezone 2016/17. Tada je postignut velik zaokret u konceptu Eurolige. Euroliga i organizacija IMG potpisali su desetogodišnji ugovor u vrijednosti od 630 milijuna eura te je osnovana poluzatvorena liga formatom vrlo slična

NBA-u. U ovom natjecanju nekolicina najprestižnijih klubova ima osigurano mjesto temeljem licence na deset godina. Ostali klubovi pravo na natjecanje mogu dobiti preko pozivnice ili osvajanjem EuroCupa, „drugog ranga“ košarkaške Eurolige (Buraimo, Guan, Tena, 2023).

Konačno, najsvježiji primjer okretanja zatvorenim ligama na području Europe datira iz proljeća 2021. godine kada je 12 europskih nogometnih velikana odlučilo osnovati nogometnu Superligu, natjecanje neovisno od UEFA-e. Prema prvotnom konceptu, ovo natjecanje trebalo je biti poluzatvoreno te brojati 20 klubova koji bi igrali ligaškim sistemom. 15 klubova imalo bi zagarantirano mjesto dok bi preostalih pet mjesta bilo otvoreno za „ostale klubove“. Iako je prvotni plan ugašen nakon nekoliko dana, ova je ideja nastavila živjeti u zraku te se budućnost europskog nogometa čini prilično neizvjesnom.

3.3. Košarkaška Euroliga

Košarkaška Euroliga (eng. EuroLeague) jest najkvalitetnije i najpopularnije košarkaško natjecanje na području Europe. Nastalo voljom najbogatijih europskih košarkaških klubova po uzoru na američku NBA ligu, to je polu-zatvoreno košarkaško natjecanje koje nije pod okriljem čelne svjetske košarkaške organizacije -FIBA-e. Natjecanje je oformljeno 2000. godine, a u današnjem obliku djeluje od 2016. godine (Buraimo, Guan, Tena, 2023).

3.3.1. Povijesni pregled

Svjetska košarkaška organizacija – FIBA 1958. godine je, po uzoru na nogometni Kup europskih prvaka, osnovala košarkaški Kup europskih prvaka, natjecanje koje je okupljalo košarkaške prvake europskih država. Sve do 2000. godine, kada je osnovana košarkaška Euroliga, FIBA je organizirala najprestižnije europsko klupsko košarkaško natjecanje (Buraimo, Guan, Tena, 2023).

U Rimu, 25. lipnja 1991. godine, profesionalne košarkaške lige Italije, Francuske i Španjolske osnovale su Uniju europskih košarkaških liga – ULEB (*Union of European Leagues of Basketball*). Pet godina kasnije organizaciji se priključila i grčka košarkaška liga (ULEB, 2024). Većina najkvalitetnijih i najbogatijih klubova tijekom devedesetih godina 20. stoljeća upravo je dolazila iz tih četiriju liga. Ubrzo je unutar organizacije počela tinjati želja za osnivanjem natjecanja koje bi unaprijedilo europsku košarku i generiralo više prihoda za klubove. Konačno, 9.6.2000. godine donesena je odluka o osnivanju novog

natjecanja koje bi okupljalo najbolje europske košarkaške klubove pod imenom Euroliga (ULEB, 2024).

S druge strane, FIBA je nastavila održavati vlastito natjecanje te su u sezoni 2000/01 postojala dva natjecanja – ULEB-ova Euroliga i FIBA-ina Suproliga. Većina najbogatijih klubova nastupala je u Euroligi, ali je dio bogatih, poput Panathinaikosa, Maccabija i CSKA Moskve, ostao uz FIBA-u. Pobjednik prve sezone Eurolige bio je talijanski Virtus Bologna, a osvajač FIBA-inog natjecanja izraelski Maccabi Tel-Aviv. Po završetku sezone, preostali najbogatiji klubovi napustili su Suproligu te je ona nakon samo jedne sezone ukinuta (Buraimo, Guan, Tena, 2023). U godinama koje su slijedile FIBA je u više navrata bezuspješno pokušavala pokrenuti vlastito natjecanje koje bi moglo konkurirati Euroligi.

U prvim godinama svoga postojanja Euroliga je bila otvoreno natjecanje u kojem su mogli sudjelovati prvaci svih najboljih europskih košarkaških liga. Uz Euroligu postojao je i ULEB Cup koji je predstavljao drugi rang natjecanja. U duhu pomirenja ULEB-a i FIBA-e, ovo je natjecanje 2008. godine preimenovano u EuroCup te su ULEB i FIBA zajednički upravljali natjecanjem (ULEB, 2024).

S vremenom je Euroliga sve više poprimala obilježja zatvorenog natjecanja, a pristup ligi bio je za većinu klubova sve otežaniji. Također, liga je sve više privlačila bogate izvan europske investitore (Di Mattia, Krumer, 2023). U studenom 2015. godine Euroleague Basketball i kompanija IMG potpisali su unosan desetogodišnji ugovor. Ugovorom je Euroligi zajamčeno 630 milijuna eura tijekom deset godina, a predviđeni prihodi natjecanja iznosili bi oko 900 milijuna eura (Buraimo, Guan, Tena, 2023). Prema novom ugovoru, ULEB-ov udio u vlasništvu nad natjecanjem bio je minoran. Također, Euroliga je preuzela upravljanje nad EuroCupom koji više nije imao veze s FIBA-om (Di Mattia, Krumer, 2023).

Potpisani ugovor označio je početak novog razdoblja europske košarke koji je obilježen novim formatom košarkaške Eurolige koja je postala većinski zatvoreno sportsko natjecanje. Nekoliko najbogatijih europskih klubova označeni su kao licencirani klubovi te imaju osigurano mjesto u natjecanju u razdoblju od deset godina. Ostala mjesta popunjavaju se temeljem Wild Carda i izvanrednih rezultat u ligama koje su označene kao najkvalitetnije te jedno mjesto dobiva pobjednik EuroCupa (Buraimo, Guan, Tena, 2023). Do danas, Euroliga je ostala vodeće europsko košarkaško natjecanje koje iz godine u godinu bilježi rast u ukupnim prihodima i gledanosti (Di Mattia, Krumer, 2023).

3.3.2. Sustav natjecanja

Od sezone 2016/17 Euroliga je većinski zatvoreno sportsko natjecanje. U prvoj sezoni s novim sustavom, Euroliga je brojala 16 klubova od kojih je čak 11 imalo zagarantirano mjesto u natjecanju temeljem višegodišnje licence. To su redom bili španjolski klubovi Baskonia, Barcelona i Real Madrid, grčki Olympiacos i Panathinaikos, turski Anadolu Efes i Fenerbahce, izraelski Maccabi Tel-Aviv i ruski CSKA Moskva. Ostalih pet mjesta popunili su turski Galatasaray kao pobjednik EuroCupa, beogradska Crvena Zvezda kao pobjednik ABA lige, Brose Bamberg kao pobjednik njemačke lige, UNICS Kazan kao predstavnik ruske lige te turska Darussafaka koja je pravo za nastup u natjecanju stekla preko wild carda (EuroLeague, 2024).

U sezoni 2023/24 Euroliga je ukupno brojala 18 klubova. Dvanaest klubova imalo je pravo nastupa temeljem dugogodišnje licence, jedan klub temeljem dvogodišnje licence, tri su kluba dobila wild card, a posljednja su dva mjesta popunili finalisti EuroCupa iz prethodne sezone. U regularnom dijelu sezone svaki je klub protiv svakog odigrao po dvije utakmice što nas dovodi do 34 utakmice po klubu. Nakon 34 odigrana kola prvih šest klubova na ljestvici ostvarilo je direktan plasman četvrtfinale natjecanja dok su klubovi plasirani od 7. do 10. mjesta razigravali za preostale dvije pozicije u četvrtfinalu. Četvrtfinala su igrana na tri pobjede, a nakon četvrtfinala slijedilo je završno natjecanje najboljih četiriju klubova – Final Four. Završno natjecanje održano je u Uber Areni u Berlinu, a titulu osvajača Eurolige odnio je Panathinaikos (EuroLeague, 2024).

U sezoni 2024/25 ponovno će sudjelovati 18 klubova od kojih će 17 biti isti, a novi sudionik natjecanja je Paris Basketball koji je u sezoni 2023/24 osvojio EuroCup. Mjesto u Euroligi izgubila je Valencia Basket iako je prethodnu sezonu završila na 13. mjestu iako je posljednja bila ALBA Berlin (EuroLeague, 2024).

Format Eurolige omogućava brojne atraktivne susrete iz tjedna u tjedan što pozitivno utječe na interes potrošača. Tako je Euroliga u samo dvije godine, od 2016. do 2018. povećala prihode od TV prava s 15,9 milijuna eura na 32,3 milijuna eura (Di Mattia, Krumer, 2023). Također, primjetan je rast interesa za Euroligom među mlađom populacijom (Buraimo, Guan, Tena, 2023). S druge strane, ovakav format natjecanja jako je povećao broj utakmica klubova sudionika jer oni svakog tjedna sudjeluju u dva ligaška natjecanja – Euroligi i

nacionalnom natjecanju. Zbog povećanja broja utakmica klubovi generiraju dodatne prihode, no riskiraju veći broj ozljeda među igračima (Di Mattia, Krumer, 2023).

3.3.3. Reakcija FIBA-e

Od samih početaka košarkaške Eurolige FIBA se pokušavala suprotstaviti novom natjecanju koje nije bilo pod njenom kontrolom, no naponi su u pravilu završavali bezuspješno. FIBA je 1996. godine Kup europskih prvaka preimenovala u Euroligu. Kada su najbogatiji klubovi 2000. godine osnovali vlastitu Euroligu FIBA je, osim što je bila zgrožena njihovim činom, ostala neugodno iznenađena kada je shvatila da više nema pravo na ime Euroliga. Naime, FIBA nikad nije zaštitila naziv natjecanja, što je ULEB po osnutku Eurolige naravno učinio, te je FIBA bila primorana promijeniti ime svog natjecanja (Buraimo, Guan, Tena, 2023)

FIBA-ino natjecanje, pod novim imenom Suproliga, živjelo je još samo jednu sezonu i to u okrnjenom izdanju bez velikog broja najbogatijih klubova (Di Mattia, Krumer, 2023). Sljedeće je sezone FIBA oformila novo natjecanje, FIBA Champions Cup, no ono nije uspjelo zaživjeti. Tijekom sljedećih godina napeti odnosi polako su se smirivali te je FIBA u suradnji s ULEB-om preuzela upravljanje EuroCup-om (ULEB, 2024)

Nakon što je Euroliga potpisala ugovor s IMG-om te promijenila format natjecanja stvorivši zatvoreno natjecanje, odnosi su se ponovo zaoštrili. FIBA, koja više nije upravljala EuroCup-om, pokrenula je pravni postupak protiv Eurolige zbog nepoštivanja odredbi iz ugovora. Sud u Luxembourgu presudio je u korist FIBA-e te joj je Euroliga morala isplatiti 900 tisuća eura plus kamate (FIBA Europe statement on FIBA Europe-Euroleague termination agreement case, 2017). Uz to, kao odgovor na Euroligu, FIBA je kreirala kalendar reprezentativnih natjecanja koji se preklapao s utakmicama Eurolige. No, ova mjera više je štete nanijela FIBA-i jer najbolji igrači nisu igrali reprezentativne utakmice pa su one samim time gubile na kvaliteti (ULEB, 2024).

U sezoni 2016/17 FIBA je kao odgovor na Euroligu oformila Košarkašku Ligu prvaka. Ovo je natjecanje zaživjelo do današnjeg dana, no tek kao treće po jačini europsko klupsko natjecanje (Buraimo, Guan, Tena, 2023).

U posljednje su vrijeme FIBA i Euroliga počeli raditi na izgladivanju odnosa te je u srpnju 2023. godine objavljeno kako su postigle sporazum prema kojem se kalendari natjecanje ne

će preklapati. Također su najavili kako će nastaviti raditi na daljnjem dijalogu za dobrobit europske i svjetske košarke (Euroleague Basketball and FIBA joint statement, 2023).

3.4. Nogometna Superliga

18. travnja 2021. dvanaest najbogatijih europskih nogometnih klubova šokiralo je svjetsku sportsku javnost osnivanjem nogometne Europske Superlige (ESL). Ovo novo natjecanje ne bi bilo pod postojećom upravljačkom strukturom u europskom nogometu te bi bilo zatvorena tipa u kojem bi gotovo sva mjesta zauzimali stalni klubovi članovi. Naime, sva su europska nogometna natjecanja pod jurisdikcijom UEFA-e, a cilj ESL-a upravo je napraviti distinkciju od takve strukture. Sam Florentino Perez, čelni čovjek Superlige i predsjednik Real Madrida, najavio je novo natjecanje kao: „ono koje će pomoći svjetskom nogometu na svim razinama i odvesti ga na mjesto koje mu pripada“ (Aslalous, Ensign, 2023).

3.4.1. Idejni začeci

Iako je vijest o Superligi na vidjelo izašla 2021. godine, činjenica je da su najveći i najbogatiji nogometni klubovi dugi niz godina pokušavali utjecati na strukturu nogometa u Europi. Superliga nije bila prvi, a vjerojatno ne će biti ni posljednji pokušaj velikih klubova da osnuju svoju ligu, po svojim pravilima (Houben, 2022).

Još od samih začetak Kupa europskih prvaka bio je vidljiv utjecaj najvećih nogometnih klubova. FIFA, kao krovna svjetska nogometna organizacija odobravalala je UEFA-inu ideju Kupa europskih prvaka pod uvjetom da svi nacionalni savezi daju dopuštenje klubu sudioniku. Iako Manchester United nije dobio dopuštenje FA-a za sudjelovanje u Kupu europski prvaka svejedno je, bez posljedica, nastupio, a FIFA je dala zeleno svjetlo natjecanju (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Priča da je Kup europskih prvaka u začetku osmišljen isključivo iz sportskih razloga zapravo predstavlja samo romantični mit. Moć i novac oduvijek su bili značajni faktori (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023).

Tijekom godina, najmoćniji europski klubovi konstantno su lobirali za promjenu formata Kupa europskih prvaka. Tako su 1988. godine, pod vodstvom čelnika AC Milana, Silvia Berlusconi, zaprijetili osnivanjem Superlige. Ono što je posebno smetalo Berlusconi jest mogućnost susreta najboljih klubova već u prvom kolu Kupa europskih prvaka. Naime, u sezoni 1987/88 talijanski prvak Napoli, predvođen legendarnim Diegom Armandom

Maradonom, već se u prvom kolu sučelio sa Španjolskim prvakom Real Madridom te ispao iz natjecanja. Berlusconi je smatrao da činjenica da klubovi poput njegova AC Milana mogu ispasti u prvoj fazi natjecanja predstavlja ekonomski apsurd. Uz to, bio je zabrinut i zbog svojih televizijskih kanala jer bi, u slučaju da talijanski klub ispadne iz natjecanja, prihodi od gledanosti i oglašavanja pali. Prijetnja je urodila plodom te je UEFA 1992. osnovala Ligu prvaka (Doidge, Nuhtrat, Kossakowski, 2023). U isto to vrijeme u Engleskoj je kao prvi rang natjecanja predstavljena Premier liga, a ključna stavka u ovoj transformaciji bila su televizijska prava. Tako je početni televizijski paket za Premier ligu iznosio 304 milijuna funti (Elliot, 2017). Danas se ta cifra popela na vrijednost preko 5 milijardi funti (Doidge, Nuhtrat, Kossakowski, 2023).

Unatoč stvaranju Lige prvaka, najmoćniji klubovi i dalje nisu bili zadovoljni. Tako se 14 najbogatijih klubova 1998. godine udružilo u skupinu G-14. Skupinu su činili klubovi iz zapadne Europe: AC Milan, Ajax, Bayern Munchen, Borussia Dortmund, Inter, Juventus, Liverpool, Manchester United, Marseille, PSG, Porto i PSV Eindhoven, a 2002. dodatno su se pridružili Arsenal, Bayer Leverkusen, Lyon i Valencia. Ova je skupina pokušala 1998. godine osnovati novo natjecanje pod projektnim imenom Gandalf (Houben, 2022.). Ista je skupina 2006 pokušala osnovati Europsku zlatnu ligu (Houben, 2022). Pod takvim pritiskom, UEFA je bila primorana na nove reforme Lige prvaka.

Posljednjih dvadesetak godina prisutan je veliki priljev izvaneuropskog kapitala u europski nogomet. Tektonske promjene glede vlasništva, zahtjeva novih navijača, sponzora, marketinga, medija i tehnologije u potpunosti mijenjaju način na koji nogometni klubovi i lige kroz svoj poslovni model isporučuju vrijednost navijačima (Aslalous, Ensign, 2023). Danas je velik broj najbogatijih klubova u vlasništvu globalnih poduzetnika. Izuzetak je njemački model, koji je propisan u njemačkoj Bundesligi i koji osigurava 50% + 1 dionica vlasništva članovima kluba što predstavlja ograničenja za strane vlasnike koji klub žele iskorištavati financijski i politički. U Italiji su najveći klubovi bili u vlasništvu bogatih obitelji. Međutim, zbog financijskih problema, obitelji Berlusconi i Moratti morale su prodati Milan i Inter. S druge strane, Juventus je i dalje ostao pod kontrolom obitelji Agnelli. Španjolski su velikani, Barcelona i Real Madrid, pak, pod kontrolom socios (članova klubova). U svjetlu zakonskih i obiteljskih ograničenja, Real, Barcelona i Juventus, koji su i glavni zagovornici Superlige, u potrazi su za alternativnim načinima financiranja (Doidge, Nuhtrat, Kossakowski, 2023).

UEFA-ina reforma Lige prvaka iz 2019. godine, kojom četiri najuspješnije lige imaju zagwarantirana četiri mjesta u grupnoj fazi natjecanja, izazvala je veliku zabrinutost Europskog udruženja klubova (ECA) koje predstavlja 110 europskih klubova. Konkretno, ECA se bojala smanjenja otvorenog natjecanja zbog sve veće dominacije u natjecanju i prihodima klubova iz liga Petice, pet najbogatijih liga – Engleske, Španjolske, Italije, Njemačke i Francuske (Aslalous, Ensign, 2023). Ubrzo će se pokazati da je zabrinutost bila opravdana.

3.4.2. Osnivači

Kap koja je prelila čašu i otvorila put ka osnivanju Superlige bila je Covid-19 kriza i negativan ekonomski učinak koji je sa sobom nosila.

Tablica 2: Utjecaj Covid - 19 krize na prihode osnivača Superlige

Klub	Prihodi 2018/19 (€m)	Prihodi 2019/20	Pad prihoda	%
Barcelona	840,8	715,1	-125,7	-14,95%
Real Madrid	757,3	691,8	-65,5	-8,65%
Atletico de Madrid	367,6	331,8	-35,8	-9,74%
Juventus	459,7	397,9	-61,8	-13,44%
Inter	364,6	291,5	-73,1	-20,05%
Milan	241	192,2	-48,8	-20,25%
Manchester United	711,5	580,4	-131,1	-18,43%
Manchester City	610,6	549,2	-61,4	-10,06%
Liverpool	604,7	558,6	-46,1	-7,62%
Tottenham Hotspur	521,1	445,7	-75,4	-14,47%
Chelsea	513,1	469,7	-43,4	-8,46%
Arsenal	445,2	388	-57,2	-12,85%
Ukupno	6437,2	5611,9	-825,3	-12,82%

Izvor: Izrada autora temeljem podataka preuzetih s *Deloitte Football Money League*

Svi najbogatiji klubovi doživjeli su značajan pad prihoda u sezoni obilježenoj koronavirusom. Ukupni prihodi dvanaest osnivača Superlige smanjili su se za 825,3 milijuna eura, odnosno 12,82%. Nadalje, u ožujku 2021. godini klubovi talijanske Serie A ukupno su bili zaduženi 1,4 milijarde eura, što je duplo više nego deset godina ranije (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Klubovi engleske Premier lige ukupno su bili zaduženi u iznosu od tri milijarde funti. Iz tog su razloga klubovi Velike šestorke (Liverpool, Manchester United,

Arsenal, Manchester City, Chelsea, Tottenham) predložili reorganizaciju Premier lige koja bi se smanjila na 18 momčadi što bi oslobodilo kalendar utakmica za više europskih utakmica i unosnih utakmica diljem svijeta (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Glasine o stvaranju nogometne Superlige pojavile su se veće krajem 2020. godine, što je nagnalo FIFA-u i šest kontinentalnih konfederacija, uključujući UEFA-u, da 21. siječnja 2021. objave da niti jedan igrač niti klub, koji će sudjelovati u takvom natjecanju, neće moći sudjelovati u natjecanjima pod okriljem FIFA-e i ostalih kontinentalnih konfederacija (Houben, 2022.).

Konačno, u nedjelju 18. travnja 2021. godine, šest engleskih klubova (Liverpool, Manchester United, Arsenal, Manchester City, Chelsea, Tottenham), tri španjolska kluba (Real Madrid, Barcelona, Atletico Madrid) i tri talijanska kluba (Juventus, Milan, Inter) javno su obznaneli osnivanje nogometne Europske Superlige - ESL (Houben, 2022.). Natjecanje bi organizirala ESL Company, komercijalno poduzeće stvoreno kao konkurencija UEFA-inoj Ligi prvaka te koje je jamčilo financijsku potporu J.P. Morgana Chasea u iznosu od 4,2 milijarde američkih dolara (Aslalous, Ensign, 2023). ESL bi se trebala sastojati od 20 klubova, od kojih bi 15 bili stalni članovi te imali zajamčeno mjesto u natjecanju. Prema osnivačima, svrha novog natjecanja jest „poboljšanje kvalitete i intenziteta postojećih europskih natjecanja tijekom svake sezone i stvaranje formata za redovita natjecanja vrhunskih klubova i igrača“ (Houben, 2022). Organizatori su ponudili Bayern Munchenu, Borussia Dortmundu i PSG-u mjesto suosnivača natjecanja, no oni su to odbili te javno osudili natjecanje (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Pogledamo li Sliku 1 koja prikazuje 20 klubova koji su ostvarili najveće prihode u 2023. godini, možemo vidjeti da je dvanaest osnivača, zajedno s tri nesuđena suosnivača, petnaest klubova s najvećim prihodima. Na ovu su se listu još „ugurali“ njemački Eintracht Frankfurt, engleski Newcastle i West Ham, talijanski Napoli i francuski Marseille.

Slika 1: 20 najbogatijih nogometnih klubova 2023

Izvor: *Deloitte Football Money League*, preuzeto s

<https://www.deloitte.com/uk/en/services/financial-advisory/analysis/deloitte-football-money-league.html> (18.8.2024)

Za predsjednika Europske Superlige izabran je predsjednik Real Madrida Florentino Perez, dok su za potpredsjednike izabrani Andrea Agnelli, predsjednik Juventusa, i Joel Glazer, suvlasnik Manchester Uniteda (Aslalous, Ensign, 2023). Sam Perez naveo je glavne razloge zašto je potrebna liga zatvorenog formata neovisna od FIFA-e i/ili UEFA-e – posljedice pandemije koronavirusa i smanjenje popularnosti nogometa među mladima. Naime, tijekom pandemije smanjen je prihod od utakmica, odnosno prihod od ulaznica, prihod od emitiranja i prihod od koncesija i prodaje robe. Nadalje, Perez je tvrdio kako sve više mladih ne zanima nogomet. Točnije, iznio je podatak kako je zbog pandemije čak 40% mladih smanjilo ili izgubilo interes za nogometom. Naveo je kako je zbog svega toga Real Madrid do trenutka osnivanja Superlige izgubio 344 milijuna funti. Zbog svega toga postoji nužnost pronalaska rješenja kako bi utakmice bile atraktivnije za navijače diljem svijeta, a k tome i profitabilnije za klubove. Superliga se nameće kao rješenje jer bi omogućila više konkurentnih utakmica između najboljih europskih klubova (Aslalous, Ensign, 2023).

3.4.3. Prvotni koncept – broj klubova, promocija/ispadanje, financiranje, dijeljenje dobiti

Prema prvotnom konceptu, Europska Superliga trebala je brojati 20 klubova. Dvanaest osnivača, kao i tri kluba kojima je ponuđeno mjesto suosnivača, imali bi svake godine zagarantirano mjesto u natjecanju. Ostalih pet klubova bili bi pozvani u natjecanje temeljem izvanrednih rezultata u prethodnoj sezoni (Aslalous, Ensign, 2023). Dakle, ESL trebalo je biti zatvoreno natjecanje ograničeno na samo 20 klubova kojim bi upravljali vlasnici klubova. To bi bilo u skladu s američkim poimanjem profesionalnog sporta, a sasvim u suprotnosti s europskom upravljačkom strukturom profesionalnog nogometa i otvorenom natjecateljskom formatu koje uključuje promociju i ispadanje (Aslalous, Ensign, 2023).

Sam format natjecanja inspiriran je košarkaškom Euroligom. Utakmice bi se, kao i u Ligi prvaka, igrale sredinom tjedna kako bi klubovi mogli nesmetano nastaviti s natjecanjem u nacionalnim ligama. 20 klubova bilo bi podijeljeno u dvije skupine s deset klubova gdje bi svatko sa svakim igrao po dvije utakmice, jednu domaću i jednu gostujuću što bi već u grupnoj fazi dovelo do 18 utakmica za svaki klub. Za usporedbu, klub koji bi došao do finala Lige prvaka u grupnoj bi fazi imao šest utakmica, a u čitavoj sezoni Lige prvaka 13 utakmica. Nadalje, prva tri kluba plasirala bi se izravno u četvrtfinale, dok bi se momčadi koje bi završile četvrte i pete u svojim skupinama natjecale u play-off kako bi se pronašla posljednja dva četvrtfinalista. Četvrtfinale i polufinale igrali bi se na dvije utakmice, kod kuće i u gostima, a finale bi se igralo kao jedna utakmica na neutralnom terenu (Aslalous, Ensign, 2023).

Ovo natjecanje imalo bi izrazito velik potencijal za televizijska prava i oglašavanje. Ako pretpostavimo da se svakoj utakmici dodijele dva sata za gledanje i oglašavanje, tada bi Superliga imala potencijal donijeti više od 400 sati godišnje globalnog televizijskog vremena, uključujući plaćanje po gledanju, dodatno brendiranje klubova i mogućnost dodatne prodaje. Ovo bi natjecanje vrlo vjerojatno značajno okupiralo tržište za televizijski nogomet vrhunske kvalitete i povezana tržišta klađenja, ali bi također smanjilo medijski prostor svih ostalih klubova koji ne bi imali pristup natjecanju. Time bi se dodatno stvorio financijski jaz između odabranih 20 klubova i svih ostalih (Macey-Dare, 2021).

Europska Superliga privukla je interes američkog investicijskog giganta J.P. Morgan Chasea koji je bio spreman uložiti 3,5 milijardi eura (4,2 milijarde američkih dolara) u svrhu pokretanja natjecanja. Dugoročno gledano, klubovi koji bi sudjelovali u natjecanju imali bi

pristup solidarnim plaćanjima čiji bi se iznos povećavao u skladu s prihodima natjecanja. Klubovi osnivači dobili bi 3,5 milijardi eura za ulaganje u infrastrukturu i nadoknadu negativnog utjecaja pandemije koronavirusa. Prihodi bi se dijelili na sljedeći način:

- Klubovi osnivači dijelili bi 32,5% komercijalnih prihoda,
- 32,5% prihoda bilo bi podijeljeno između svih 20 klubova,
- 20% prihoda dijelilo bi se temeljem rezultata u natjecanju,
- 15% prihoda dijelilo bi se na temelju televizijske gledanosti.

Prihode od ulaznica i ugovora o sponzorstvu klubovi bi zadržavali za sebe (Aslalous, Ensign, 2023). Nadalje, Europska je Superliga predvidjela solidarnu isplatu od 400 milijuna eura klubovima koji ne sudjeluju u natjecanju, dok je sudionicima obećan bonus dobrodošlice između 200 i 300 milijuna eura. Također, predstavljen je i prijedlog unaprjeđenja UEFA-inog Financijskog fair-playa kroz učinkovitiju kontrolu troškova (Macey-Dare, 2021). Ipak, uz sve navedeno, najveći benefit za osnivače natjecanja predstavlja činjenica da ne mogu ispasti iz lige. Time bi se uklonio pad prihoda ako klub ispadne, te bi se također uklonila i volatilnost poslovanja i poremećaja koji su vidljivi kada klub ispadne iz lige, kada treneri i stručni stožeri bivaju otpušteni, a s igračima raskinuti ugovori. Ovakav oblik natjecanja omogućio bi trenerski i poslovni kontinuitet kakav je prisutan u američkom sportu. Sve ovo značilo bi dodatnu stabilnost za klubove osnivače što bi im potencijalno dalo dodatnu mogućnost financiranja putem izdavanja novih dionica za kojima bi postojala globalna potražnja (Macey-Dare, 2021).

Originalni naziv natjecanja – Europska Superliga, mogao bi se smatrati pomalo neprikladnim. Naime, već je sada praksa da najbogatiji europski klubovi određeni broj utakmica igraju izvan europskog kontinenta. Najprije je to krenulo s američkim i azijskim turnejama tokom predsezonskog razdoblja, no u posljednje vrijeme određeni broj službenih utakmica, poput talijanskog i španjolskog superkupa, igra se izvan Europe. Jedan od glavnih razloga osnivanja Superlige upravo je globalna dimenzija i, stoga, nema sumnje da bi utakmice s vremenom bile promijenjene na način koji bi odgovarao svjetskoj publici te da bi se velik broj utakmica odigravao diljem svijeta (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023).

3.5. Komparativna analiza košarkaške Eurolige i nogometne Superlige

Košarkaška Euroliga i nogometna Superliga dva su najveća projekta stvaranja natjecanja zatvorenog tipa na području europskog kontinenta. Projekt Eurolige uspio je zaživjeti te Euroliga postoji već 24 godine, a u zatvorenom obliku posljednjih osam godina. S druge strane, projekt nogometne Superlige se, barem zasad, nije uspio ostvariti.

Možemo vidjeti da su pozadine stvaranja košarkaške Eurolige i nogometne Superlige vrlo slične. Oba su natjecanja nastala na inicijativu najbogatijih klubova koji su dodatno željeli povećati svoju moć te naplatiti svoja ulaganja u vidu većih prihoda. Također, oba su natjecanja željela biti neovisna od čelnih kontinentalnih košarkaških i nogometnih organizacija – FIBA-e i UEFA-e.

FIBA i UEFA dugi su niz regulirale kontinentalna košarkaška i nogometna natjecanja te su bile organizatori dvaju najprestižnijih kontinentalnih natjecanja – košarkaškog kupa Europskih prvaka i nogometne Lige prvaka. Euroliga i Superliga predstavljale su direktnu konkurenciju ovim natjecanjima te je bilo očito da dva takva natjecanja u istom sportu ne mogu istovremeno egzistirati, što je i pokazao neuspjeli pokušaj FIBA-ine Suprolige.

Euroliga i Superliga izazvale su veliko ogorčenje FIBA-e i UEFA-e jer su, osim što su im oduzele udio na tržištu, bile u direktnoj suprotnosti s njihovim temeljnim načelima. FIBA-ina i UEFA-ina natjecanja oduvijek su se zasnivala na načelima otvorenog tipa natjecanja s jasnim pravilima promoviranja i ispadanja te su nudila svim klubovima, barem približno, jednake šanse za uspjeh.

Prve godine Eurolige obilježio je sustav natjecanja koji je zapravo bio bliži FIBA-inim i UEFA-inim načelima nego nogometnoj Superligi. Zapravo, prvotni format Eurolige jako je podsjećao na nogometnu Ligu prvaka. Natjecanje se sastojalo od grupne i knock-out faze, a najjače europske košarkaške lige imale su više od jednog predstavnika. Također, većina prvaka ostalih europskih nacionalnih liga imala je mogućnost pristupa natjecanju.

Međutim, od sezone 2016/17 Euroliga postaje zatvoreno natjecanje i upravo ta nova verzija Eurolige ima brojne poveznice i sličnosti s nogometnom Superligom, Štoviše, sami osnivači Superligom bili su inspirirani formatom Eurolige i nadahnuti njenim uspjehom. Kao što je već navedeno, osnivači oba natjecanja najbogatiji su europski košarkaški i nogometni klubovi. I jedni i drugi su početni kapital za osnivanje natjecanja pronašli u Sjedinjenim

Američkim Državama. Tako je košarkaška Euroliga potpisala ugovor s američkom kompanijom IMG u vrijednosti od 630 milijuna eura, dok je američka investicijska banka J.P. Morgan Chase bila spremna osigurati financijsku potporu Superligi u iznosu od 4,2 milijarde američkih dolara. Nadalje, sljedeća poveznica ovih dviju liga jesu stalni članovi natjecanja. U sezoni 2016/17 Eurolige jedanaest je klubova, od ukupno šesnaest u natjecanju, imalo sigurno mjesto u natjecanju temeljem desetogodišnje licence koja im je jamčila mjesto u natjecanju sljedećih deset godina. Trenutno Euroliga broji osamnaest klubova od čega dvanaest ima zagantirano mjesto u natjecanju temeljem višegodišnjih licenci. Ostali klubovi također su u natjecanju, ili temeljem dvogodišnje licence, ili na osnovi wild carda, a samo je osvajač EuroCupa u natjecanju na osnovi sportskih rezultata. S druge strane, od dvadeset sudionika Superlige, dvanaest osnivača te PSG, Bayern Munchen i Borussia Dortmund imali bi sigurno mjesto u natjecanju svake sezone. Preostalih pet slobodnih mjesta pripalo bi klubovima koji bi to zaslužili temeljem „izvanrednih rezultata u prošloj sezoni“, ma što god to točno značilo. Oba natjecanja generirala bi prihode daleko izdašnije nego natjecanja pod okriljem FIBA i UEFA-e, a velik udio prihoda odnosi se na prihode od medijskih prava.

Euroliga se u početku susrela s brojnim protivnicima, no lobi najmoćnijih košarkaških klubova bio je daleko jači te Euroliga iz godine u godinu napreduje i privlači sve više, poglavito mlade, publike te svake nove sezone generira sve više prihoda. S druge strane, nogometna Superliga nije očekivala toliko žestoku reakciju UEFA-e, navijača, nogometnih klubova, nacionalnih nogometnih saveza, političkih vlasti i cjelokupne javnosti. Superliga se s tim nije mogla nositi te je projekt privremeno stopiran. To nas dovodi do ključne razlike između Eurolige i Superlige – Euroliga postoji i djeluje kao vodeće košarkaško natjecanje dok Superliga, barem za sada, ne egzistira kao aktivno natjecanje.

4. UEFA i Superliga

Praktički od njena osnutka, UEFA je jedina organizacija s pravnim ovlaštenjima nad međunarodnim nogometom na europskom kontinentu. UEFA kontrolira sva međunarodna natjecanja reprezentacija i klubova, što uključuje propise i kriterije odabira reprezentacija i klubova koji imaju pravo nastupa u tim natjecanjima. Posebno je važna UEFA-ina kontrola raspodjele nagrada, prihoda od medijskih prava i prihoda od sponzorstava. Osnivanjem nogometne Superlige u potpunosti je uzdrman ovakav sustav (Aslalous, Ensign, 2023).

4.1. Osnivanje Superlige

4.1.1. Objava o osnivanju

Objava o osnivanju Superlige stigla je u nedjelju 18. travnja 2021., samo 24 prije no što je Izvršni odbor UEFA-e trebao raspravljati o predloženim reformama u formatu natjecanja Lige prvaka. Te reforma trebale su ići na ruku osnivačima Superlige, no oni su ipak odlučili predstaviti vlastito natjecanje. Možemo reći da su osnivači na neki način preduhitрили UEFA-u u predstavljanju natjecanja koje bi bilo „blaža verzija“ Superlige (Aslalous, Ensign, 2023). Andrea Agnelli, predsjednik Juventusa, koji usput rečeno u kumskim odnosima s predsjednikom UEFA-e Aleksandrom Čeferinom, još je istog dana podnio ostavke na mjestima u Izvršnim odborima Europskog udruženja klubova (ECA) i UEFA-e te je predstavljen kao potpredsjednik novoosnovanog natjecanja (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Predsjednik Superlige i predsjednik Real Madrida, Florentino Perez, najavio je kako će, ako se postigne dogovor s UEFA-om, novo natjecanje biti pokrenuto do kolovoza iste godine. U protivnom, natjecanje bi krenulo za godinu dana (Aslalous, Ensign, 2023). Agnelli je u svom istupanju izjavio kako „klubovi osnivači predstavljaju milijarde navijača diljem svijeta i 99 europskih trofeja, dok je izvršni direktor AC Milana, Ivan Gazidis, rekao kako ESL predstavlja „novo, uzbudljivo poglavlje nogometne igre koje će pružiti vrijednost i podršku diljem europskog nogometa“ (Aslalous, Ensign, 2023).

Osnivači Europske Superlige jesu 12 europskih velikana: Real Madrid, Barcelona, Atletico Madrid, Juventus, Inter Milano, Milan, Manchester United, Liverpool, Manchester City, Chelsea, Arsenal i Tottenham. Mjesto među njima ponuđeno je i Bayern Munchenu, Paris St. Germainu i Borussiji Dortmund, no oni su, kao što je već ranije rečeno, odbili sudjelovanje u natjecanju te ga oštro osudili (Houben, 2022). Iako ovo predstavlja plemenit

čin, sami motivi možda i nisu toliko plemeniti. Naime, po ostavkama Agnellija na mjestima u Izvršnim odborima ECA-e i UEFA-e, na mjestu ECA-i zamijenio ga je vlasnik PSG-a Nasar Al-Khelafi, a na mjestu u UEFA-i predsjednik Bayerna Karl-Heinz Rumminogge. Na taj se način moć među ostalim europskim klubovima prebacila s osovine Juventus-Real, na osovinu Bayern-PSG (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). U pozadini cijele priče mogao bi biti sukob arapskog novca s Emiratima s jedne strane i Katarom s druge strane. Vlasnik PSG-a jest katarski šejk Nasar Al-Khelafi dok je Qatar Airways u razdoblju od 2016. do 2023. bio jedan od sponzora Bayern Munchena. Općenito Kataru nije odgovarala uzdrmana situacija u predvečerje Svjetskog nogometnog prvenstva koje se održalo upravo u Kataru 2022. godine. Stoga, moglo bi se zaključiti kako je UEFA pronašla u Kataru snažnog partnera u borbi protiv Superlige (Ginesta, Vinas, 2023.).

4.1.2. Reakcija javnosti

Reakcija javnosti bila je brza i žestoka. Dužnosnici vladajućih tijela, navijači i sportski novinari u velikom su broju osudili osnivanje Superlige. Postojala je opća percepcija da je Superliga nemoralna i neetična, pa čak i nezakonita. Tek su rijetki vidjeli ESL kao pokušaj razbijanja željeznog stiska vladajuće hijerarhije u profesionalnom nogometu (Aslalous, Ensign, 2023).

Javnost je posebno zasmotala teza da su osnivači „najuspješniji nogometni klubovi“. Naime, u trenutku osnivanja, četiri kluba nikada nisu osvojila Kup europskih prvaka ili Ligu prvaka. Pet klubova nije uspjelo proći grupnu fazu u sezoni 2019/20, a dva od onih koji jesu nisu uspjeli proći osminu finala (UEFA, 2024 b). Na kraju krajeva, čak je 12 klubova osvajalo titulu prvaka Europe, a nisu među osnivačima Superlige. Ajax je naslov osvajao čak četiri puta, Benfica, Porto i Nottingham Forest dva puta, a Celtic, HSV, Steaua, Marseille, Feyenoord, PSV Eindhoven, Aston Villa i Crvena zvezda jednom (UEFA, 2024 b).

Osnivači Superlige zagovarali su tezu da do promjena mora doći zbog preferencija mlađih generacija. Međutim, prema anketi BBC-a provedenoj među nogometnim navijačima u dobi između 18 i 24 godine, čak se 71% ispitanika izjasnilo da je protiv ESL-a. Ipak, za pretpostaviti je da bi rezultati među mladima u Americi i Aziji bili ponešto drugačiji (Aslalous, Ensign, 2023).

Financiranje ESL-a od strane J.P. Morgan Chasea okarakterizirano je kao pomoć vlasnicima klubova da dodatno napune vlastite džepove dok se istovremeno potkopava suštinski nogomet, jedno od najcjenjenijih kulturnih dobara Europe s korijenima u zajednicama radničke klase (Aslalous, Ensign, 2023). Također, osnivanje je doživljeno kao pokušaj američkog napada na europski sport, a u prilog toj tezi, osim samog formata natjecanje i financijske injekcije J.P. Morgan Chasea, išla je i činjenica da Izvršni odbor ESL-a čine tri Amerikanca – Joe Glazer, vlasnik Manchester United i NFL Tampa Bay Buccaneers, John W. Henry, vlasnik Liverpoola i MLB Boston Red Soxa, te Stan Kroenke, vlasnik Arsenal a i sedam američkih sportskih klubova uključujući i NFL Los Angeles Ramse (Aslalous, Ensign, 2023).

Konačno, sam koncept Superlige u potpunosti se kosio s povijesnom kulturom europskog nogometa. Navijači su smatrali kako bi s vremenom postalo besmisleno gledati, iz tjedna u tjedan, kako se najbogatiji klubovi natječu jedan protiv drugoga u zatvorenoj ligi. Ovo bi natjecanje potpuno promijenilo samu suštinu nogometa – mogućnost da se svi, bez obzira na bogatstvo i zvijezde, ravnopravno natječu na zelenom terenu (Aslalous, Ensign, 2023). Stotine tisuća navijača diljem svijeta iskazivali su svoje ogorčenje zbog ESL-a. Ljutnja je posebno bila prisutna među engleskim navijačima, možda i potaknuta ksenofobnom odbojnošću prema vlasnicima šest engleskih osnivača Superlige, milijarderima koji nisu Britanci. Tisuće najvjernijih navijača izašle su na ulice kako bi prosvjedovale protiv svojih klubova i njihova angažmana u osnivanju Europske Superlige (Aslalous, Ensign, 2023). Brojni među njima zazivali su potpunu promjenu sustava vlasništva u engleskom nogometu pozivajući se na njemački 50%+1 sustav (Ginesta, Vinas, 2023.).

Slika 2: Navijači Liverpoola protiv ESL-a

Izvor: *IMDb*, preuzeto s <https://www.imdb.com/name/nm0385565/news/> (24.8.2024)

U Španjolskoj je, pak, također vladalo nezadovoljstvo među navijačima, no oni nisu bili toliko ujedinjeni kao navijači u Engleskoj. Razlog za to možemo tražiti u više faktora. Prvi je taj da postoje duboke političke veze između predsjednika Reala Madrida, Florentina Pereza, i španjolskih političkih vlasti. Također, u Španjolskoj je prisutan povijesni nedostatak koordinacije među navijačkim skupinama zbog dubokih ideoloških rivalstava (Ginesta, Vinas, 2023.).

Posljedično, uz negativnu reakciju navijača, uslijedilo je i povlačenje određenih sponzora klubova osnivača. Tako su švicarski satovi Tribus odlučili napustiti Liverpool dok je MyProtein na isti način postupio s Manchester Unitedom. S druge strane, potaknut reakcijom navijača, Centricus Asset Management odlučio je financirati UEFA-u u borbi protiv Superlige. Nadalje, netom nakon što je objavljena vijest o osnivanju Superlige porasla je vrijednost dionica klubova osnivača koji kotiraju na burzi, no ubrzo je, nakon negativne reakcije javnosti, cijena krenula padati (Ginesta, Vinas, 2023.).

Kako je ova situacija izazvala velik interes javnosti i kako je u igri bio sam opstanak dotadašnjeg sportskog modela u Europi, ni reakcija vladajućih struktura diljem europskih zemalja nije moga izostati. Posebno je žestoka reakcija bila britanskog premijer Borisa Johnsona koji je osudio ESL i najavio žestoke sankcije za englesku šestorku osnivača. Ovu je situaciju iskoristio na dva područja: na polju domaće politike za jačanje lojalnosti birača,

ali i u međunarodnoj politici kako bi zadržao Premier ligu kao jednu od najvažnijih prednosti svoje sportske diplomacije (Ginesta, Vinas, 2023.). Uz Britance, prvi koji su kritizirali osnivanje Europske Superlige bili su francuska vlada i Europska komisija. Francuski predsjednik Emmanuel Macron izjavio je kako ovaj projekt „ugrožava načelo sportskih zasluga“ dok je potpredsjednik Europske komisije Margaritis Schinas ustvrdio kako je trenutni model natjecanja „model koji se temelji na vrijednostima“ i da bi Superliga bila projekt „bogatih i moćnih“ (Ginesta, Vinas, 2023.). Ubrzo nakon njih, i španjolska i talijanska vlada osudile su Superligu. Talijanska je vlada odbila projekt koristeći argument meritokracije u sportu dok je španjolska vlada bila zabrinuta kako bi se ESL mogla sukobiti sa španjolskom LaLigom i kako bi cijela situacija mogla utjecati na učinak španjolske reprezentacije (Ginesta, Vinas, 2023.).

4.1.3. Reakcija nogometnih klubova, nacionalnih nogometnih saveza i igrača

Baš poput svekolike javnosti, i većina europskih nogometnih klubova jasno se usprotivila protiv novoosnovane Europske Superlige. Trofejnih europskih klubova za koje nije bilo mjesta u Superligi izražavali su ogorčenost odnosom najbogatijih prema „ostatku svijeta“. Brojni prvoligaški klubovi iz zemalja diljem Europe izdali su priopćenja, samostalna ili zajednička, u kojima oštro osuđuju koncept Superlige. Osuda je stigla i od nacionalnih nogometnih saveza, onih iz kojih dolaze klubovi osnivači, ali i svih ostalih saveza jer su smatrali da će novo natjecanje dodatno produbiti financijske razlike između najbogatijih klubova i svih ostalih te da bi takav odnos snaga dugoročno bio koban za sport (Aslalous, Ensign, 2023).

Po osnivanju Superlige UEFA je, o čemu će u nastavku rada biti više riječ, izdala naputak da se, u slučaju pokretanja natjecanja, osnivačima zabrani nastupanje u nacionalnim ligama. Iako čelni ljudi nacionalnih saveza iz kojih dolaze osnivači ESL-a nisu skrivali ogorčenost, ipak su se odlučili za oprezniji pristup glede sankcija. Naime, bili su svjesni kako bi njihove lige bez tih klubova izgubile na kvaliteti i popularnosti te da ne bi bile financijski održive (Ginesta, Vinas, 2023.).

Unutar nacionalnih saveza jedan od najoštrijih kritičara projekta bio je Javier Tebas, predsjednik španjolske LaLige, koji je bio svjestan da bi situacija u kojoj bi Barcelona, Real Madrid i Atletico Madrid prestali smatrati domaće prvenstvo jednim od svojih glavnih

prioriteta za ligu predstavljala pravu ekonomsku katastrofu. U nizu izjava za medije španjolske klubove osnivače Superlige nazvao je „huškačima puča na europski nogomet“. Uz to, najavio je da će se, ako klubovi ostanu pri svom stavu, njihov postotak od televizijskih prava značajno smanjiti (Ginesta, Vinas, 2023.).

U Engleskoj je ostatak klubova Premier lige oštro osudio „Veliku šestorku“ za koju su i prije tvrdili da se distancira od ostatka lige i da rade samo za vlastitu dobrobit, a ne za dobrobit cjelokupnog engleskog nogometa (Doidge, Nuhurat, Kossakowski, 2023). Engleska Premier liga odlučila je financijski sankcionirati klubove osnivače Superlige s 22 milijuna funti kazne. U slučaju bilo kakovog ponavljanja grijeha, Premier liga je zaprijetila klubovima s pojedinačnom kaznom od 25 milijuna funti te gubitkom 30 bodova na prvenstvenoj ljestvici (Ginesta, Vinas, 2023.).

U Italiji su također ostali klubovi tražili sankcije za osnivače Europske Superlige – Juventus, Inter i Milan. Tako je jedanaest klubove Seire A, prvog ranga talijanskog nogometa, uputilo pismo Paulu Dal Pinu, predsjedniku talijanskog nogometnog saveza, u kojem su zahtijevali sazivanje izvanredne skupštine koja bi se bavila izricanjem sankcija trima klubovima navodeći „očiglednu i ozbiljnu štetu“ koju njihovo uključivanje u projekt donosi talijanskom nogometu (Ginesta, Vinas, 2023.).

Konačno, nikako se ne smije zanemariti reakcija glavnih aktera nogometne igre – igrača. Svakako nije iznenađenje da su igrači čiji klubovi nemaju pravo nastupa u Europskoj Superligi javno iznijeli negodovanje i protivljenje projektu. Nije ni iznenađenje da su bivši nogometaši, poput Alana Shearera koji obnaša funkciju tv analitičara na BBC-u, osudili projekt (Ginesta, Vinas, 2023.). No, posebno je zanimljivo proučavati kako su se igrači klubova osnivača ponijeli u ovoj situaciji. Iako je velika većina odabrala „zavjet šutnje“ bilo je i onih koji su se javno usprotivili natjecanju. Posebno su upečatljive izjave Jurgen Kloppa, menadžera Liverpoola, i Jamesa Milnera, jednog od dvojice kapetana istog kluba, koje su dali za Sky Sports dan nakon objave o osnivanju Superlige. Klopp je u svom izlaganju kritizirao projekt, ali i UEFA-u gdje je poručio da „Superliga zapravo već postoji u vidu Lige prvaka jer se završnica natjecanja uglavnom uvijek svodi na iste klubove, no UEFA nudi barem privid mogućnosti da svi imaju šansu za uspjeh“. Milner je rekao da mu se novo natjecanje „ne sviđa i da se nada da se ne će dogoditi“ (Sky Sports, 2021).

4.1.4. Krah inicijalne Superlige

Očigledno je da su vlasnici klubova osnivača Europske Superlige potpuno pogrešno procijenili reakciju sveopće javnosti i gotovo opću percepciju da je Superliga na neki način nezakonita, nemoralna i neetična. Nisu bili spremni na reakciju vladajućih struktura europskih država i pogotovo se nisu nadali adekvatnoj reakciji UEFA-e za koju su očekivali da su ju uhvatili potpuno nespremnom (Aslalous, Ensign, 2023). O samoj reakciji UEFA-e detaljnije će biti riječ u nastavku rada.

Kako je pritisak na osnivače Europske Superlige rastao iz sata u sat, šest ESL klubova iz engleske Premier lige počelo je polako popuštati. Već od jutra u utorak 20. travnja mediji su počeli izvještavati o mogućem kolapsu Superlige. Konačno, u 21 sat i 23 minute istog dana, Manchester City je, putem službenog priopćenja, objavio kako se odlučuje povući iz skupine koja razvija planove za ESL. Ova je objava izazvala domino efekt te su ubrzo i ostali klubovi krenuli najavljivati da ne će sudjelovati u projektu (Aslalous, Ensign, 2023). Otprilike sat i pol nakon što je Manchester City objavio svoje povlačenje, Liverpool, Manchester United, Arsenal i Tottenham u isto su vrijeme izdali priopćenja u kojima su objavili da također odustaju od projekta Superlige. Nešto malo nakon ponoći o napuštanju Superlige oglasio se i Chelsea (Chelsea: Club statement, 2020). Sljedećeg su dana od projekta odustali i Inter, Milan i Atletico Madrid. Sva izdana priopćenja bila su vrlo slična. Svi su klubovi navodili kako su postupili s vjerom da će promjena donijeti boljitak europskom nogometu te da su, slušajući glas navijača, uvidjeli da su pogriješili (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Tako je Superliga nakon samo dva dana ostala na svega tri kluba – Real Madrid, Barcelona i Juventus. Ipak, mnogo je nedoumica gleda stvarnog napuštanja Europske Superlige. Naime, nekoliko izvora navodi kako je samo milanski Inter u ugovor ubacio klauzulu o povlačenju (Aslalous, Ensign, 2023).

23. travnja od projekta je odustala i investicijska banka J.P. Morgan Chase. Javno su se posuli pepelom te priznali kako su krivo procijenili kako bi na ovaj projekt gledala šira nogometna zajednica te kako bi to moglo utjecati na njih u budućnosti. Naveli su da je povjerenstvo koje procjenjuje potencijalne poslove i njihov utjecaj na reputaciju i kreditne rizike podcijenilo veličinu negativne povratne reakcije (Aslalous, Ensign, 2023).

Tri preostala kluba, Real Madrid, Juventus i Barcelona, i dalje ostaju uz Superligu te nisu odustali od borbe. Najavili su kako će nastaviti bitku na europskim sudovima, tvrdeći da

UEFA i FIFA zlorabe monopolistički položaj kršeći zakon o tržišnom natjecanju djelujući i kao regulatori i kao organizatori natjecanja (Houben, 2022). Florentino Perez, predsjednik ESL-a i predsjednik Real Madrida, izjavio je kako dvanaest osnivača Europske Superlige ne može napustiti projekt jer su potpisali obvezujuće ugovore te da partnerstvo i dalje postoji. Naglasio je kako projekt i dalje živi te da će do njegova ostvarenja doći pravnim putem (Aslalous, Ensign, 2023).

4.2. Reakcija UEFA-e

Objava o osnivanju Europske Superlige zahtijevala je ekspresnu reakciju UEFA-e. U javnosti je prevladavao narativ kako ova objava predstavlja najveću krizu s kojom se u dotadašnjoj povijesti UEFA susrela što vjerojatno i jest istina. Ipak, tokom gotovo cijelog razdoblja UEFA se, najčešće u tišini, suočavala sa zahtjevima najbogatijih klubova i njihovom moći. Praktički u svakom desetljeću UEFA-ina postojanja pojavljivao se neki oblik Superlige, no 18. travnja 2021. najbogatiji europski klubovi po prvi puta su se javno ogradili od UEFA-e i predstavili vlastito natjecanje bez regulacije UEFA-e (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023).

4.2.1. Povijest odnosa UEFA-e i najbogatijih klubova

Od samih početaka UEFA-ina Kupa europskih prvaka neki su klubovi bili utjecajni od drugih. Već je u prvoj sezoni natjecanja uveden je format s dvije utakmice, kod kuće i u gostima, koji je više išao na ruku jačim momčadima jer im je dao priliku preokrenuti rezultat u drugoj utakmici. Također, vrlo brzo je uvedeno pravilo da su obvezni reflektori na stadionima kako bi se utakmice mogle odigravati sredinom tjedna u večernjim satima te tako generirati veći prihod. Ipak, do 1980-ih ekonomska regulativa i ograničeni prihodi od televizija ograničili su mogućnosti velikih klubova te omogućili jednake uvjete za igru. Uz to, sustav nositelja nije bio u potpunosti razrađen što je moglo dovesti do međusobnog susreta najjačih klubova u prvim kolima, a samim time otvoriti put nekom od slabijih klubova (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023).

Ova relativna jednakost uznemiravala je vlasnike najbogatijih klubova koji su željeli da im veća ulaganja jamče i veći sportski uspjeh. Tako su 1988. godine, kao što je već navedeno u

radu, pod vodstvom Silvija Berlusconi, pokrenuti prijedlozi za Superligu. (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Kao odgovor na ovu prijetnju i pritisak bogatih klubova 1992. oformljena je UEFA-ina Liga prvaka. Prema novom konceptu uvedeni su nositelji i koeficijenti kako bi se spriječilo međusobno izvlačenje većih klubova u ranoj fazi natjecanja. Liga prvaka konfigurirana je djelomično kao ligaško natjecanje s grupnom i knock-out fazom. Grupna faza uvedena je kako bi se većim klubovima dala prilika za napredak – bogatije momčadi imaju više prilike za pobjedu u ligaškom sustavu nego u sustavu koji je u potpunosti na ispadanje. Uz to, ovakav format osigurava više utakmica, a samim time i više prihoda od televizijskih prava. Sve ovo klubovima omogućava akumulaciju veće količine prihoda i samim time veću vjerojatnost uspjeha. Također, veći uspjeh u Ligi prvaka koji sa sobom nosi veće prihode osigurava im veću snagu u nacionalnom natjecanju, a samim time i veću vjerojatnost za novi nastup u Ligi prvaka (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023).

Međutim, velika UEFA-ina reforma nije ni približno uspjela zadovoljiti apetite najvećih klubova. Pristup natjecanju i dalje su imali samo prvaci nacionalnih prvenstava te je velika većina najbogatijih klubova ostala zakinjuta za prihode koje Liga prvaka sa sobom nosi. Tako su od sezone 1997/98, da bi se ponovo udovoljilo zahtjevima najmoćnijih, pravo nastupa u drugoj kvalifikacijskoj rundi natjecanja imali drugoplasirani klubovi iz prvih osam nacionalnih prvenstava prema UEFA-inom koeficijentu (UEFA, 2024). No, ni to nije ni približno umirilo velike klubove.

1998. godine četrnaest moćnih klubova formiralo je skupinu G-14 koja je dodatno vršila pritiska na UEFA-u u borbi za veću moć i ovlasti. Ova je skupina 1998. godine pokrenula projekt pod imenom Gandalf koji je trebao predstavljati natjecanje poput Superlige. Koliko je ova inicijativa bila ozbiljna govori i činjenica da su klubovi G-14 o svom naumu obavijestili Europsku komisiju. Uz to, pokušali su ukazati Komisiji da UEFA-ina regulacija nogometnim natjecanjima nije u skladu s tadašnjim europskim pravilima tržišnog natjecanja (Houben, 2022). Kako bi odgovorila na krizu i spriječila dodatnu eskalaciju UEFA je provela novu reformu Lige prvaka. Tako je od sezone 1999/00 deset prvaka iz deset najboljih liga po UEFA-inom koeficijentu te šest drugoplasiranih momčadi imalo izravan plasman u grupnu fazu natjecanja. Uz to, izravan plasman u treću kvalifikacijsku rundu ima šest trećeplasiranih klubova iz prvih šest liga te tri četvrtplasirana kluba iz triju najboljih liga. U godinama koje su slijedila UEFA je dodatno povećavala broj mjesta za najmoćnije klubove (UEFA, 2024).

Skupina G-14 nastavila je lobirati za bogate klubove te su 2006. godine zaprijetili osnivanjem Europske zlatne lige. UEFA je, po već uhodanom principu davanja većih ovlasti bogatim klubovima, uspjela suzbiti i ovaj projekt (Houben, 2022). 2008. godine osnovano je Europsko udruženje klubova koje je nastalo spajanjem G-14 i Europskog klupskog foruma. Ovo je udruženje jedino tijelo koje predstavlja klubove priznato od strane UEFA-e (Doidge, Nuhlat, Kossakowski, 2023). Predstavnici ECA-e sjede u tijelima UEFA-e, uključujući Izvršnu odbor UEFA-e, Odbor za klupska natjecanja i Odbor za licenciranje, što članovima ECA-e daje značajan glas unutar struktura moći UEFA-e. Prihvatanjem ECA-e unutar svojih struktura UEFA-a je željela suzbiti moć najbogatijih klubova stavljajući ih pod svoj kišobran (Doidge, Nuhlat, Kossakowski, 2023).

U sljedećim su godinama najbogatiji članovi ECA-e nastavili lobirati u svoju korist. Stoga su od sezone 2018/19 izravan plasman u grupnu fazu Lige prvaka imala čak četiri kluba i četiriju najboljih liga po UEFA-inom koeficijentu. Dodatno, UEFA je 19. travnja 2021. trebala objaviti prijedlog potpuno novog koncepta Lige prvaka. No, ovoga su je puta najbogatiji klubovi preduhitрили te su, samo dan ranije objavili da je osnovana Europska Superliga (Doidge, Nuhlat, Kossakowski, 2023). U ovom slučaju posebno u oko upada ime Andree Agnellija, predsjednika Juventusa. Andrea Agnelli bio je čelni čovjek ECA-e i član Izvršnog odbora UEFA-e te je aktivno sudjelovao u osmišljavanju novog formata Lige prvaka. Poslije će se pokazati da je cijelo to vrijeme pregovarao s vlasnicima najbogatijih klubova o formiranju Superlige koja ne bi bila povezana ni s UEFA-om, a niti s ECA-om. Kada je stigla objava o Superligi Agnelli je predstavljen kao potpredsjednik Superlige te je ekspresno napustio UEFA-u i ECA-u (Doidge, Nuhlat, Kossakowski, 2023).

4.2.2. Prvotno priopćenje, inicijalni postupci i sankcije osnivačima

Unatoč činjenici da je UEFA dugi niz godina pod stalnim pritiskom najmoćnijih europskih klubova, objava o osnivanju Superlige bila je neočekivana, pogotovo u trenutku kada je UEFA trebala predstaviti novi format Lige prvaka koji je trebao ići na ruku upravo najbogatijim klubovima (Aslalous, Ensign, 2023).

Već u jutarnjim satima 18. travnja 2021 u medijima se počela pojavljivati informacija da je dvanaest najbogatijih europskih klubova odlučilo osnovati vlastito natjecanje. Aleksandar Čeferin, predsjednik UEFA-e nije ništa prepuštao slučaju te je UEFA ubrzo u javnost izašla

sa službenim priopćenjem glede potencijalnog novog natjecanja. Zanimljivo je to što su osnivači objavom o Superligi htjeli preduhitriti UEFA-u i njenu objavu o novom formatu Lige prvaka, no zapravo je UEFA svojim priopćenjem preduhitrila ESL i, iako nepripremljena za novonastalu situaciju, stekla barem malu startnu prednost u odnosu na klubove ESL-a. Uz UEFA-u potpisnici priopćenja bili su Engleski nogometni savez (FA) i Premier liga, Kraljevski španjolski nogometni savez (RFEF) i LaLiga te Talijanski nogometni savez (FIGC) i Serie A. U priopćenju je navedeno da će ostati ujedinjeni u svojim nastojanjima da zaustave ovaj, kako kažu, cinični projekt koji se temelji na osobnim interesima nekolicine klubova u vrijeme kada društvo treba biti solidarnije više nego ikada. Pritom je navedeno da će u tim nastojanjima biti ujedinjeni s FIFA-om, iako ona nije službeno potpisnik priopćenja. Nadalje, u nastavku priopćenja navedeno je kako će se razmotriti sve mjere koje su na raspolaganju, na svim razinama, bilo pravnoj ili sportskoj, kako bi se novo natjecanje spriječilo. Naglašeno je kako se nogomet temelji na otvorenim natjecanjima i sportskim zaslugama te da ne može biti nikako drugačije. Nastavno na već raniju objavu FIFA-e, potvrđeno je da će klubovima osnivačima biti zabranjeno igrati u bilo kojem drugom natjecanju na nacionalnoj, europskoj ili svjetskoj razini, a njihovim bi igračima mogla biti uskraćena prilika da predstavljaju svoje nacionalne reprezentacije. U priopćenju je također izražena zahvala klubovima koji su odbili sudjelovanje u ovom natjecanju. Za kraj, pozvali su sve ljubitelje nogometa, navijače i političare da im se pridruže u borbi protiv ovog projekta ako se on doista i službeno objavi. Priopćenje je završeno kratkom, ali izrazito moćnom rečenicom: *„Enough is enough.“* (Statement by UEFA, the English Football Association, the Premier League, the Royal Spanish Football Federation (RFEF), LaLiga, the Italian Football Federation (FIGC) and Lega Serie A, 2021).

Tijekom službene objave osnivanje Superlige Florentino Perez, predsjednik novoosnovanog natjecanja, najavio je kako će se liga pokrenuti već u kolovozu ako se postigne dogovor s UEFA-om (Aslalous, Ensign, 2023). Ubrzo je uslijedio energičan istup Aleksandra Čeferina koji je naglasio da nikakvog dogovora sa Superligom neće biti te je projekt nazvao „sramotnim i sebičnim planom“ i „pljuvanjem u lice ljubiteljima nogometa“. U nastavku istupa ponovo je naglasio kako igrači klubova ESL-a neće moći nastupati niti u jednom natjecanju pod okriljem UEFA-e i FIFA-e (Aslalous, Ensign, 2023). S druge strane, osnivači Superlige odbacili su mogućnost isključivanja igrača iz natjecanja pod okriljem UEFA-e i

FIFA-e, odnosno zabranu igranja za nacionalne reprezentacije. Smatrali su kako se to ne može dogoditi jer je to protivno zakonu (Aslalous, Ensign, 2023).

Ubrzo je uslijedila reakcija sveopće javnosti, uključujući druge nogometne klubove, nacionalne nogometne saveze, navijače, medije i političare. Nakon što je devet klubova napustilo Superligu, Čeferin je najavio dodatne sankcije osnivačima Superlige. Osokoljen razvojem situacije, naveo je kako je prije samo dva dana na svojoj strani imao 235 od 247 klubova na svojoj strani, aludirajući na to da ECA broji 247 klubova, te da ih danas imaju već 244, referirajući se na činjenicu da Juventus, Real Madrid i Barcelona nisu odustali od Superlige. Sam projekt Superlige nazvao je izdajom njemu bliskih ljudi, Florentina Pereza i Andree Agnellija. Posebno ga je pogodila izdaja Agnellija čijoj je kćeri, između ostalog, Čeferin krsni kum (Aslalous, Ensign, 2023).

7. svibnja 2021. godine UEFA je izdala novo priopćenje u kojem je navedeno da je, u duhu pomirenja i za dobrobit europskog nogometa, devet od dvanaest klubova uključenih u projekt Superlige podnijelo UEFA-i *Deklaraciju o predanosti klubova (Club Commitment Declaration)* u kojoj se navodi stajalište klubova, uključujući njihove obveze. Nadalje je navedeno kako je UEFA sazvala hitnu komisiju koja je u obzir uzela duh i sadržaj Deklaracije i odlučila odobriti različite radnje, mjere i obveze koje su preuzeli klubovi. Formalna potvrda obveza i načina reintegracije klubova i sudjelovanja u UEFA-inim klupskim natjecanjima potpisana je od strane UEFA-e i devet klubova. Konkretno, svaki klub (UEFA approves reintegration measures for nine clubs involved in the so-called 'Super League', 2021):

- bezrezervno priznaje i prihvaća obvezujuću prirodu Statuta UEFA-e,
- ostaje predan i sudjelovat će u svim UEFA-inim klupskim natjecanjima za koje se taj klub kvalificira na temelju sportskih zasluga,
- će se ponovno pridružiti ECA-i, koja je jedino predstavničko tijelo klubova koje UEFA priznaje,
- kao gestu dobre volje, i zajedno s ostalim klubovima, dat će donaciju u ukupnom iznosu od 15 milijuna eura, koja će se koristiti za dobrobit djece, mladih i nogometa na bazi igrača u lokalnim zajednicama diljem Europe,
- podliježe obustavi od 5% prihoda koje bi ostvarili od UEFA klupskih natjecanja za jednu sezonu, a koji će se preraspodijeliti,

- pristaje na izricanje znatnih novčanih kazni ako žele igrati u takvom neovlaštenom natjecanju (100 milijuna eura) ili ako prekrši bilo koju drugu obvezu koju je preuzeo u *Izjavi o obvezama kluba* (50 milijuna eura).

Nakon ove objave činilo se kako se Europska Superliga raspala jer je devet od dvanaest klubova napustilo projekt. To bi, međutim bila preuranjena presuda. Klubovi osnivači potpisali su obvezujuće ugovore koji se ne mogu jednostrano raskinuti prije lipnja 2025. godine. Kršenje tih ugovora moglo bi rezultirati suočavanjem s financijskim obvezama vrijednim stotine milijuna eura. Štoviše, postavlja se pitanje je li UEFA doista nadležna za nametnuti gore navedene sankcije i zabraniti organizaciju europskog klupskog natjecanja kao što je ESL (Van der Veldt, 2022).

4.2.3. Pravni postupci

Iako je UEFA dobila prvu bitku, rat još uvijek nije bio završen. Dapače, tek je započeo jer je ona, mnogo dugotrajnija, pravna bitka tek trebala uslijediti. Kao što je već navedeno, UEFA je najavila moguće kazne za klubove koji su odustali od Superlige ako bi ponovno „zastranili“, kao i disciplinske mjere protiv Reala Madrida, Barcelone i Juventusa. No, postavlja se pitanje postoji li zakonska osnova prema kojoj UEFA može sankcionirati navedene klubove. Također, povlači se i pitanje legitimnosti činjenice da UEFA ima monopol nad svim nogometnim natjecanjima na području Europe (Van der Veldt, 2022).

Ovo nije prvi puta da su UEFA i veliki klubovi u svojim sporovima koristili pravne instrumente kako bi osporili međusobna pravila i planove. Već 1998. godine, prilikom stvaranja Projekta Gandalf, njegovi osnivači obavijestili su Europsku komisiju o svom predloženom natjecanju u skladu s tadašnjim europskim pravilima tržišnog natjecanja. Naknadno su se žalili Europskoj komisiji na UEFA-in pokušaj zaustavljanja projekta, no žalba nije prihvaćena (Houben, 2022). Ovoga puta činilo se, barem u početku, kako Europska komisija želi ostati po strani pravnog sukoba. Iako je Margaritis Schinas, potpredsjednik Europske komisije, rekao kako „nekolicina ne smije iskriviti univerzalnu i raznoliku prirodu europskog nogometa“, službeni stav Komisije bio je da se „sporoze vezane uz upravljanje sportom najbolje rješavaju relevantna arbitražna tijela i nacionalni sudovi (Houben, 2022).

Klubovi osnivači ESL-a, iako nisu računali na žestoku reakciju javnosti, itekako su računali da će UEFA po objavi o osnivanju Superlige odmah krenuti sa sankcijama. U prilog tome ide činjenica da su Real Madrid, Barcelona i Juventus 12. travnja 2021., šest dana prije objave o Superligi, podnijeli posebni sudski nalog Trgovačkom sudu u Madridu kako bi spriječili UEFA-u i FIFA-u u pokretanju disciplinskih mjera zbog njihove umiješanosti u ESL. Ostalih devet klubova nije provelo takve mjere predostrožnosti (Aslalous, Ensign, 2023). Dva dana nakon objave o osnivanju, Trgovački sud u Madridu zabranio je FIFA-i i UEFA-i poduzimanje bilo kakvih radnji koje bi mogle spriječiti stvaranje Superlige, uključujući nametanje bilo kakvih sankcija ili disciplinskih mjera (Houben, 2022).

Unatoč zabrani madridskog suda, UEFA je ubrzo izdala priopćenje u kojoj je navela kako je pokrenut disciplinski postupak protiv Real Madrida, Barcelone i Juventusa zbog potencijalnog kršenja pravnog okvira UEFA-e (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Nekoliko dana nakon objave o pokretanju disciplinskog postupka, točnije 11. svibnja 2021., Trgovački sud u Madridu podnio je, temeljem svoje prethodne odluke, zahtjev Europskom sudu pravde glede njihova tumačenja zakona EU-a o tržišnom natjecanju i pravilima slobodnog kretanja u kontekstu lige koja se odcijepila (Houben, 2022). Ubrzo je, na zahtjev švicarskih pravnih vlasti, na čijem teritoriju djeluje UEFA-a, i koje su započele neovisnu istragu, UEFA bila primorana izdati priopćenje u kojem je navela kako je disciplinski postupak protiv triju superligaša privremeno suspendiran. UEFA je u priopćenju navela kako je legitimnost sportskih disciplinskih postupaka bitna za jedinstvenu provedbu pravde u sportu. Navedeno je kako je UEFA cijelo vrijeme djelovala u skladu sa svojim statutom i propisima, ali i sa zakonima Europske unije, Europskom konvencijom o ljudskim pravima i švicarskim pravom te da će poduzeti sve potrebne korake u skladu s nacionalnim pravom i pravom Europske unije kako bi bila u poziciji nastaviti disciplinski postupak što je prije moguće (Disciplinary proceedings against FC Barcelona, Juventus FC and Real Madrid CF temporarily suspended, 2021). Tako je konačna odluka pala na leđa Europskog suda pravde te su obje strane s nestrpljenjem čekale na njegovu presudu.

4.2.4. Reorganizacija nogometnih natjecanja

Već je ranije navedeno kako je UEFA, baš u vrijeme kada je izašla objava o osnivanju Superlige, namjeravala predstaviti novi format koji je bio osmišljen, iako to javno nije tako prezentirano, upravo kako bi zadovolji appetite najbogatijih klubova (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Nacrt nove Lige prvaka i jest predstavljen 19. travnja 2021., no bez

prevelike pompe zbog novonastale krize. Prema predavljenom planu, format natjecanja oblikovan je prema švicarskom modelu – svi klubovi sudionici tvore jedinstvenu tablicu. Broj klubova i broj utakmica trebali su rasti, a dodatna mjesta bila bi namijenjena za još klubova iz najbogatijih liga (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023).

UEFA je nastavila zagovarati ovaj format u kojem su mnogi vidjeli Superligu, samo pod okriljem UEFA-e. Iako UEFA naglašava kako je ovo otvoreno natjecanje koje će dodatno unaprijediti sport, teško se oteti dojmu da je to zapravo direktan odgovor na Superligu kojim UEFA želi zadržati osnivače Superlige zadovoljnima kako ne bi došlo do nove eskalacije (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Kako god bilo, od sezone 2024/25 službeno je uveden novi format Lige prvaka. Također, prema istom principu, promijenjeni su i formati Europske i Konferencijske lige.

Na svojoj je internetskoj stranici UEFA detaljno opisala cijeli koncept natjecanja. S dosadašnja 32 kluba broj momčadi porastao je na 36. Četiri najbolje lige prema petogodišnjem UEFA-inom koeficijentu imaju pravo na četiri predstavnika. Uz to, dvije najuspješnije lige iz prethodne sezone imaju pravo na još jednog predstavnika. Također, i prošlogodišnji pobjednik Europske lige ima direktan plasman u ligaški dio natjecanja Lige prvaka. Temeljem ovih pravila, Italija će u sezoni 2024/25 imati čak šest predstavnika u Ligi prvaka. Svih 36 klubova bit će podijeljeno u četiri šešira po 9 klubova. Svaki će klub tijekom ligaškog dijela natjecanja odigrati osam utakmica s osam različitih protivnika – po dva iz svakog šešira. Nakon odigranih utakmica ligaškog dijela tvorit će se tablica koja sadrži svih 36 klubova. Osam najbolje plasiranih klubova imat će direktan plasman u osminu finala natjecanja dok će klubovi od 9. do 24. mjesta na tablici razigravati za dodatnih osam mjesta. Knock-out faza natjecanja igra se na dvije utakmice, jedna kod kuće i jedna u gostima, a finale je jedna utakmica na neutralnom terenu (UEFA, 2024 b).

Osim Lige prvaka, UEFA je također redizajnirala Europsku ligu i Konferencijsku ligu. Format Europske lige u potpunosti je jednak formatu Lige prvaka, dok se format Europske lige razlikuje glede ukupnog broja utakmica. Konferencijska liga također je povećala broj klubova s 32 kluba na 36 klubova koji zajedno tvore jedinstvenu ljestvicu. Međutim, oni su podijeljeni u šest šešira sa po šest klubova te svaki klub igra po jednu utakmicu s jednim klubom iz svakog šešira, što nas dovodi do ukupnog broja od šest utakmica po klubu u ligaškom dijelu natjecanja (UEFA, 2024 b).

Jednako važna promjena poput promjene formata Lige prvaka jest značajan porast prihoda koji će se dijeliti među klubovima koji sudjeluju u europskim natjecanjima, pogotovo u Ligi prvaka. Ukupne bruto prihode iz svojih glavnih klupskih natjecanja za sezonu 2024/25 UEFA je procijenila na 4,4 milijarde eura, što je povećanje od 25,7% u odnosu na sezonu 2023/24. Od ti 4,4 milijardi eura 387 milijuna predviđeno je za organizacijske i administrativne troškove natjecanja, 132 milijuna namijenjeno je klubovima koji su ispali u kvalifikacijama za UEFA-ina natjecanja, a 308 milijuna eura (povećanje od 31%) transferirat će se klubovima koji ne nastupaju u Ligi prvaka, a njihova zemlja ima predstavnika u njoj. Nadalje 22 milijuna eura namijenjeno je za žensku Ligu prvaka, a 3 milijuna eura za UEFA Youth League. Od preostalog neto iznosa od 3,548 milijardi eura, 93,5% distribuirat će se među klubovima sudionicima UEFA-inih natjecanja dok 6,5% ostaje UEFA-i. Od 3,317 milijardi eura koji će se raspodijeliti među klubovima, 2,467 milijardi eura odnosi se na klubove Lige prvaka, što je povećanje od 23,2% u odnosu na prethodnu sezonu. Klubovima Europske lige pripast će 565 milijuna eura (povećanje 21%), a klubovima Konferencijske lige 285 milijuna eura (povećanje 21%) (UEFA, 2024 d).

Od novca namijenjenog klubovima Lige prvaka 30 milijuna eura pripast će sudionicima play-off Lige prvaka – konkretno, svaki klub će dobiti 4,29 milijuna eura. Preostalih 2,437 milijardi eura raspodijelit će se među sudionicima Lige prvaka po sljedećem ključu (UEFA, 2024 d):

- 27% (670 milijuna eura) ravnomjerno će se raspodijeliti među svim sudionicima,
- 37,5% (914 milijuna eura) raspodijelit će se temeljem učinka u natjecanju,
- 35% (853 milijuna eura) raspodijelit će se putem novog vrijednosnog stupa.

Kao što je navedeno, 670 milijuna eura ravnomjerno će se raspodijeliti među svim klubovima sudionicima Lige prvaka te će svaki klub, samo zbog činjenice da se plasirao u natjecanje, dobiti 18,62 milijuna eura, što je povećanje od 19% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan iznos koji će se dijeliti temeljem uspjeha u natjecanju jest 914 milijuna eura, što je povećanje od čak 52,18%. Proučimo li detaljnije ovaj iznos možemo vidjeti da će temeljem svake pobjede u ligaškom dijelu natjecanja klub uprihoditi 2,1 milijuna eura dok neriješeni ishod nosi 700 tisuća eura. Novost je i bonus temeljem pozicije na ljestvici te će tako 36. klub uprihoditi dodatnih 275 tisuća eura dok će prvoplasirani dobiti 36 puta veći iznos. Uz to, klubovi plasirani od 1. do 8. mjesta dobit će dodatnih 2 milijuna eura, a klubovi

od 9. do 16. mjesta dodatnih milijun eura. Nadalje, plasman u play-off rundu nagrađuje se s milijun eura po klubu, plasman u osminu finala s 11 milijuna eura po klubu, plasman u četvrtfinale s 12,5 milijuna eura po klubu, a plasman u polufinale nagrađuje se s 15 milijuna eura po klubu. Svaki od finalista dobit će 18,5 milijuna eura, a osvajač dodatnih 6,5 milijuna eura. Uz to, osvajač Lige prvaka dobit će i 4 milijuna eura kao naknadu za plasman u UEFA Super Cup, a pobjednik Super Cupa dobiva dodatnih milijun eura (UEFA, 2024 d).

Novi vrijednosni stup, u ukupnom iznosu od 853 milijuna eura, dijeli se na europski i ne-europski dio. Europski dio odnosi se na prodaju medijskih prava za natjecanje na tržištima UEFA-e, a ne-europski dio odnosi se na raspodjelu temeljem UEFA-ina desetogodišnjeg koeficijenta. Glede europskog dijela, zemlje klubova sudionika Lige prvaka bit će rangirane prema doprinosu njihovih nacionalnih broadcastera u ukupnim medijskim prihodima natjecanja. Ako, naprimjer, zemlja koja u najvećem postotku sudjeluje u medijskim pravima ima četiri kluba u natjecanju, oni će biti rangirani od 1. do 4. mjesta. Prihod među klubovima dijelit će se na sljedeći način: ukupan prihod europskog dijela podijelit će se na 666 jednakih dijelova (1+2+3+...+35+36). Najlošije rangiran klub prema medijskom kriteriju dobit će jednu jedincu dok će najbolje rangiran dobiti 36 jedinica. Ne-europski dio bit će distribuiran temeljem desetogodišnjeg UEFA-ina koeficijenta. Klubovi će biti rangirani od 1. do 36. mjesta prema koeficijentu, a prihod će se dijeliti prema istom ključu kao i kod europskog dijela (UEFA, 2024 d).

Osim UEFA-e, i FIFA je redizajnirala svoja natjecanja pa je tako promijenila format Svjetskog prvenstva koje će 2026. godine premijerno brojati 48 reprezentacija, te pokrenula Svjetsko klupskog prvenstvo koje će se prvi puta održati 2025. godine u SAD-u (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023). Postavlja se pitanje zašto je FIFA, koja sama naglašava kako radi s ciljem boljitka sporta i nogometaša, u već prenatrpani raspored ubacila natjecanje koje će trajati čak mjesec dana u razdoblju između dviju sezona. Odgovor na ovo pitanje možemo pronaći u sukobu između UEFA-e i FIFA-e. Naime, u sjeni sukoba između Superlige s jedne strane i FIFA-e i UEFA-e s druge, odvija se i borba za moć između UEFA-e i FIFA-e. FIFA je, u potrazi za prihodima koje UEFA generira kroz Ligu prvaka očajnički željela pokrenuti natjecanje koje bi, u poslovnom smislu, moglo konkurirati Ligi prvaka i, uz već postojeće Svjetsko prvenstvo, biti velik izvor zarade. Nažalost, u svemu ovome najviše će ispaštati igrači koji već sada igraju previše utakmica, a ljudsko tijelo ne može pratiti tolike napore. Stoga, ostaje za vidjeti koliko dalje još može ovo ići (Doidge, Nuhrat, Kossakowski, 2023).

4.2.5. Analiza reakcije UEFA-e s aspekta kriznog komuniciranja

UEFA je posljednjih desetljeće vrlo često bila suočena s pritiscima najbogatijih klubova koji su nerijetko prijetili osnivanjem vlastita natjecanja. Shodno tome, objava o osnivanju novog natjecanja nije se mogla smatrati u potpunosti neočekivanom čega je i sama UEFA bila svjesna te je poduzimala brojne mjere kojima bi spriječila takvu neželjenu situaciju. Novi format Lige prvaka, koji je UEFA željela objaviti baš u vrijeme kada je osnovana Europska Superliga, primjer je preventivnog kriznog menadžmenta (Osmanagić Bedenik, 2010) kojim je UEFA željela spriječiti potencijalnu krizu. Međutim takva strategija nije urodila plodom.

Sama kriza uzrokovana osnivanjem nogometne Superlige ima elemente i eksterno i interno uzrokovane krize. Iako je krizu uzrokovao vanjski subjekt – Europska Superliga, činjenica je da su osnivači Superlige bili u direktnoj svezi s UEFA-om. Tako je podpredsjednikom Superlige postao Andrea Agnelli, predsjednik Juventusa koji je bio član Izvršnog odbora UEFA-e i predsjednik ECA-e. ECA predstavlja udruženje nogometnih klubova koji usko surađuju s UEFA-om, a upravo su klubovi osnivači Superlige članovi ECA-e.

Kriza nastala osnivanjem nogometne Superlige predstavlja akutnu krizu (Sučević, 2010) za UEFA-u. Po samom izbijanju krize UEFA se odlučila za ofenzivnu strategiju kriznog komuniciranja (Coombs, 2014). Odmah po pojavljivanju objava u medijima o mogućem osnivanju nogometne Superlige UEFA je objavila priopćenje u kojem je osudila moguće natjecanje i žestoko napala osnivače. U skladu s ofanzivnom strategijom, najavila je buduće sankcije za klubove osnivače, kao i za igrače koji bi nastupali za te klubove. Svoje priopćenje završila je porukom kako „uporni osobni interes traje predugo“ te kratkom, ali moćnom porukom „Dosta je dosta“ (eng. Enough is enough). Na taj je način željela javnosti prenijeti poruku kako pritisak najbogatijih klubova traje predugo i kako bi sada bilo dosta.

Ekspresan izlazak UEFA-e s priopćenjem u kojem je napala projekt Superlige pokazao se kao jako dobar potez. Napadom na Superligu prije službene objave o osnivanju Superlige UEFA je stekla prednost koja se pokazala možda i ključnom za reakciju navijača. Naime, kada su klubovi osnivači krenuli objavljivati priopćenja o sudjelovanju u Superligi već je postojao negativan odjek u javnosti s kojim se, u konačnici, nisu mogli nositi. U širenju negativnog odjeka ključnu su ulogu odigrali društveni mediji koji u današnje vrijeme imaju izniman značaj za kriznu komunikaciju (Dongre, Tilak, 2020). Vijesti se društvenim

mrežama šire nevjerojatnom brzinom, a značaj društvenih medija za stvaranje javnog mijenja enorman je. Stoga bismo mogli reći da je UEFA na neki način imala sreće što je od samog početka opći narativ bio protiv Superlige te je UEFA trebala nastaviti na tom valu i težiti da se stav javnosti ne promijeni.

Iako mnoge sankcije koje je UEFA najavila u svom priopćenju pravno nisu bile izvedive, UEFA je uspjela u svom naumu i postigla željeni cilj. Ovakav rasplet situacije u skladu je s Coombsom (2014) tezom o ofenzivnoj strategiji kriznog komuniciranja i činjenicom da ako su prve informacije o krizi komunicirane od strane organizacije, ona trpi manju štetu nego u slučaju kada neki vanjski faktor prvi izađe u javnost s informacijama o krizi. Također, i Marsen u svom stručnom članku iz 2019. zaključuje kako je brz odgovor na krizni događaj koristan za organizacije te da što je dulje potrebno organizaciji da odgovori na krizu, to ona više trpi u očima javnosti i dionika. UEFA je nastavila s ofanzivnom strategijom te je dalje aktivno kritizirala Superligu, zajedno s velikom većinom medija i navijača što je ubrzo primoralo devet klubova da napuste Superligu. UEFA-ina strategija postigla je da, u vjerojatno najneizvješnjoj situaciji od njena osnutka, barem na neko vrijeme, vrati povjerenje javnosti koje je gotovo nepovratno bilo izgubljeno zbog prijašnjih koruptivnih skandala. Stoga, možemo reći da je ovo bila kriza s pozitivnim posljedicama (Osmanagić Bedenik, 2010).

Jedan od ključnih razloga inicijalnog UEFA-inog uspjeha jest odabir osobe koja će se obraćati javnosti te njegov pristup. Marsen (2019) navodi kako je odabir glasnogovornika za komunikaciju s javnošću u kriznim situacijama strateška odluka od ključnog značaja. Glasnogovornici moraju, najčešće u kratkom roku, informirati i uvjeriti različite dionike. Pritom ono što kažu može pomoći organizaciji, no isto tako može dovesti do novih sukoba i pravnih posljedica. Također, od glasnogovornika se očekuje, osim da govore u ime organizacije, da pokažu osobnu predanost i emocionalan ton. Sa strane UEFA-e u prvim se satima i danima krize u više navrata javnosti obraćao sam predsjednik – Aleksandar Čeferin. On se odlučio za agresivan i direktan pristup kojim je želio uvjeriti javnost da osnivanje Superlige nije samo napad na UEFA-u, već na same temelje cjelokupnog europskog nogometa. Također, postupak osnivača Superlige nije doživio samo kao izdaju europskog nogometa, već kao i osobnu izdaju od strane njegova kuma Andree Agnellija. Konačno, sama slika Aleksandra Čeferina koji dolazi iz male Slovenije i koji „sam“ kreće u borbu

protiv „velikih“ na neki je način predstavljala malog, tradicionalnog europskog čovjeka u borbi protiv bogatih koji mu žele oduzeti ono što bi trebalo pripadati svima – nogomet.

Osokoljena činjenicom da je Superliga spala na svega tri kluba, UEFA je najavila sankcije za preostala tri kluba i pokretanje pravnih postupaka protiv njih, pri čemu je primijenila strategiju pravne pomoći (Novak, 2001). Ipak, nakon objave da će Europski sud pravde razmatrati pravnu osnovu UEFA-inih sankcija i njeno pravo na autorizaciju nogometnih natjecanja, UEFA se odlučila za manje agresivan pristup te je privremeno obustavila sve sankcije.

Vrlo je vjerojatno da UEFA-ine najavljene sankcije ne bi spriječile najbogatije klubove u slučaju da se ponovno priklone Superligi. No, novi format Lige prvaka s izdašnjim nagradnim fondom svakako je jedan od faktora zbog kojih bi najbogatiji klubovi ostali uz UEFA-u. UEFA je u svojim istupima prema javnosti stalno naglašavala kako je njena zadaća očuvanje sporta koji počiva na jednakosti, sportskim kriterijima i solidarnosti te je tvrdila kako se novi format Lige prvaka zasniva na tim kriterijima. Činjenica je da je novi format Lige prvaka s većim prihodima odgovor na prijetnju osnivanja Superlige. Ipak, udio u prihodima Lige prvaka ne će imati samo najbogatiji iako će oni u konačnici dobiti najveći dio financijskog kolača. Međutim, iako će značajan udio u prihodima imati prvaci manjih europskih liga to bi, ironično, moglo biti pogubno za konkurentsku ravnotežu u tim ligama. Već smo u dosadašnjem formatu Lige prvaka svjedočili da su klubovi na osnovi prihoda iz natjecanja ostvarivali značajnu prednost u odnosu na ostale klubove iz nacionalnih liga, a sada bi ta razlika mogla biti još veća. Stoga, novi format Lige prvaka predstavlja izrazito sklisko tlo za UEFA-u te je od krucijalne važnosti primijeniti ispravnu strategiju prezentiranja ovog natjecanja u javnosti kao i spremno dočekati kritike te na njih adekvatno odgovoriti. S aspekta izbjegavanja krize u budućnosti stvaranje novog formata Lige prvaka u okviru kriznog menadžmenta predstavlja prevenciju – prvu od pet faza ovladavanja krizom (Osmanagić Bedenik, 2010).

Iako je početna krizna situacija bila uspješno riješena, postojala je mogućnost nove krize koju bi potencijalno mogla stvoriti Odluka Europskog suda pravde. Stoga je pred UEFA-om bila zadaća da pomno osmisli strategiju za sve moguće scenarije. Također, povjerenje klubova, kako velikih tako i malih, kao i povjerenje navijača, lako se gubi, a UEFA-ini postupci nakon Odluke Europskog suda pravde te uspjeh ili neuspjeh novog formata Lige

prvaka generirat će stav klubova i javnosti te samim time otvoriti ili zatvoriti put novom pokušaju uspostave Superlige.

4.2.6. Komparativna analiza reakcije UEFA-e i FIBA-e

UEFA i FIBA dugi su niz godina bile organizatori i regulatori europskih klupskih nogometnih i košarkaških natjecanja pa tako i onih najprestižnijih – nogometne Lige prvaka i košarkaškog Kupa europskih prvaka. Obje organizacije susrele su se s pokušajem uvođenja neovisnih konkurentskih natjecanja što je rezultiralo drugačijim posljedicama za košarku u odnosu na posljedice za nogomet.

U godinama prije osnivanja Superlige i Eurolige, UEFA i FIBA susretale su se s pritiskom najbogatijih klubova koji su težili za povećanjem svoje moći. UEFA se i prije Superlige susretala s pokušajima najbogatijih klubova da pokrenu vlastito natjecanje. Jedan od takvih pokušaja bio je i projekt Gandalf koji je UEFA uspješno zaustavila. No, UEFA je bila svjesna da će najbogatiji klubovi nastaviti težiti ka vlastitom natjecanju te je iz tog razloga osmislila novi format Lige prvaka koji je trebao biti više po mjeri najbogatijih. Ispostavilo se, u međuvremenu, da je predstavljanje novog formata stiglo prekasno, tj. nakon što su najbogatiji klubovi već osnovali Europsku Superligu. S druge strane, FIBA je izgubila već pri prvom pokušaju uvođenja Eurolige. Koliko je FIBA bila nespremna govori i činjenica da, iako je 1996. godine promijenila ime svog natjecanja u Euroliga, nije zaštitila ime natjecanja. Kada su najbogatiji klubovi osnovali Euoligu FIBA više nije smjela koristiti to ime te je morala promijeniti ime svog natjecanja u Suproliga. Suproliga je ugašena nakon samo jedne sezone a sličnu je sudbinu doživjelo novom FIBA-ino natjecanje, Champions Cup.

Obje organizacije, susrele su se s dolaskom izvaneuropskih investitora koji su bili spremni uložiti u zatvorena natjecanja najbogatijih klubova. S financijske strane, UEFA i FIBA nisu mogle konkurirati J.P. Morgan Chaseu i IMG-u. Međutim, negativan efekt koji se stvorio u javnosti natjerao je J.P. Morgan Chase da odustane od projekta. S druge strane, FIBA nije uspjela dovoljno utjecati da se u javnosti stvori dovoljno velika negativna slika o natjecanju koja bi natjerala IMG da odustane od ulaganja. Naravno, ovdje se ne smije zanemariti globalni značaj nogometa koji daleko nadilazi sportske okvire. Košarka, iako vrlo popularan sport na svjetskoj razini, ipak ne privlači u tolikoj mjeri pažnju brojnih svjetskih tijela poput

nacionalnih vlada i pravnih institucija, te je kudikamo lakše, uz veliku količinu novca, stvoriti natjecanje po vlastitim pravilima.

FIBA je, nakon reorganizacije Eurolige u sezoni 2016/17, pokrenula vlastito natjecanje – Košarkašku ligu prvaka. Ovo bi smo mogli usporediti s novim formatom UEFA-ine Lige prvaka, iako zapravo postoji malo sličnosti između tih natjecanja budući da je Košarkaška liga prvaka nastala u trenutku kada djeluje Euroliga dok novi format UEFA-ine Lige prvaka na snagu stupa u vrijeme kada Superliga još ne egzistira. S druge strane, sudbine FIBA-ine Suprolige i Košarkaške lige prvaka mogu dati jasan uvidi UEFA-i u ono što čeka UEFA-inu Ligu prvaka ako se Superliga jednog dana sprovede u djelo. Postoji velika mogućnost da će tada Liga prvaka, ili prestati postojati, ili kvalitativno postati treći rang europskih klupskih natjecanja.

Sljedeća poveznica između FIBA-e i UEFA-e jest poduzimanje sankcija i pokretanja pravnih postupaka protiv osnivača. FIBA-ina promjena kalendara njenih natjecanja koji se preklapao s kalendarom Eurolige može se usporediti s najavljenom sankcijom UEFA-e da igrači klubova koji sudjeluju u Superligi ne će moći nastupati za nacionalne reprezentacije. Glede pravnih postupaka, FIBA je čak i dobila pravni spor protiv Eurolige, no 900 tisuća eura koje Euroliga mora isplatiti FIBA-i u današnjim okvirima najvišeg ranga europske košarke predstavlja mizeran iznos. S druge strane, UEFA je najavljene sankcije i poduzimanje pravnih postupaka protiv osnivača Superlige morala stopirati, a o sudbini europskog klupskog nogometa odlučivao je Europski sud pravde.

Glede dijaloga i suradnje između zaraćenih strana FIBA je u nekoliko navrata pokušala poboljšati odnose s Euroligom. Shodno tome, EuroCup, drugi rang europskih klupskih košarkaški natjecanja, jedno su vrijeme Euroliga i FIBA zajednički organizirale. Nakon promjene formata Eurolige odnos je ponovno zahladio, štoviše bio je na najnižim granama od osnivanja Eurolige. Ipak, u posljednje se vrijeme ponovo radi na poboljšanju odnosa čemu u prilog ide zajednička objava Eurolige i FIBA-e iz srpnja 2023. godine kojom se obvezuju da neće preklapati kalendare svojih natjecanja te da će raditi na daljnjoj suradnji za dobrobit europske i svjetske košarke. UEFA je, pak, u više navrata jasno poručila kako odbija bilo kakav dijalog i bilo kakav oblik suradnje sa Superligom i sličnim projektima.

Konačno, uspješnost reakcije UEFA-e, odnosno FIBA-e određuje činjenica da Superliga, barem zasad, nije zaživjela, dok Euroliga u zatvorenom obliku uspješno djeluje već osam godina i nema nikakvih naznaka da bi se u budućnosti to moglo promijeniti.

4.3. Odluka Europskog suda pravde

S nestrpljenjem iščekivana odluka Europskog suda pravde konačno je stigla 21. prosinca 2023. godine. Međutim, sama odluka nije, niti ugasila Superligu, a niti joj otvorila širok put ka nesmetanom pokretanju zatvorenog natjecanja. U prilog toj tezi ide i činjenica kako su i UEFA (UEFA statement on the European Super League case, 2023), i osnivači Europske Superlige (A22, 2023) u svojim službenim priopćenjima proglasili pobjedu.

4.3.1. Ključne točke presude

Službeno priopćenje Europskog suda pravde započelo je tezom kako su pravila FIFA-e i UEFA-e, prema kojima svaki novi međuklupski nogometni projekt podliježe njihovom prethodnom odobrenju, kao što je Superliga i zabrana igranja klubovima i igračima u tim natjecanjima, nezakonita (Court of Justice of The European Union, 2023). U objašnjenju presude Europski sud pravde navodi kako je Europska Superliga podnijela tužbu protiv FIFA-e i UEFA-e pred Trgovačkim sudom u Madridu, tvrdeći da su pravila FIFA-e i UEFA-e o odobravanju natjecanja i iskorištavanju medijskih prava u suprotnosti sa zakonima Europske unije. Imajući određene sumnje u činjenicu da FIFA i UEFA imaju monopol na tržištu, španjolski je sud uputio pitanja Europskom pravde (Court of Justice of The European Union, 2023).

U nastavku priopćenja navodi se kako Sud primjećuje kako su organiziranje međuklupskih nogometnih natjecanja i iskorištavanje medijskih prava ekonomske aktivnosti te se, shodno tome, UEFA i FIFA moraju pridržavati pravila natjecanja i poštivati slobode kretanja, iako ekonomika sporta ima određena specifična obilježja, kao što je postojanje udruga koje imaju određene regulatorne i kontrolne ovlasti te ovlasti da nameću sankcije. Nadalje, Sud smatra da, kada poduzetnik u vladajućem položaju ima ovlasti odrediti uvjete u kojima potencijalni konkurenti mogu pristupiti tržištu, ti uvjeti moraju biti transparentni, objektivni i nediskriminirajući te proporcionalni. Međutim, Sud zaključuje kako ovlasti FIFA-e i UEFA-e ne podliježu tim kriterijima te da FIFA i UEFA zlorabe dominantan položaj (Court of Justice of The European Union, 2023).

Temeljem navedenog mogao bi se izvući pogrešan zaključak kako je Superliga odobrena. I u nastavku medijskog priopćenja jasno je navedeno kako zaključak Suda ne znači da natjecanje poput Superlige mora nužno biti odobreno. Štoviše, navedeno je kako je Sud upitan o pravilima i ovlastima FIFA-e i UEFA-e te ne odlučuje konkretno u projektu Superlige u svojoj presudi (Court of Justice of The European Union, 2023).

Kada se detaljnije prouči sama presuda vidljivo je kako Superliga, prema svom prvotnom konceptu, nikako ne bi mogla egzistirati. U presudi se navodi kako će i dalje UEFA imati ovlasti predautorizacije koja je potrebna za pokretanje novog europskog nogometnog natjecanja. Međutim, UEFA mora prilagoditi svoja pravila predautorizacije na način da budu transparentna, objektivna, nediskriminirajuća i proporcionalna. Nadalje, naglašeno je kako su otvorenost natjecanja i sudjelovanje temeljeno na rezultatima, a ne temeljem pozivnica, financija, veličine kluba ili sličnih kriterija, nužni uvjeti bilo kojeg europskog nogometnog natjecanja. UEFA ima pravo odbiti autorizirati natjecanje koje ne podliježe ovim kriterijima. Ako netko, pak, predloži alternativno natjecanje, utemeljeno na navedenim načelima, ali u vlasništvu i pod administracijom nekog drugog subjekta UEFA-e, UEFA nema pravo odbiti autorizirati to natjecanje (Judgment of the Court, 2023). Prema svemu navedenom, jasno je da inicijalna Superliga ne podliježe kriterijima prema kojima bi UEFA morala autorizirati to natjecanje.

4.3.2. Reakcija UEFA-e na Odluku Europskog suda pravde i analiza reakcije s aspekta kriznog komuniciranja

Ubrzo nakon objave Odluke Europskog suda pravde UEFA je izdala službeno priopćenje u kojem je iznijela svoje stavove glede Odluke. Navedeno je kako ova presuda ne znači potporu ili potvrdu takozvane Superlige te da Odluka zapravo naglašava nedostatak unutar UEFA-inog okvira za predautorizaciju natjecanja, tehnički aspekt koji je već priznat i riješen u lipnju 2022. godine. Naglašeno je kako je UEFA uvjeren u robusnost svojih novih pravila, a posebno je uvjeren da su pravila u skladu sa svim relevantnim europskim zakonima i propisima. Nadalje, napominje se kako UEFA ostaje odlučna u svojoj predanosti održavanju europske nogometne piramide, osiguravajući da ona nastavi služiti širim interesima društva. UEFA će, kako navode, nastaviti zajednički oblikovati europski sportski model s nacionalnim savezima, ligama, klubovima, navijačima, igračima, trenerima, institucijama Europske unije, vladama i partnerima. Na kraju je navedeno kako UEFA vjeruje da će se europska nogometna piramida, temeljena na solidarnosti koju su navijači i svi dionici

proglasili svojim nezamjenjivim modelom, biti zaštićena od prijetnje odcjepljenja europskim i nacionalnim zakonima (UEFA statement on the European Super League case, 2023).

Nedugo po objavi priopćenja uslijedilo je i on-line obraćanje predsjednika UEFA-e Aleksandra Čeferina u kojem je dodatno pojasnio stavove UEFA-e. Čeferin je naglasio kako postoji veliki kontrast između objave za medije Europskog suda pravde i same presude koju smatra zapravo pozitivnom jer obuhvaća ključne značajke europske piramide: otvorena natjecanja, sportske zasluge i solidarnost (UEFA, 2023). Nadalje, pozdravio je činjenicu da nije dano zeleno svjetlo projektima poput Superlige te da je odobren sustav predautorizacije i UEFA-ine dvostruke uloge kao organizacijskog i autorizirajućeg tijela. Čeferin je također priznao da je UEFA svjesna da je njen sustav autorizacije nesavršen te su postignuti koraci u njegovu usavršavanju usvajanjem novih pravila autorizacije u lipnju 2022. godine. Predsjednik UEFA-e uvjeren je kako su nova pravila u potpunosti u skladu s presudom Suda. Još jednom je pozdravio Odluku kojom je Europski sud pravde podržao europski sportski model, temeljen na sportskim zaslugama koje se mogu jamčiti samo ako svi klubovi uživaju određenu razinu jednakih mogućnosti te je Odlukom onemogućeno da najbogatiji klubovi pristupe projektu koji je izvan takvog sustava. Čeferin je potvrdio kako je UEFA slobodna organizirati vlastita natjecanja, a svako novo natjecanje mora se uklopiti u sustav i biti u skladu s UEFA-inim pravilima autorizacije. Na kraju obraćanja, Čeferin je poručio kako nogomet ostaje ujedinjen i dobro zaštićen od diskriminirajućih liga. Poručio je kako nogomet nije na prodaju i kako to ništa ne može promijeniti (UEFA, 2024).

Odluka Europskog suda pravde dovela je UEFA-u u poziciju potencijalne krize (Sučević, 2010) budući da prema Odluci UEFA nema pravo odbiti autorizirati natjecanje koje će zadovoljavati sve kriterije otvorenog sportskog natjecanja. Objava o Odluci zahtijevala je promptnu i adekvatnu reakciju UEFA-e. Možda i veću prijetnju od same Odluke Europskog suda pravde predstavljalo je nepotpuno i pogrešno tumačenje Odluke. Stoga se UEFA ponovno odlučila za ofanzivnu strategiju kriznog komuniciranja (Coombs, 2014) te odmah izašla u javnost s priopćenjem kako bi se razriješile sve nedoumice i spriječila potencijalna eskalacija.

Odmah na početku UEFA je naglasila jasnu distinkciju između narativa u javnosti o Odluci i same Odluke. U više navrata naglašena je ispravnost stavova Europskog suda pravde glede europskog sportskog modela koji se zasniva na vrijednostima za koje se zalaže UEFA.

Također, UEFA je primijenila strategiju priznanja (Novak, 2001) navodeći kako je svjesna činjenice da su UEFA-ina kriteriji autorizacije natjecanja zahtijevali određene promjene. Nadalje, primjetne su i naznake strategije šutnje (Novak, 2001) budući da je UEFA izrazito šturo govorila o dijelu presude koji nalaže da UEFA-a nema pravo odbiti autorizirati vanjsko natjecanje koje zadovoljava se kriterije.

Konačno, UEFA je posebno posvetila pažnju načinu na koji se obraćaju direktno navijačima. Tako navode kako je UEFA ta koja brine o očuvanje europske nogometne piramide temeljene na solidarnosti, a koju su navijači odabrali kao nezamjenjiv model. Sam je Čeferin svoje izlaganje, završio izjavom kako nogomet nije na prodaju pri čemu je, uz dozu patetike, želio doprijeti do što većeg dijela javnosti.

4.3.3. Novi koncept Superlige

Odmah po objavi Odluke Europskog suda pravde, A22 Sports Management, kompanija koja je oformljena kako bi bila „sponzor i pomoć u stvaranju Superlige“ (A22, 2024) objavila je službeno priopćenje u kojem je proglasila pobjedu Superlige te predstavila novi koncept Superlige koji zadovoljava kriterije koji su navedeni u Odluci. U priopćenju je navedeno kako je došao kraj UEFA-inom 69-godišnjem monopolu te da je europski klupski nogomet napokon slobodan. Navedeno je kako od sada međunarodna europska klupska natjecanja mogu biti organizirana na način da njima upravljaju sami klubovi. Shodno tome, osnivači Superlige nastaviti će raditi s klubovima, ligama i ostalim ulagačima na stvaranju najboljeg nogometnog natjecanja u Europi, bez straha od sankcija. Zatim je detaljno predstavljen novi format Superlige sa 64 kluba u tri lige u muškoj konkurenciji i 32 kluba u ženskoj konkurenciji. Također, navedeno je kako će se utakmice Superlige moći besplatno gledati uživo na novoj vrhunskoj platformi za digitalni streaming. Navedeno je kako je novi prijedlog Europske Superlige rezultat dvogodišnjeg dijaloga s navijačima, igračima, klubovima, ligama i brojnim stručnjacima.

U priopćenju je navedeno kako bi se novi sustav sastojao od tri ranga natjecanja. Prva dva ranga, Star League i Gold League brojala bi po 16 klubova, a treći rang, Blue League, imao bi 32 kluba. U natjecanju ne bi stalnih članova te bi se sudjelovanje zasnivalo na sportskom uspjehu. Postojao bi sistem napredovanja i ispadanja između liga, a mogućnost plasmana u Blue League imali bi svi prvaci država. Klubovi bi bili podijeljeni u grupe od po osam

klubova koji bi međusobno igrali dva puta što dovodi do toga da bi svaki klub imao sigurnih barem 14 utakmica u natjecanju. Na kraju sezone odvijala bi se knock-out faza natjecanja koja bi odlučila pobjednika Superlige kao i klubove koji će biti promovirani u viši rang. Za inicijalnu sezonu natjecanja klubovi bi bili odabrani temeljem indeksa transparentnih kriterija koji će se temeljiti na sportskom učinku. Također, navedeno je kako će se uspostaviti stroga pravila financijske održivosti i transparentni procesi provedbe kako bi se osigurale jednake mogućnosti za sve klubove.

U završnom dijelu priopćenja navedeno je da će, kako bi se osigurala stabilnost u početnoj fazi natjecanja, prihodi tijekom prve tri godine biti zajamčeni na razini iznad one koja se očekuje u sljedećem ciklusu. Solidarne isplate klubovima koji ne sudjeluju u natjecanju iznosile bi 8% prihoda Lige s minimalnom isplatom od 400 milijuna eura, što bi više nego dvostruko premašilo iznos koji trenutno isplaćuje UEFA klubovima koji ne sudjeluju u njenim natjecanjima.

4.4. Daljnji koraci UEFA-e

UEFA je nastavila preventivno djelovati glede nogometne Superlige. U veljači 2024 održan je Kongres UEFA-a povodom 70. godišnjice UEFA-e te je na njemu glavni naglasak bio na očuvanju europskog sportskog modela (UEFA, 2024 e). U svom govoru, Aleksandar Čeferin naglasio je kako je Europa i na klupskoj i na nacionalnoj razini sam vrh nogometne igre, a taj neosporan uspjeh treba pripisati modelu temeljenom na solidarnosti, ulaganju, zajedništvu, sportskim zaslugama, napredovanju i ispadanju iz lige (UEFA, 2024 e).

Od sezone 2024/25 započinje novi format Lige prvaka koji, prema UEFA-i, obećava veću pravednost, uzbuđenje, intenzitet, više emocija i veću neizvjesnost. U UEFA-i su uvjereni kako su ove promjene neophodne i kako će koristiti svima, i navijačima i klubovima. Također, natjecanje će dovesti do veće solidarnosti jer će se prihodi pravednije raspodijeliti (UEFA, 2024 e).

Na Kongresu je predstavljena i nova šestogodišnja UEFA-ina strategija – Ujedinjeni za uspjeh. Cilj strategije jest ojačati vjeru u sportske organizacije kroz otvoreno i transparentno donošenje odluka, širenje odnosa dionika i povećanje raznolikosti predstavničkih tijela. Nužno je da se nastave štiti temeljne vrijednosti europskog sportskog modela, osiguravajući

da nogomet ostane dostupan svima i odražava vrijednosti koje dijele navijači. Nadalje, strategija treba osigurati da nogomet iskoristi svoj puni potencijal pokretanja pozitivnih promjena u društvu i zbližavanja lokalnih zajednica (UEFA, 2024 e).

UEFA naglašava kako je za dobrobit nogometa nužan dobar odnos između UEFA-e i FIFA-e jer nas je povijest naučila da u protivnom nogomet trpi. Na Kongresu je obznanjeno kako između dviju organizacija vlada jedinstvo koje će nastaviti štiti piramidalni sustav, osiguravajući da nogomet ostane broj jedan u Europi i u cijelome svijetu (UEFA, 2024 e).

5. Empirijsko istraživanje utjecaja UEFA-inih postupaka na stav profesionalnih nogometaša i navijača

5.1. Ciljevi i metodologija istraživanja

Glavni cilj provedenog istraživanja bio je ispitati stav profesionalnih nogometaša i nogometnih navijača glede reakcije UEFA-e na krizu uzrokovanu osnivanjem nogometne Superlige. Također, istraživanje je trebalo ponuditi odgovore o stavu profesionalnih nogometaša i navijača o Superligi i zatvorenom tipu sportskog natjecanja, kao i o novom formatu UEFA-ine Lige prvaka. Konačno, istraživanje bi trebalo dati uvid u općenitu razinu povjerenja prema UEFA-i kao organizaciji među profesionalnim nogometašima i navijačima.

Istraživanje je provedeno pomoću anketnog upitnika među populacijom profesionalnih nogometaša i među populacijom građana koji barem povremeno prate nogomet. Svaka je populacija dobila zaseban upitnik. Anketni upitnik za populaciju profesionalnih nogometaša sastojao se od 25 pitanja, a upitnik za populaciju građana od 28 pitanja. U anketnim su upitnicima bile zastupljene dvije vrste pitanja – pitanja u kojima je ispitanik trebao izabrati jedan od ponuđenih odgovora i pitanja u kojima je ispitanik na skali od 1 do 5 trebao označiti razinu slaganja s navedenom tvrdnjom. Istraživanje je provedeno između 205 ispitanika, od čega 51 profesionalnog nogometaša i 154 navijača.

5.2. Ispitivanje stava profesionalnih nogometaša i navijača pomoću anketnog upitnika

5.2.1. Ispitivanje stava profesionalnih nogometaša

Ispitivanje stava profesionalnih nogometaša provedeno je među 51 ispitanikom. Ispitanici su profesionalni nogometaši koji nastupaju za članove SuperSport HNL-a – HNK Hajduk Split, NK Osijek i NK Slaven Belupo. Više od pola ispitanika (51%) nalazi se u dobnoj skupini od 22 do 28 godina. Od ukupnog broja ispitanika 25,5% nastupilo je u nekom od klupskih natjecanja pod okriljem UEFA-e, a 9,8%, odnosno 5 ispitanika, ubilježilo je službeni nastup za seniorsku nogometnu reprezentaciju.

Prema dobivenim podacima, čak 78,4% ispitanika smatra da su UEFA-ine najavljene sankcije i pravni postupci protiv osnivača Superlige bili opravdani, 17,6% ispitanika nije

sigurno, a samo 3,9% smatra da su postupci neopravdani. Nadalje, najviše ispitanika (43,1%) smatra da je za suzbijanje Superlige ključna bila reakcija navijača, a tek nešto malo manje, 39,2%, smatra da je ključna bila reakcija UEFA-e.

Glede same Superlige i zatvorenog tipa sportskih natjecanja, čak 72,5% ispitanika u potpunosti se slaže s tvrdnjom da bi Superliga dodatno povećala razlike između najbogatijih klubova i ostalih, a 47,1% se u potpunosti slaže s tvrdnjom da bi klubovi iz manjih europskih država bili potpuno onemogućeni u postizanju uspjeha na međunarodnoj razini. Između igranja u Ligi prvaka i Superligi čak 94,1% ispitanika bira Ligu prvaka. Nadalje, 68,6% ispitanika smatra da nije u redu da neki klubovi imaju unaprijed osigurano mjesto u natjecanju, 84,3% ispitanika protiv je odigravanja utakmica europskog klupskog natjecanja na drugim kontinentima, a 80,4% je protiv upućivanja pozivnica za natjecanje. Na skali od 1 do 5, najviše se ispitanika (52,9%) odlučilo za ocjenu 3 na pitanje u kojoj mjeri vlasnici najbogatijih klubova uzimaju u obzir želje profesionalnih nogometaša, s time da ih je samo 9,8% odabralo ocjenu 4, a niti jedan ocjenu 5.

S aspekta odluke Međunarodnog suda pravde, čak 58,8% ispitanika uopće nije upoznato, a 35,3% ispitanika djelomično je upoznato s odlukom. Niti jedan ispitanik ne smatra da je u potpunosti upoznat s odlukom. Nadalje, čak 78,4% ispitanika ne zna je li, ili nije, temeljem Odluke otvoren put za nogometnu Superligu.

Na skali od 1 do 5, isti broj ispitanika (35%) daje ocjene 3 i 4 tvrdnji da je novi format Lige prvaka direktan odgovor UEFA-e na prijetnju organiziranja Superlige, a 27,5% ispitanika daje ocjenu 5 ovoj tvrdnji. Nadalje, 47,1% ispitanika daje ocjenu 3 tvrdnji da novi format zapravo predstavlja superligu pod okriljem UEFA-e. Također, čak 82,4% ispitanika smatra da je broj utakmica koje donosi novi format Lige prvaka u već prenatrpani kalendar natjecanja prevelik. Uz to, 56,9% ispitanika smatra da određene lige imaju previše predstavnika u novom formatu Lige prvaka. Konačno, 84,3% ispitanika smatra da je stari format Lige prvaka bolji od novog.

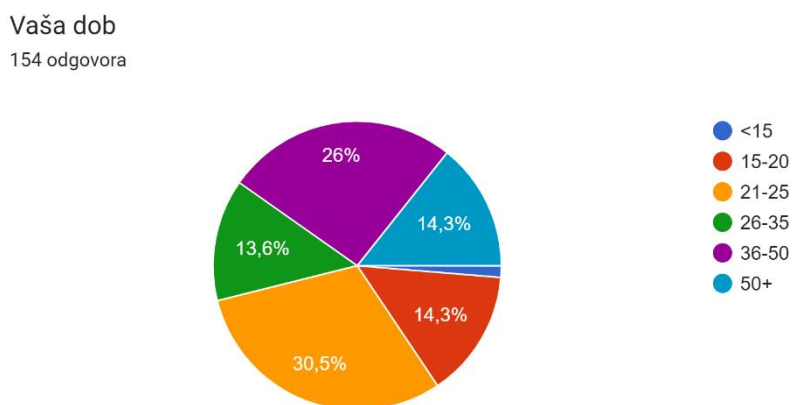
Glede UEFA-e kao organizacije, na skali od 1 do 5 60,8% ispitanika ocjenom 3 vrednuje tvrdnju da se UEFA istinski zalaže za jednakost svih nogometnih klubova. Najviše ispitanika, njih 23 (45,1%) daje ocjenu 3 tvrdnji da UEFA svojim odlukama pogoduje najbogatijim klubovima, a samo jedan ispitanik manje daje ocjenu 4. Nadalje, 18 ispitanika (35,3%) ocjenom 4 ocjenjuje tvrdnju da se UEFA nalazi pod svakodnevnim pritiskom

velikih klubova te da protiv svoje volje mora udovoljavati njihovim zahtjevima, a samo jedan ispitanik manje daje ocjenu 3 ovoj tvrdnji. Najviše ispitanika (62,7%) ocjenom 3 vrednuje tvrdnju da UEFA prilikom donošenja svojih odluka u obzir uzima mišljenja i želje profesionalnih nogometaša. Zaključno, najviše ispitanika (62,7%) razinu svog povjerenja prema UEFA-i kao krovnoj europskoj nogometnoj organizaciji vrednuje ocjenom 3.

5.2.2. Ispitivanje stava navijača

Ispitivanje stava navijača provedeno je među 154 ispitanika. Graf 3 pokazuje da su u istraživanju sudjelovali ispitanici svih dobi, a najviše je bilo onih starosti između 21 i 25 godina.

Graf 3: Dob ispitanika

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Prema dobivenim podacima, 52,6% ispitanika smatra da su UEFA-ine najavljene sankcije i pravni postupci protiv osnivača Superlige bili opravdani, 29,2% ispitanika nije sigurno, a 18,2% smatra da su postupci neopravdani. Nadalje, najviše ispitanika, njih 36,4% smatra da je za suzbijanje Superlige ključna bila reakcija navijača, dok tek nešto malo manje, 32,5%, smatra da je ključna bila reakcija UEFA-e.

Glede Superlige i zatvorenog tipa sportskih natjecanja, čak 61,75% ispitanika u potpunosti se slaže s tvrdnjom da bi Superliga dodatno povećala razlike između najbogatijih klubova i ostalih, a 48,7% se u potpunosti slaže s tvrdnjom da bi klubovi iz manjih europskih država bili potpuno onemogućeni u postizanju uspjeha na međunarodnoj razini. Samo 4,5% ispitanika pozitivno ocjenjuje Superligu. Međutim, čak 44,2% ispitanika, iako nisu pobornici

Superlige, aktivno bi je pratili, 33,8% ne zna kako bi postupilo glede praćenja Superlige, a 17,5% ispitanika iz protesta ne bi pratilo natjecanje. Također, u slučaju postojanja i Lige prvaka čak se 63,6% ispitanika izjasnilo da bi pratilo oba natjecanja. Nadalje, 71,4% ispitanika smatra da nije u redu da neki klubovi imaju unaprijed osigurano mjesto u natjecanju, 70,1% ispitanika protiv je odigravanja utakmica europskog klupskog natjecanja na drugim kontinentima, a 67,5% protiv je upućivanja pozivnica za natjecanje. Na skali od 1 do 5, najviše se ispitanika (36,4%) odlučilo za ocjenu 3 na pitanje u kojoj mjeri vlasnici najbogatijih klubova uzimaju u obzir želje navijača s time da ih je samo 10% odabralo ocjenu 4 ili 5. Nadalje, 40,3% ispitanika ocjenom 3 ocjenjuje mjeru u kojoj najbogatiji klubovi u obzir uzimaju želje navijača, a zatim slijede ocjena 2 i ocjena 1.

S aspekta odluke Međunarodnog suda pravde, 44,8 ispitanika je djelomično upoznato s odlukom, a 36,4% nije uopće upoznato s odlukom. Samo 1,9% smatra da je u potpunosti upoznato s odlukom. Uz to, čak 61,7% ispitanika ne zna je li, ili nije, temeljem Odluke otvoren put za nogometnu Superligu.

Na skali od 1 do 5, 54 ispitanika (35,1%) ocjenom 3 ocjenjuje tvrdnju da je novi format Lige prvaka direktan odgovor UEFA-e na prijetnju organiziranja Superlige, a samo jedan ispitanik manje daje ocjenu 4 ovoj tvrdnji. Nadalje, 41,6% ispitanika daje ocjenu 3 tvrdnji da novi format zapravo predstavlja superligu pod okriljem UEFA-e, a 33% daje ocjenu 4. Uz to, 48,7% ispitanika smatra da određene lige imaju previše predstavnika u novom formatu Lige prvaka, a 26% ih nije sigurno koji je njihov stav glede broja sudionika iz pojedine zemlje. Konačno, 67,5% ispitanika smatra da je stari format Lige prvaka bolji od novog.

Na skali od 1 do 5, 54 ispitanika (35,1%) ocjenom 3 ocjenjuje tvrdnju da je novi format Lige prvaka direktan odgovor UEFA-e na prijetnju organiziranja Superlige, a samo jedan ispitanik manje daje ocjenu 4 ovoj tvrdnji. U potpunosti se s ovom tvrdnjom slaže 22,7% ispitanika. Nadalje 41,6% ispitanika daje ocjenu 3 tvrdnji da novi format zapravo predstavlja superligu pod okriljem UEFA-e, a 33% daje ocjenu 4. Uz to, 48,7% ispitanika smatra da određene lige imaju previše predstavnika u novom formatu Lige prvaka, a 26% ih nije sigurno koji je njihov stav glede broja sudionika iz pojedine zemlje. Konačno, 67,5% ispitanika smatra da je stari format Lige prvaka bolji od novog.

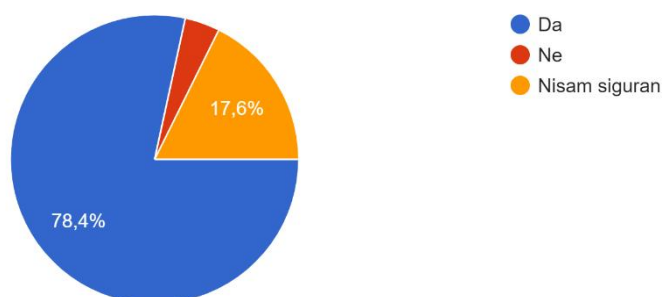
Koncentriramo li se samo na UEFA-u kao organizaciju, na skali od 1 do 5 40,3% ispitanika ocjenom 3 vrednuje tvrdnju da se UEFA istinski zalaže za jednakost svih nogometnih

klubova. Najviše ispitanika (39%) daje ocjenu 4 tvrđnji da UEFA svojim odlukama pogoduje najbogatijim klubovima, 37% ispitanika ocjenom 4 ocjenjuje tvrđnju da se UEFA nalazi pod svakodnevnim pritiskom velikih klubova te da protiv svoje volje mora udovoljavati njihovim zahtjevima. Najviše ispitanika (40,3%) ocjenom 3 vrednuje tvrđnju da UEFA prilikom donošenja svojih odluka u obzir uzima želje navijača, a najviše (43,5%) ih također daje ocjenu 3 tvrđnji da UEFA u obzir uzima mišljenje i želje nogometaša. Zaključno, najviše ispitanika (49,4%) razinu svog povjerenja prema UEFA-i vrednuje ocjenom 3.

5.3. Analiza i spoznaje rezultata istraživanja

Graf 4: Smatraju li profesionalni nogometaši UEFA—ine sankcije ispravnima?

51 odgovor

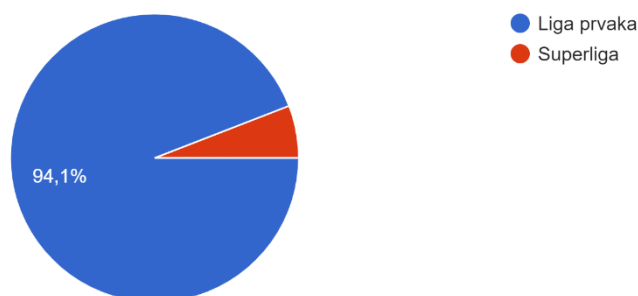

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Prema dobivenim anketnim podacima velika većina profesionalnih nogometaša slaže se da je pokretanje postupka UEFA-inih sankcija prema klubovima osnivačima Europske Superlige bilo ispravno. Također, mišljenje koje prevladava među nogometašima koji su ispunili anketni upitnik jest to da je, uz reakciju navijača, najvažnija bila reakcija UEFA-e prilikom suzbijanja projekta Superlige. Shodno tome, možemo zaključiti kako je prevladavajući stav među nogometašima taj da je prvotna reakcija UEFA-e bila ispravna.

Graf 5: Koje natjecanje preferiraju profesionalni nogometaši

51 odgovor

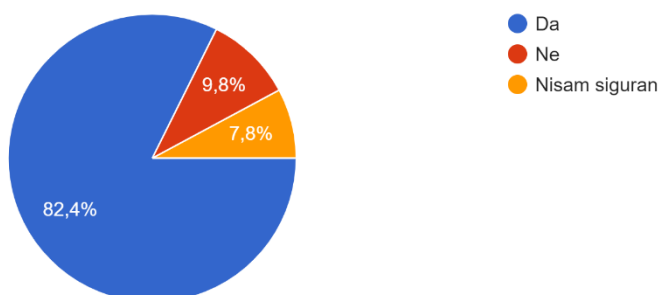

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Nadalje, najveći postotak profesionalnih nogometaša smatra da bi Superliga dodatno povećala razlike između najbogatijih i ostalih klubova. Uz to, nogometaši su protiv sigurnih mjesta u natjecanju i sudjelovanja temeljem pozivnica, kao i protiv odigravanja utakmica na drugim kontinentima. Sve to ukazuje na činjenicu da je najveći postotak profesionalnih nogometaša protiv zatvorenog tipa natjecanja, a samim time i protiv Superlige. Averziju profesionalnih nogometaša prema Superligi jasno pokazuje činjenica da ih čak 94,1% bira Ligu prvaka ispred Superlige.

Graf 6: Smatraju li nogometaši da je potencijalan ukupan broj utakmica u Ligi prvaka prevelik

51 odgovor

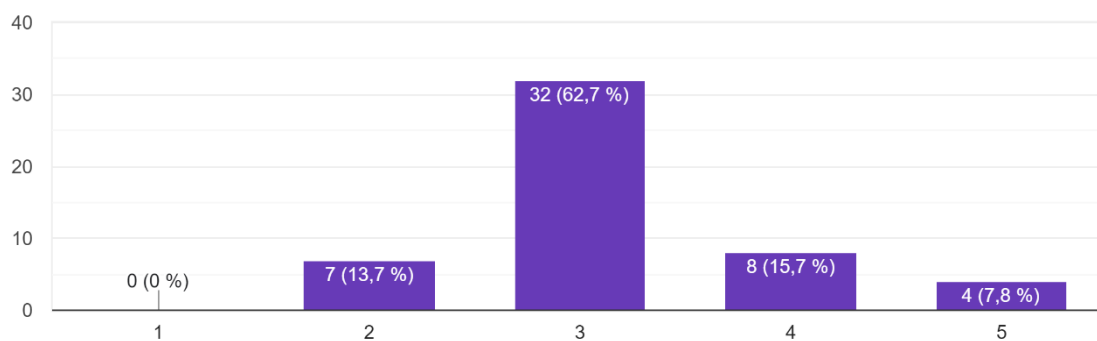

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Međutim, stav profesionalnih nogometaša glede novog formata Lige prvaka, za koji u dobroj mjeri smatraju da predstavlja direktan odgovor UEFA-e na prijetnju formiranja Superlige, nije potpuno pozitivan. Tako među profesionalnim nogometašima vlada stav da novi format u djelomičnoj mjeri predstavlja oblik superlige pod okriljem UEFA-e. Nadalje, čak 82,4% profesionalnih nogometaša protiv je povećanja broja utakmica, a također je i prevladavajući mišljenje da određene lige imaju previše predstavnika. Stoga, možemo zaključiti da, barem za sada, većina profesionalnih nogometaša smatra da novi format Lige prvaka nije korak unaprijed.

Graf 7: Razina povjerenja prema UEFA-i među profesionalnim nogometašima

51 odgovor

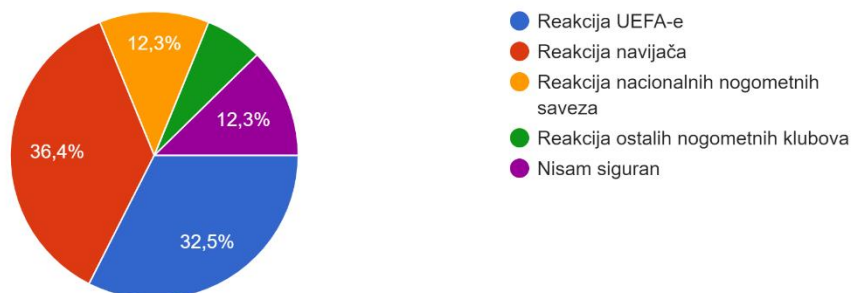

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Konačno, rezultati anketnog upitnika pokazuju da profesionalni nogometaši imaju neutralan stav prema UEFA-i kao organizaciji te da smatraju da bi se u još većoj mjeri trebala zalagati za dobrobit svih nogometnih klubova i imati više sluha za nogometaše.

Graf 8: Stav navijača o tome čija je reakcija najviše pridonijela suzbijanju Superlige

154 odgovora

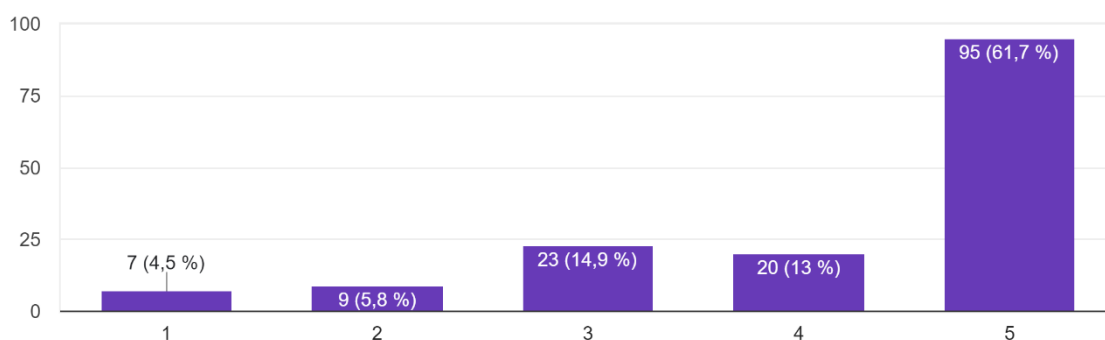

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Proučimo li rezultate anketne podatke prikupljene među populacijom građana koji prate nogomet, možemo vidjeti da je njihov stav da su ključnu ulogu prilikom suzbijanja projekta Superlige odigrale reakcija navijača i reakcija UEFA-e. Također, većina navijača smatra da su najavljene sankcije i pravni postupci UEFA-e protiv osnivača Superlige bili pozitivni. Prema tome, možemo primijetiti da većina navijača pozitivno ocjenjuje prvotnu reakciju UEFA-e.

Graf 9: Mjera u kojoj se navijači slažu s tvrdnjom da bi osnivanje Superlige dodatno povećalo razlike između najbogatijih i ostalih klubova

154 odgovora

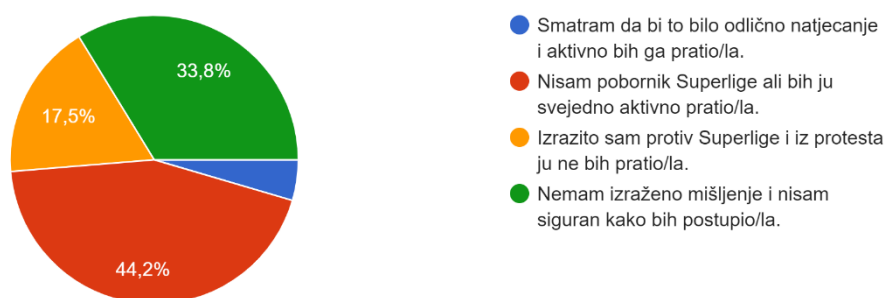

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Najveći broj navijača smatra kako bi Superliga dodatno produbila razlike između najbogatijih klubova i ostalih. Također, stav navijača je da vlasnici najbogatijih klubova u prvi plan ne stavljaju interese nogometaša i navijača, nego vlastite interese. Uz to, većina navijača protiv je zajamčenih mjesta u natjecanju i nastupanja temeljem pozivnica. Sve ovo navodi na zaključak da navijači većinski preferiraju otvoreni tip natjecanja u odnosu na zatvoreni, a samim time i da su protiv koncepta Superlige.

Graf 10: Kako bi navijači postupili u slučaju pokretanja Superlige

154 odgovora

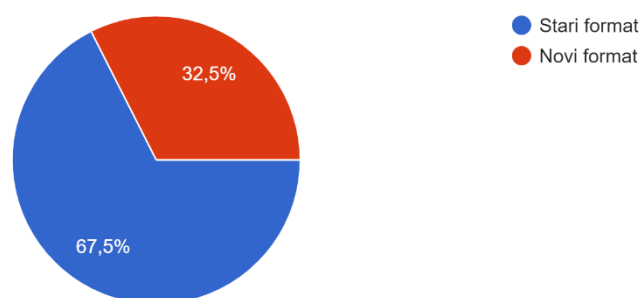

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Međutim, izrazito je zanimljiv podatak, vidljiv na Grafu 10, da bi velik broj navijača, unatoč činjenici da ne preferiraju Superligu, ipak aktivno pratio ovo natjecanje. Ovaj podatak ukazuje na to da bi Superliga bila gledana, a samim time i imala velike šanse za dugoročan uspjeh.

Graf 11: Preferirani format Lige prvaka među navijačima

154 odgovora

Izvor: Izrada autora temeljem prikupljenih anketnih podataka

Iako su navijači u većinskom postotku zadovoljni prvotnom reakcijom UEFA-e na krizu potaknutu osnivanjem Superlige, njihov stav prema novom formatu Lige prvaka nije u potpunosti pozitivan. Zamjeraju mu prevelik broj klubova iz pojedinih zemalja, a isto tako neki smatraju da u određenoj mjeri novi format predstavlja UEFA-inu inačicu superlige. Shodno tome, za sada veći broj navijača smatra da je stari format natjecanja bio bolji. Nadalje, veći broj navijača smatra kako UEFA svojim odluka dosta pogoduje najbogatijim klubovima te smatra da bi UEFA više trebala slušati navijače i nogometaše. Konačno, većina navijača razinu svog povjerenja prema UEFA-i vrednuje ocjenom 3 što ukazuje da UEFA ima još mnogo prostora za napredak u komunikaciji prema navijačima.

Kada zajednički sagledamo rezultate provedenih anketnih upitnika možemo vidjeti da profesionalni nogometaši i navijači načelno dijele stajališta glede svih zastupljenih tema. Prevladavajući je stav da je prvotna reakcija UEFA-e bila ispravna. Nastavno uz to, i nogometaši i navijači u većem su omjeru protiv Superlige i općenito protiv koncepta zatvorenih natjecanja. Iz tog razloga mogli bi biti i djelomično subjektivni u svezi s reakcijom UEFA-e, jer je ona u skladu s njihovim načelima pa je samim time ocjenjuju pozitivnom. Također, velik broj navijača i profesionalnih nogometaša uopće nije upoznat s odlukom Europskog suda pravde i posljedicama koje ona sa sobom nosi. Veliko je pitanje kakav bi stav bio prema UEFA-inim natjecanjima kada bi bili svjesni da UEFA nema pravo odbiti autorizirati novo natjecanje koje bi se zasnivalo na europskim načelima otvorenog tipa natjecanja.

Međutim, niti jedna populacija nije u potpunosti zadovoljna s novim formatom nogometne Lige prvaka te je njihov općenit stav prema UEFA-i prilično neutralan što svakako ostavlja puno prostora UEFA-i za poboljšanje odnosa i komunikacije prema navijačima i profesionalnim nogometašima. Nadalje, vrlo je bitan podatak da bi velik broj navijača, unatoč činjenici da je načelno protiv Superlige, pratio to natjecanje. Ovaj bi podatak trebalo biti signal UEFA-i da nastavi proaktivno raditi na suzbijanju bilo projekta Superlige jer, ako projekt jednom zaživi, povratak nazad ne će biti moguć.

6. Zaključak

Objava dvanaest najbogatijih klubova o osnivanju nogometne Superlige iz UEFA-ine je perspektive zadovoljavala sve kriterije poslovne krize kao neočekivanog događaja, koji značajno ugrožava operativne, financijske i reputacijske aspekte organizacije, zahtijevajući hitne i efektivne reakcije kako bi se smanjile štetne posljedice. Pritom je od krucijalne važnosti bilo odabrati adekvatnu strategiju komuniciranja prema javnosti jer upravo odnosi s javnošću igraju središnju ulogu u upravljanju kriznim situacijama u sportu.

UEFA se od samog početka odlučila za ofanzivnu strategiju kriznog komuniciranja iznoseći u potpunosti činjenično stanje čitave krizne situacije. Odmah je krenula u žestok napad na osnivače Superlige uz narativ da su oni udarili na temelje europskog poimanja sporta i europske kulture općenito, a UEFA je ta koja im to ne želi dopustiti. Na taj se način htjela isprovocirati dodatna reakcija navijača i europskih institucija koje bi vršile pritisak na osnivača jer je bilo jasno da UEFA sama ne može suzbiti napad najbogatijih klubova. Ova se strategija pokazala uspješnom te je UEFA uspješno prebrodila inicijalnu kriznu situaciju. Štoviše, možemo zaključiti kako se ovdje radilo o krizi s pozitivnim posljedicama jer je UEFA, barem na kratko vrijeme, nakon dugog niza godina postigla simbiozu s navijačima u cilju očuvanja europskog modela sporta.

Odluka Europskog suda pravde predstavlja početak nove faze UEFA-ine borbe za zadržavanje prevlasti u europskom nogometu. Odlukom je onemogućeno uvođenje zatvorenog tipa natjecanja, ali pokretanje novog natjecanja koje bi se zasnivalo na kriterijima otvorenog tipa natjecanja jest moguće. UEFA je nastavila s već provjerenom strategijom komuniciranja kojom naglašava kako nastavlja štiti temeljne vrijednosti europskog sportskog modela, osiguravajući da nogomet ostane dostupan svima i odražava vrijednosti koje dijele navijači. Međutim, stav javnosti glede UEFA-e, a rezultati provedenog anketnog upitnika na to jasno ukazuju, nije pretjerano pozitivan. Rezultati provedenog istraživanja jasno pokazuju da su navijači i nogometaši protiv zatvorenog tipa natjecanja što ne mora nužno značiti da bi, ako se pojavi novo natjecanje temeljeno na principima otvorenog natjecanja, zauzeli UEFA-inu stranu.

Stoga, možemo zaključiti kako je pred UEFA-om izrazito turbulentno i neizvjesno razdoblje u kojem će morati pomno razraditi strategiju kojom bi se oduprla ulasku novog nogometnog

natjecanja koje bi okupljalo najbolje europske nogometne klubove. Pri tome bi se ključnim mogao pokazati novi format Lige prvaka i njegov uspjeh ili neuspjeh u javnosti.

Popis literature

1. Agafonova, R. (2019), International Skating Union versus European Commission: Is the European sports model under threat?. *The International Sports Law Journal*, 19, 87-101.
2. Alsalous, B. i Ensign, P. (2023), European Super League Gets a Red Card: 12 Breakaway Clubs, *Human Kinetics Journals*, 12(1), 11-18.
3. Ayucar-Sanchez, A., Lera-Lopez, F., Iraizoz, B. (2024), Comparing competitive balance for men's and women's leagues in European handball, *Managing Sport and Leisure*.
4. Bernstein, J. (2011) *Manager's Guide to Crisis Management* (Briefcase Books Series). Madison, Wisconsin: McGraw-Hill Education.
5. Buraimo, B., Guan, J., Tena, J.D. (2023), Does a super league tournament harm domestic leagues? Evidence from basketball's Euroleague. *University of Liverpool, Management School*.
6. Buzzacchi, L., Szymanski S., Valletti, T. (2003), Equality of Opportunity and Equality of Outcome: Open Leagues, Closed Leagues and Competitive Balance, *Journal of Industry, Competition and Trade*, 3, 167-186.
7. Caglio, A., D'Andrea, A., Masciandro, D., Ottaviano, G. (2016), Does Fair Play Matter? UEFA Regulation and Financial Sustainability in the European Football Industry. BAFFI CAREFIN Centre Research Paper Series No. 2016- 38
8. Chanda, S. (2021), A Drama of 72 Hours: Lessons to be learnt from the failed European Super League, *ResearchGate*
9. Chelsea: Club statement (2020), preuzeto s <https://www.chelseafc.com/en/news/article/club-statement3> (11.9.2024)
10. Coombs, W. T., (1998.), An analytic framework for crisis situations: Better responses from a better understanding of the situation, *Journal of Public Relations Research*, 10(3), 177-191.

11. Coombs, W. T., (2007.), Protecting organisation reputations during a crisis: The development and application of situational crisis communication theory, *Corporate Reputation Review*, 10(3), 163-176.
12. Coombs, W. T., (2014.), State of crisis communication: Evidence and the bleeding edge, Institute for Public Relations
13. Coombs, T. (2019) Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing and Responding, Fifth Edition.
14. Conn, D. (2017) The fall of the house of FIFA: The multibillion-dollar corruption at the heart of global soccer. *Bold Type Books*. New York
15. Court of Justice of The European Union (2023), Press Release No 203/23. *Judgment of the Court in Case C-333/21 / European Superleague Company*. Luxembourg, 2023
16. Csato, L. (2022), UEFA Against the Champions? An Evaluation of the Recent Reform of the Champions League Qualification. *Journal of Sports Economics*, 23(8)
17. Csato, L. (2023), How to avoid uncompetitive games? The importance of tie-breaking rules, *European Journal of Operational Research*, 307 (3), 1260-1269.
18. Di Mattia, A. i Krumer, A. (2023) Fewer teams, more games, larger attendance? Evidence from the structural change in basketball's EuroLeague, *European Journal of Operational Research*, 309(1), 359-370.
19. Disciplinary proceedings against FC Barcelona, Juventus FC and Real Madrid CF temporarily suspended (2021), preuzeto s <https://www.uefa.com/news-media/news/026a-127ac8d9a2a5-ae10445760c4-1000--disciplinary-proceedings-against-fc-barcelona-juventus-fc/> (27.7.2024)
20. Distribution to clubs from the 2023/24 UEFA Champions League, UEFA Europa League and UEFA Europa Conference League and the 2023 UEFA Super Cup. Payments for the qualifying phases. Solidarity payments for non-participating clubs. (2023), preuzeto s https://editorial.uefa.com/resources/0283-1874e21d8957-30a439a30e08-1000/20230707_circular_2023_35_en.pdf

21. Distribution to clubs from the UEFA Champions League, UEFA Europa League, UEFA Conference League and the UEFA Super Cup for the 2024–27 cycle (2024/25 season). Payments for the qualifying phases. Solidarity payments for non-participating clubs. (2024), preuzeto s https://editorial.uefa.com/resources/028b-1a7880138a24-7a993e2e33d1-1000/20240322_circular_2024_13_en.pdf
22. Doidge, M., Nuhrat, Y., Kossakowski, R. (2023), A spectre is haunting European football – the spectre of a European Super League. *Soccer & Society*, 24 (4), 451-462.
23. Dongre, R., Tilak, G. (2020), A review on Factors of Social Media influencing Crisis Communication, *Journal of Xi'an University of Architecture & Technology*, 12 (2).
24. DuBrin, A.J. (2013), *Handbook of Research on Crisis Leadership in Organizations*. Cheltenham, UK:Edward Elgar Publishing Limited.
25. Elliot, R. (2017.), *The English Premier League: A Socio-Cultural Analysis*. Routledge, New York and London.
26. Euroleague Basketball and FIBA joint statement (2023), preuzeto s <https://www.euroleaguebasketball.net/news/euroleague-basketball-and-fiba-joint-statement/>
27. FIBA Europe statement on FIBA Europe-Euroleague termination agreement case (2017), preuzeto s <https://www.fiba.basketball/news/fiba-statement-on-fiba-europe-euroleague-termination-agreement-case>
28. Ginesta, X. i Vinas, C. (2023), The geopolitics of the European super league: A historiographical approach and a media analysis of the failed project in 2021. *Frontiers*, vol. 5
29. Hopwood, M. i McLean, H. (2014), Social Media in Crisis Communication: What Can we Learn From Elite Sport, *ECSM 2014*, 2013-2018.
30. Houben, R. (2022), UEFA and the Super League: who is calling who a cartel?. *The International Sports Law Journal*, 22, 205-216.
31. Hubbe, N.J. (2024), *The Economics of the NFL: A Strategic Analysis of the NFL Economics and Contracts to Create Future Prosperity*, Bard College.

32. Jamie, M.D. (2013), How should sports organizations Handle a Crisis?: A focus on collegiate institutions: A thesis submitted to the graduate faculty of Louisiana state university and agricultural and mechanical college in partial fulfillment of the requirements for the degree master of mass communication in the manship school of mass communication.
33. Judgment of the Court (Grand Chamber) of 21 December 2023. European Superleague Company, SL v Fédération internationale de football association (FIFA) and Union of European Football Associations (UEFA) (2023), preuzeto s <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62021CJ0333>
34. [Jugo, D. \(2017\), Menadžment kriznog komuniciranja, Školska knjiga, Zagreb.](#)
35. Krummenacher, A. (1981), Krisenmanagement, Industrielle Organisation, Zurich.
36. Leeds, M. A., Von Allmen, P. and Matheson, V. A. (2023, 7th edition). The Economics of Sports. Routledge, New York and London.
37. Macey-Dare, R. (2021), A League of Their Own - Logic of Super League 1, *St Cross College - University of Oxford; Middle Temple; Minerva Chambers*
38. Manoli, A.E. (2022), Operational crisis communication management: a content analysis of FIFA's communication during Covid-19, *Taylor&Francis*, 26 (2), 293-314.
39. Marsen, S. (2019), Navigating Crisis: The Role of Communication in Organizational Crisis, *Sage Journals*, 57 (2).
40. Missiorli, A. (2002), European Football Cultures and their Integration: The 'Short' Twentieth Century, *Culture, Sport, Society*, 5(1), 1-20.
41. Mong, U., Moses, O., Ngwakwe, P., Olumba M., Ohuruogu, B., Okechukwu, A., Orji, S. (2022), Crisis management in sports and sports development, *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 8(6)
42. Novak, B., (2001.), Krizno komuniciranje i upravljanje opasnostima, Priručnik za krizne odnose s javnošću, Binoza Press, Zagreb
43. Olsson, L. (2011), Decisive Moments in UEFA. The Organisation and Goverance of Top Football Across Europe. Routledge, New York and London

44. Osmanagić Bedenik, N., (2010.), *Kriza kao šansa*, Školska knjiga, Zagreb
45. Pijetlovic, K. (2024), Legality of UEFA's prior authorisation system in C-333/21 European Super League, *Catolica Global School of Law*, Lisabon.
46. Plumley, D. and Wilson, R. (2023). *The Economics and Finance of Professional Team Sports*. Routledge, New York and London.
47. Press Release 21 December 2023 – A22 Proposes New Open European Competition, preuzeto s <https://a22sports.com/en/media/press-release-21-december-2023/> (1.8.2024)
48. Presber, R., Stengert, U. (2002), *Kreditrating*, Schaffer-Poeschel, Stuttgart.
49. Rajkiewicz, M., (2023), Super League, FIFA and UEFA in front of the Court of Justice of the European Union. A case that can change the future of football and soft power in Europe, *International Law Quarterly* 2023; 1(1), 181-197
50. Reid, J., (2002), *Crisis management: you will play the way you practiced*, Yanine Reld group. Inc.
51. Rewilak, J, (2023), The Designated Player Policy Rule and Attendance Demand in Major League Soccer, *Journal of Sports Economics*, 24 (4).
52. Statement by UEFA, the English Football Association, the Premier League, the Royal Spanish Football Federation (RFEF), LaLiga, the Italian Football Federation (FIGC) and Lega Serie A, (2021), preuzeto s <https://www.uefa.com/news-media/news/0268-12121411400e-7897186e699a-1000--statement-by-uefa-the-english-football-association-the-pre/> (25.7.2024)
53. Sučević, D., (2010.), *Krizni menadžment*, Lider, Zagreb
54. Sučević, D. (2016.), *Krizni menadžment – Vodič kroz planiranje, prevenciju i oporavak*, 2. nepromijenjeno izdanje, Zagreb, Visoko učilište EFFECTUS
55. Szymanski, S. (2012), *Economics of Leagues Design: Open versus Closed Systems*, *The Oxford Handbook of Sports Economics*, Oxford University Press, Inc.
56. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc. Fink, S. (2013) *Crisis Communications: the Definitve Guide to Managing the Massage*. McGraw-Hill Education.

57. Tipurić, D. (2019), Strategije u kriznim situacijama, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet Zagreb
58. UEFA approves reintegration measures for nine clubs involved in the so-called 'Super League (2021), preuzeto s <https://www.uefa.com/news-media/news/0269-123871bd86ca-d9571aa78f72-1000--uefa-approves-reintegration-measures-for-nine-clubs-involved/> (25.7.2024)
59. UEFA statement on the European Super League case (2023), preuzeto s <https://www.uefa.com/news-media/news/0288-19bf06a5cd26-1e0545be457d-1000--uefa-statement-on-the-european-super-league-case/> (27.7.2024)
60. UEFA: Distribution to clubs from the 2023/24 UEFA Champions League, UEFA Europa League and UEFA Europa Conference League and the 2023 UEFA Super Cup (2023), preuzeto s https://editorial.uefa.com/resources/0283-1874e21d8957-30a439a30e08-1000/20230707_circular_2023_35_en.pdf (20.7.2024)
61. UEFA: Our History (2024), preuzeto s <https://www.uefa.com/about/our-history/> (1.7.2024), u radu prikazano kao UEFA, 2024 a
62. UEFA: Our Competitions (2024), preuzeto s <https://www.uefa.com/running-competitions/our-competitions/> (1.7.2024), u radu prikazano kao UEFA, 2024 b
63. UEFA: Financial sustainability (2024), preuzeto s <https://www.uefa.com/running-competitions/integrity/financial-sustainability/> (1.7.2024), u radu prikazano kao UEFA, 2024 c
64. UEFA: Distribution to clubs from the UEFA Champions League, UEFA Europa League, UEFA Conference League and the UEFA Super Cup for the 2024–27 cycle (2024/25 season) (2024), preuzeto s https://editorial.uefa.com/resources/028b-1a7880138a24-7a993e2e33d1-1000/20240322_circular_2024_13_en.pdf (30.7.2024), u radu prikazano kao UEFA, 2024 d
65. UEFA President Čeferin: protect the European sports model (2024), preuzeto s <https://www.uefa.com/news-media/news/028a-1a22284bddfb-27d6b6c5ad42-1000--uefa-president-ceferin-protect-the-european-sports-model/> (30.7.2024), u radu prikazano kao UEFA, 2024 e

66. UEFA: Together for the Future of Football (2019), preuzeto s https://editorial.uefa.com/resources/0269-1267e6a556ce-3b9dd3e7e6ec-1000/together_for_the_future_of_football.pdf (1.7.2024)
67. Van den Bogaert, S.C.G. (2022), The rise and fall of the European Super League: a case for better governance in sport. Universiteit Leiden
68. Van der Veldt, S.H. (2022), On the Viability of Break-away Competitions in Football. Tilburg University
69. Vonnard, P. (2014), A Competition that Shook European Football: The Origins of the European Champion Clubs' Cup, 1954–1955. *Sport in History*, 34 (4), 595-619.
70. Vonnard, P. (2021), From Mitropa Cup to UEFA Cup: the role of UEFA in the establishment of a European scale in football. *Moments, Mataphors, Memories*, 129-144.
71. Weick, K.E., Sutcliffe, K, M. (2015) *Managing the Unexpected: Sustained Performance in a ComplexWorld*. Hoboken, New Jersey: Wiley & Sons, Inc.
72. Westenend, F.L. (2022), The FIFA and UEFA prior authorisation rules and the European Super League in light of competition law: A red card?. Faculty of Law, Lund University.
73. Winner, D. (2013), *Those Feet: A Sensual History of English Football*, The Overlook Press Inc., New York.
74. Zaremba, A. J. (2010), *Crisis Communication Theory and Practice*. Routledge, New York

Popis slika

<i>Slika 1: 20 najbogatijih nogometnih klubova 2023</i>	42
<i>Slika 2: Navijači Liverpoola protiv ESL-a</i>	50

Popis tablica

<i>Tablica 1: Način raspodjele nagradnog fonda u Ligi prvaka za sezonu 2023/24</i>	Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.
<i>Tablica 2: Utjecaj Covid - 19 krize na prihode osnivača Superlige</i>	40

Popis grafova

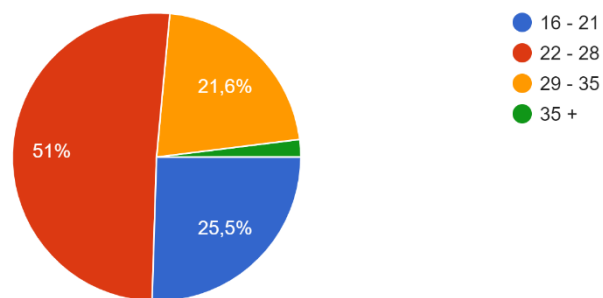
<i>Graf 1: Nagradni fond u UEFA-inim klupskim natjecanjima 2009/10 - 2024/25</i>	21
<i>Graf 2: Prosječni prihodi od utakmica, emitiranja i komercijalni prihodi 20 najbogatijih nogometnih klubova</i>	27
<i>Graf 3: Dob ispitanika</i>	77
<i>Graf 4: Smatraju li profesionalni nogometaši UEFA—ine sankcije ispravnima?</i>	79
<i>Graf 5: Koje natjecanje preferiraju profesionalni nogometaši</i>	80
<i>Graf 6: Smatraju li nogometaši da je potencijalan ukupan broj utakmica u Ligi prvaka prevelik</i>	80
<i>Graf 7: Razina povjerenja prema UEFA-i među profesionalnim nogometašima</i>	81
<i>Graf 8: Stav navijača o tome čija je reakcija najviše pridonijela suzbijanju Superlige</i>	82
<i>Graf 9: Mjera u kojoj se navijači slažu s tvrdnjom da bi osnivanje Superlige dodatno povećalo razlike između najbogatijih i ostalih klubova</i>	82
<i>Graf 10: Kako bi navijači postupili u slučaju pokretanja Superlige</i>	83
<i>Graf 11: Preferirani format Lige prvaka među navijačima</i>	84

Prilozi

Prilog 1: Anketni upitnik u svrhu istraživanja za potrebe diplomskog rada: "Analiza reakcije UEFA-e na krizu uzrokovanu osnivanjem nogometne Superlige", proveden među profesionalnim nogometašima.

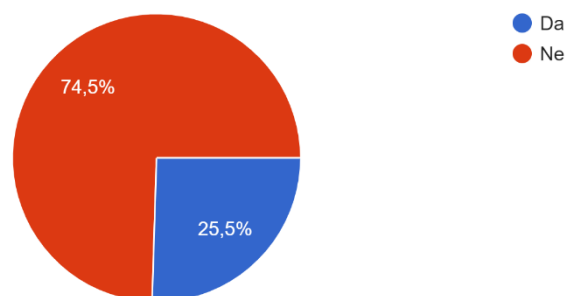
Vaša dob

51 odgovor

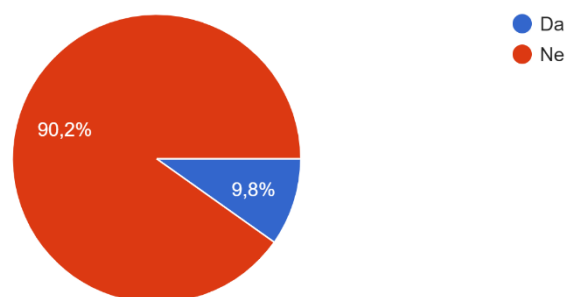
Jeste li ikada nastupali u klupskom natjecanju pod okriljem UEFA-e? (UEFA Champions League, UEFA Europa League, UEFA Europa Conference League)

51 odgovor

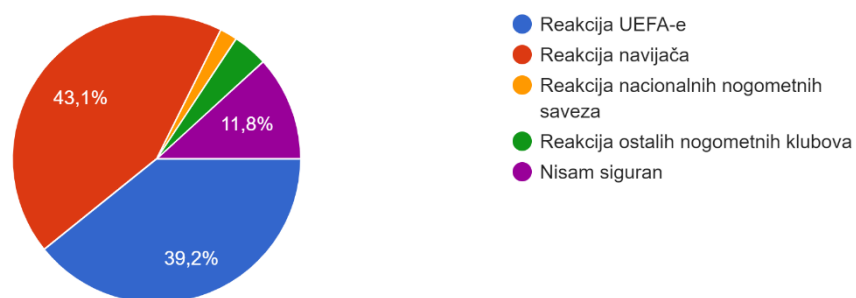
Jeste li ubilježili službeni nastup za seniorsku reprezentaciju?

51 odgovor

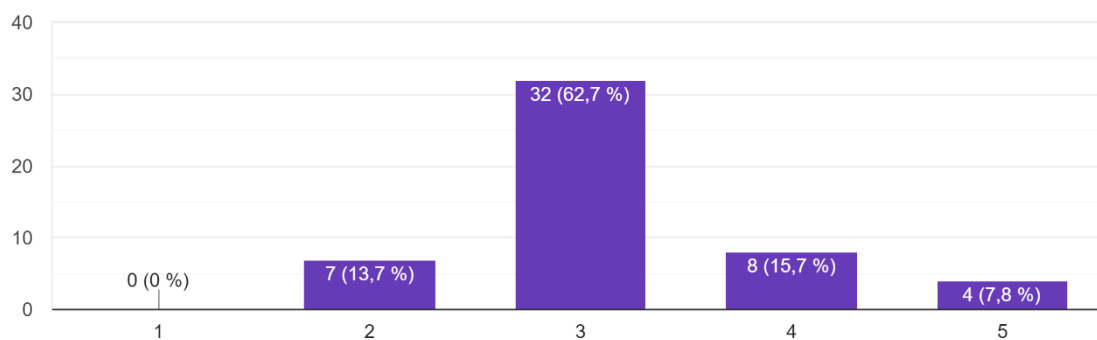
U proljeće 2021. nogometna je javnost šokirana objavom 12 europskih nogometnih velikana o osnivanju nogometne Superlige. Međutim, ta je ideja...akcija najviše pridonijela sprječavanju Superlige?

51 odgovor

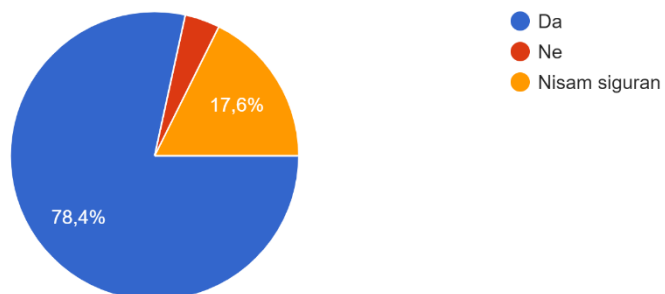
Ocijenite razinu vlastitog povjerenja prema UEFA-i kao krovnoj europskoj nogometnoj organizaciji.

51 odgovor

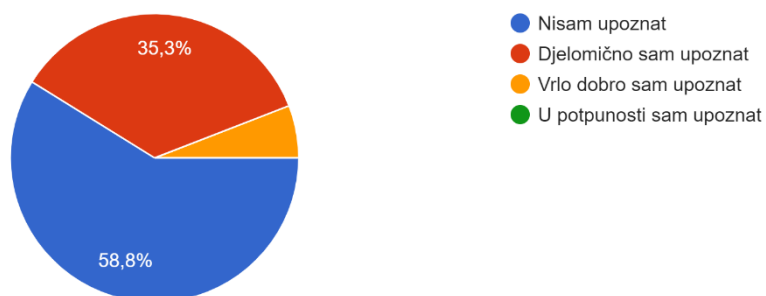
Odmah po osnivanju Superlige UEFA je odlučila poduzeti pravne postupke protiv osnivača Superlige. Smatrate li to ispravnom reakcijom?

51 odgovor

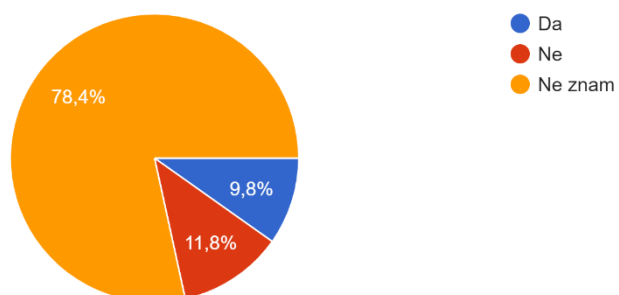
U kojoj ste mjeri upoznati s glavnim odlukama Europskog suda pravde iz prosinca 2023. glede nogometne Superlige?

51 odgovor

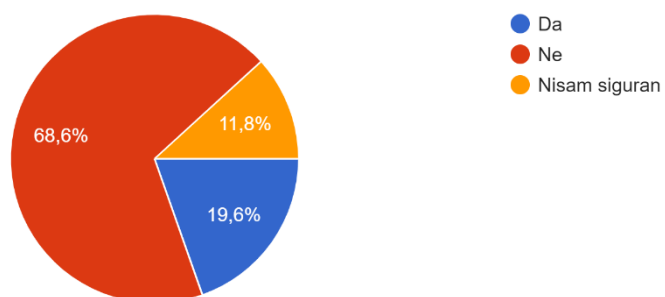
Smatrate li da je odlukom Europskog suda pravde otvoren put za nogometnu Superligu?

51 odgovor

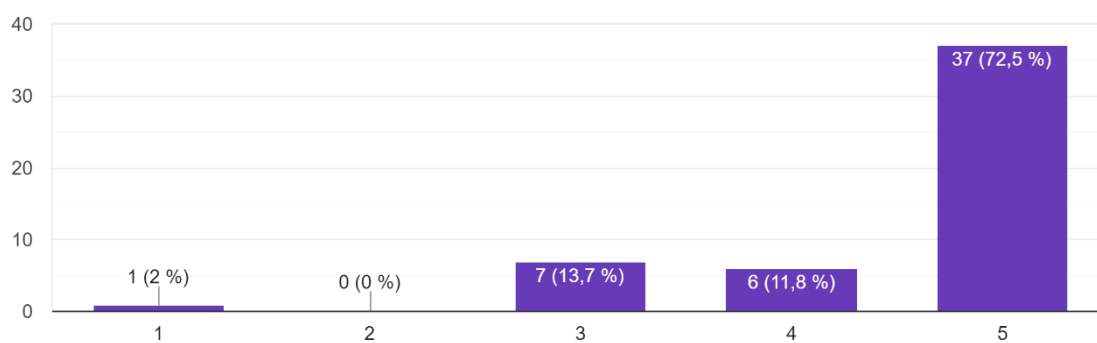
Smatrate li da je u redu da neki klubovi imaju unaprijed osigurano mjesto u natjecanju?

51 odgovor

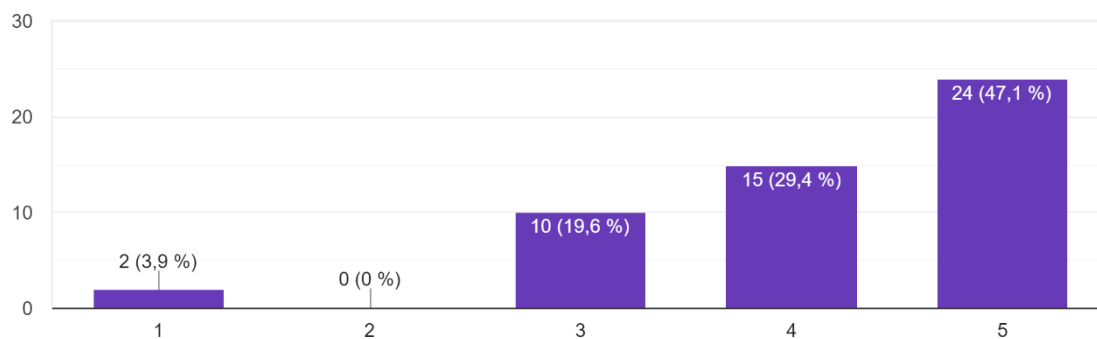
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Osnivanje nogometne Superlige dodatno bi povećalo razlike između najbogatijih klubova i ostalih.

51 odgovor

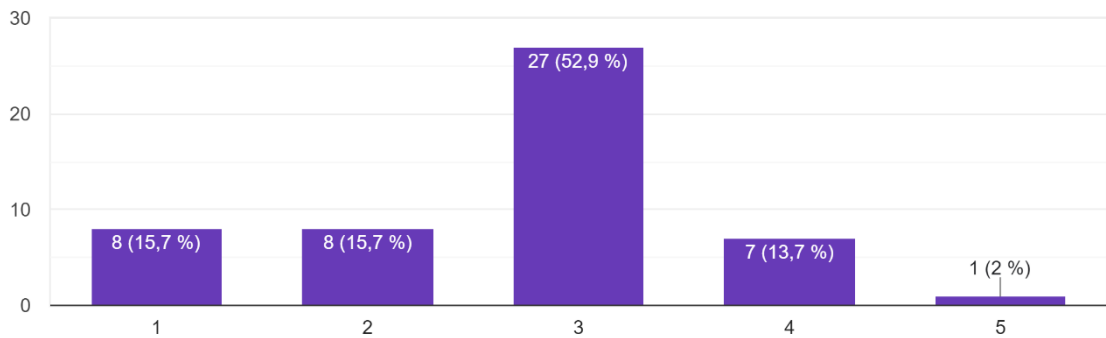
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Osnivanje Superlige u potpunosti bi onemogućilo klubove iz manjih europskih država u postizanju značajnih uspjeha na međunarodnoj razini.

51 odgovor

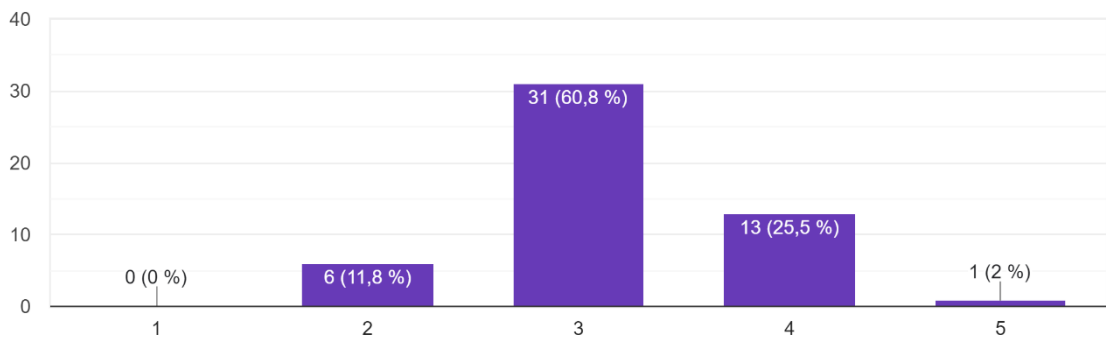
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Osnivanje Superlige dodatno bi povećalo popularnost nogometa na globalnoj razini.

51 odgovor

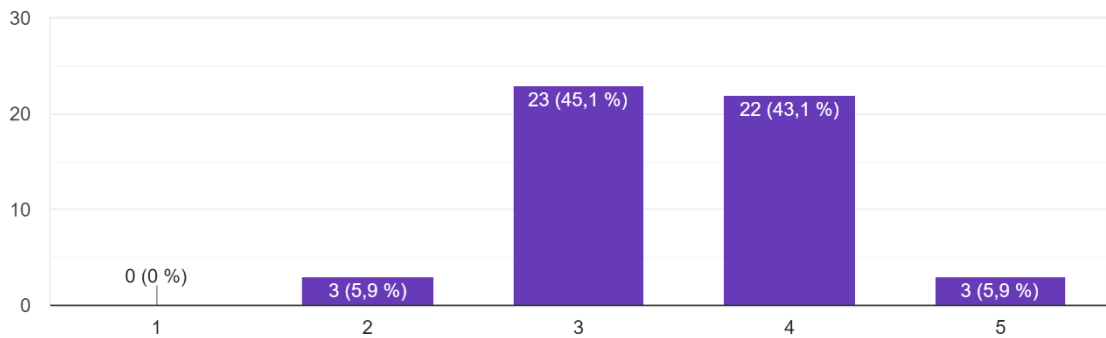
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: UEFA se istinski zalaže za jednakost svih nogometnih klubova.

51 odgovor

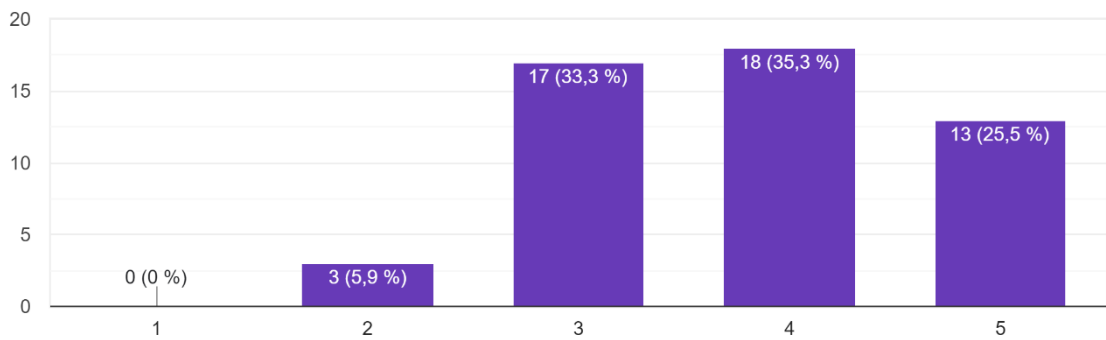
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: UEFA svojim odlukama pogoduje najbogatijim klubovima.

51 odgovor

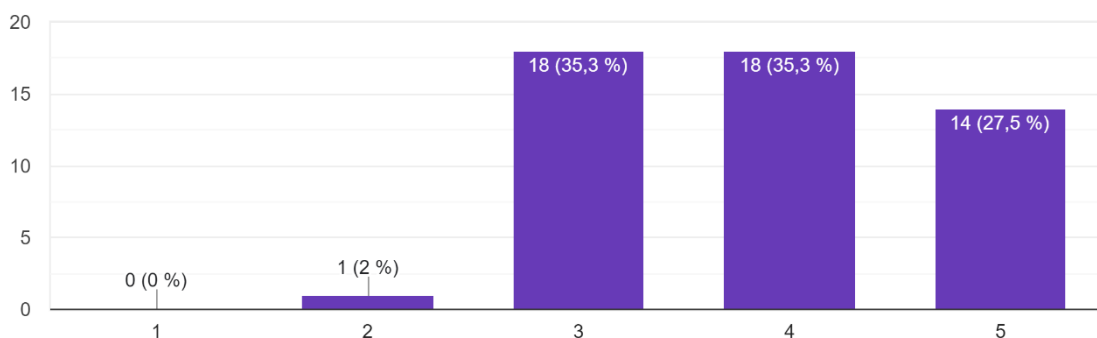

U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: UEFA se nalazi pod svakodnevnim pritiskom najbogatijih klubova koji prijete osnivanjem vlastit...v svoje volje mora udovoljavati njihovim zahtjevima.

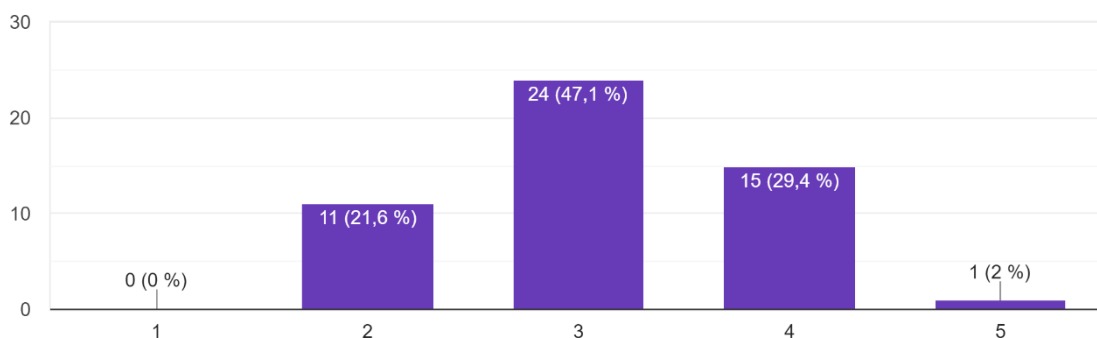
51 odgovor

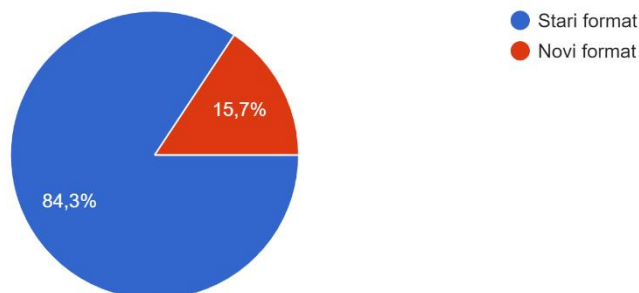
Od sezone 2024/25 UEFA mijenja se format Lige prvaka. Broj klubova rasti će s dosadašnjih 32 na 36 klubova koji će tijekom ligaškog dijela natjecanj...dgovor UEFA-e na prijetnju organiziranja Superlige?
51 odgovor

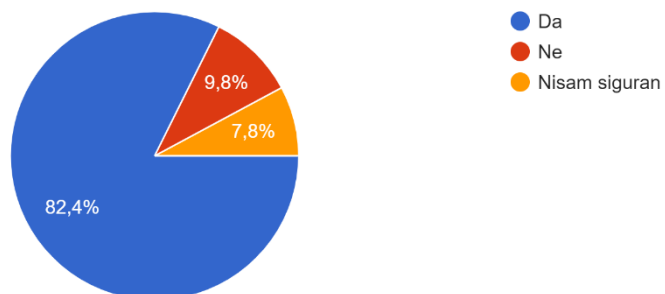
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Novi format Lige prvaka zapravo predstavlja elitnu superligu pod okriljem UEFA-e.
51 odgovor

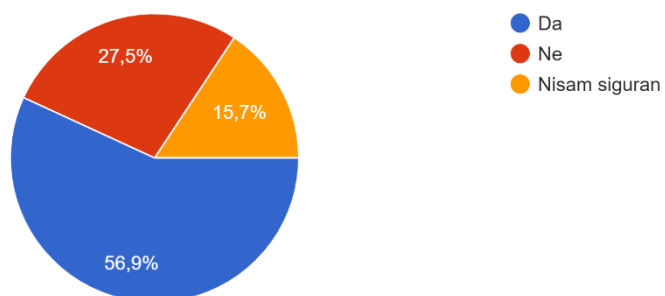
Koji format UEFA-ine Lige prvaka Vam više odgovara?
51 odgovor

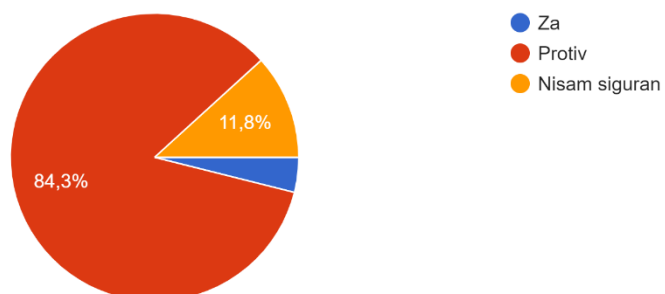
Prema novom formatu, maksimalan broj utakmica koje jedna momčad može odigrati rasti će sa dosadašnjih 13 na 17 utakmica. Ako tome pridodamo ...lnih reprezentacija, smatrate li da je to previše?
51 odgovor

Prema novom formatu, dvije najuspješnije europske lige imat će 5 predstavnika u Ligi prvaka, a u nekim kombinacijama mogli bi ih imati čak 6. Smatrate li da je to previše?
51 odgovor

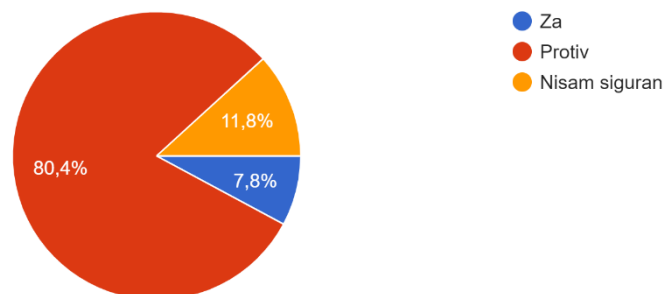

Postoji velika mogućnost da se neke utakmice Lige prvaka odigraju na drugim kontinentima, a naveliko se priča o finalu Lige prvaka na Arapskom poluotoku. Kakav je vaš stav o tome?
51 odgovor

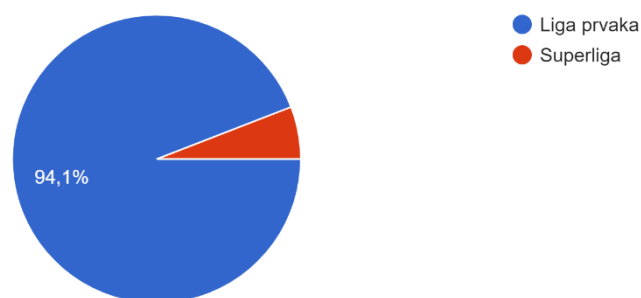
Kakav je Vaš stav o mogućnosti da se upućuju pozivnice za nastup u Ligi prvaka klubovima s drugih kontinenata?

51 odgovor

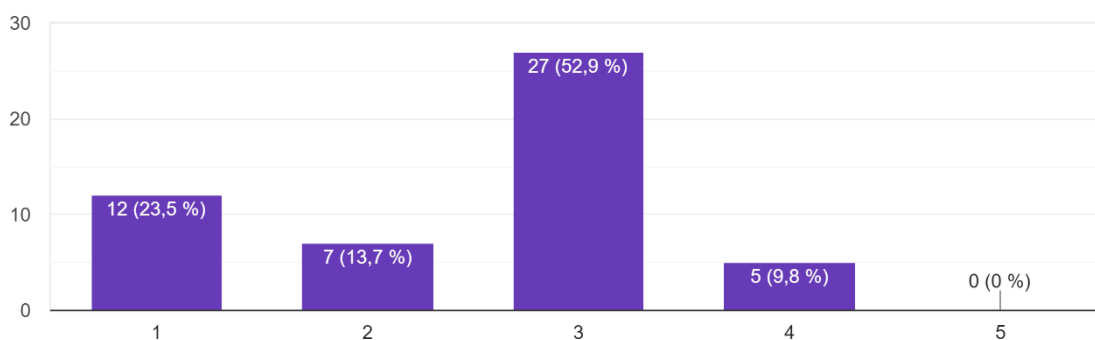
Da morate birati, biste li radije igrali u UEFA-inoj Ligi prvaka ili nogometnoj Superligi?

51 odgovor

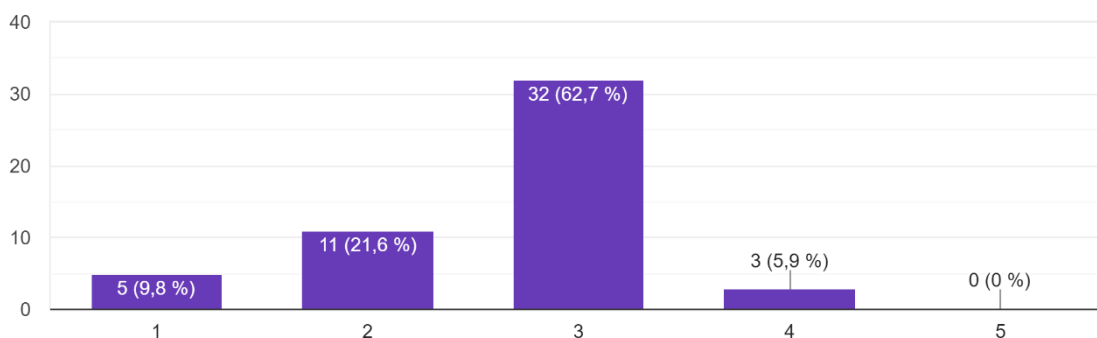
Ocijenite u kojoj mjeri vlasnici nogometnih klubova u obzir uzimaju mišljenja i želje profesionalnih nogometaša.

51 odgovor

Ocijenite u kojoj mjeri UEFA prilikom svojih odluka uzima u obzir mišljenja i želje profesionalnih nogometaša?

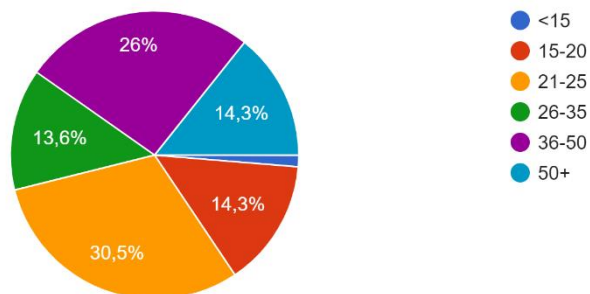
51 odgovor

Prilog 2: Anketni upitnik u svrhu istraživanja za potrebe diplomskog rada: "Analiza reakcije UEFA-e na krizu uzrokovanu osnivanjem nogometne Superlige", proveden među navijačima.

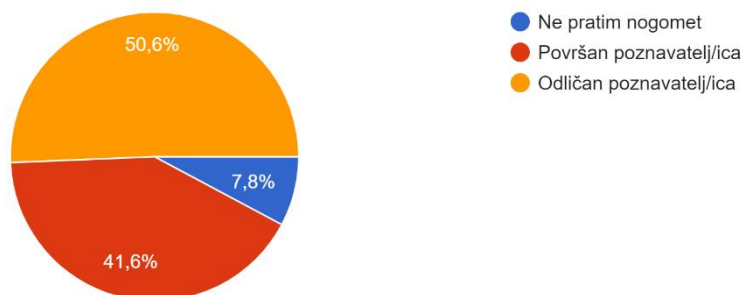
Vaša dob

154 odgovora

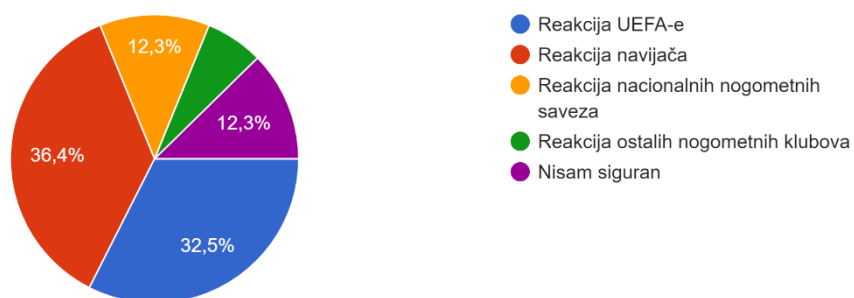
U kojoj mjeri pratite nogomet?

154 odgovora

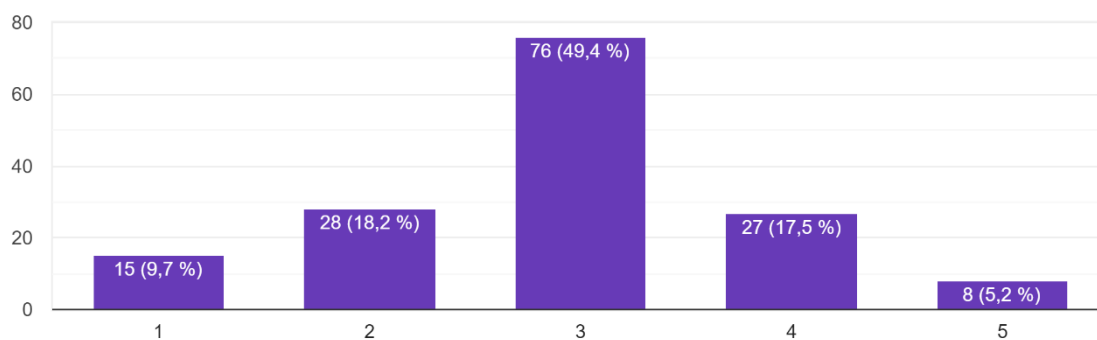
U proljeće 2021. nogometna je javnost šokirana objavom 12 europskih nogometnih velikana o osnivanju nogometne Superlige. Međutim, ta je ideja...akcija najviše pridonijela sprječavanju Superlige?

154 odgovora

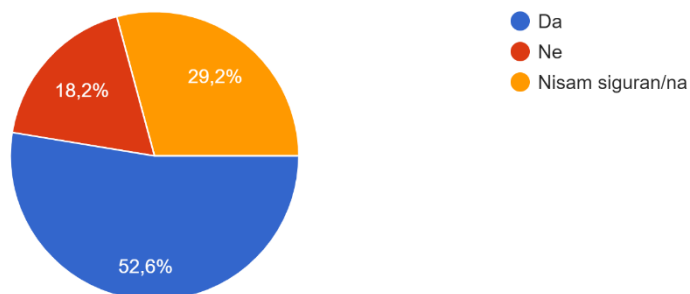
Ocijenite razinu vlastitog povjerenja prema UEFA-i kao krovnoj europskoj nogometnoj organizaciji.

154 odgovora

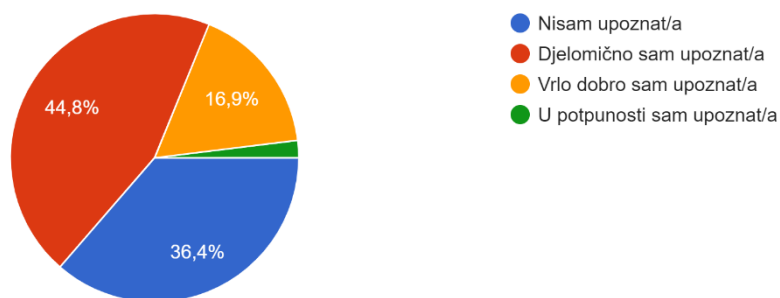
Odmah po osnivanju Superlige UEFA je odlučila poduzeti pravne postupke protiv osnivača Superlige. Smatrate li to ispravnom reakcijom?

154 odgovora

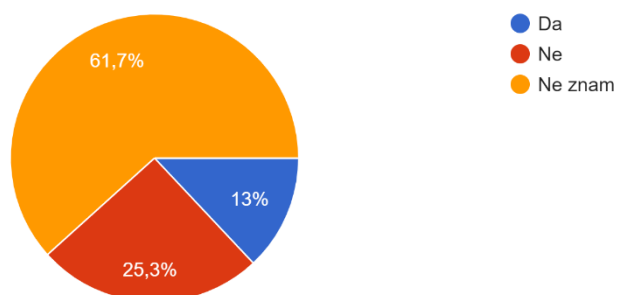
U kojoj ste mjeri upoznati s glavnim odlukama Europskog suda pravde iz prosinca 2023. glede nogometne Superlige?

154 odgovora

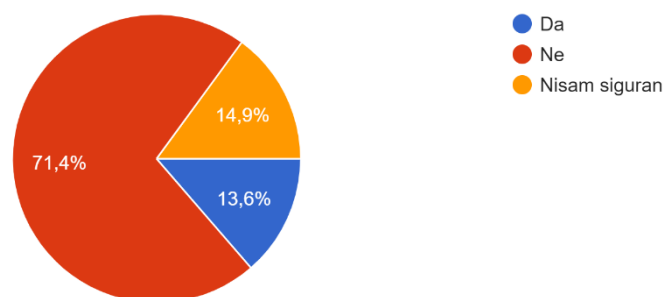
Smatrate li da je odlukom Europskog suda pravde otvoren put za nogometnu Superligu?

154 odgovora

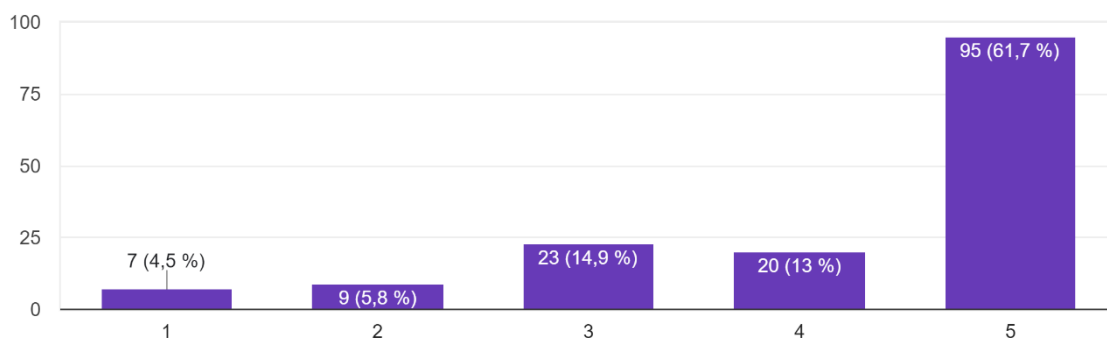
Smatrate li da je u redu da neki klubovi imaju unaprijed osigurano mjesto u natjecanju?

154 odgovora

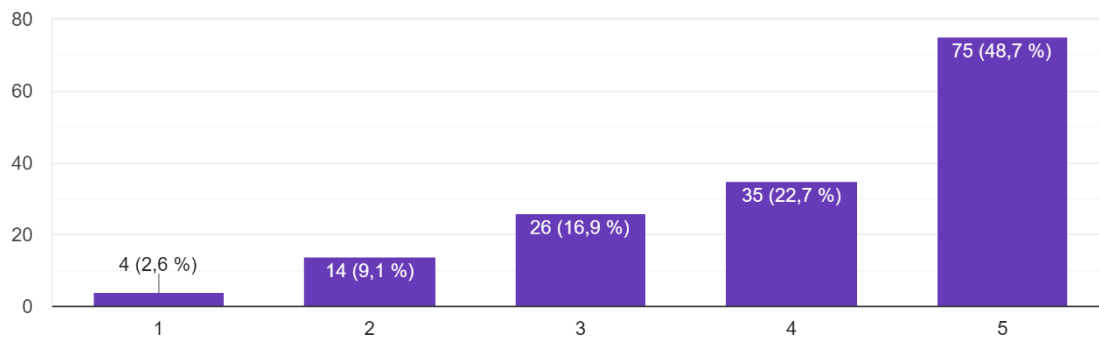
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Osnivanje nogometne Superlige dodatno bi povećalo razlike između najbogatijih klubova i ostalih?

154 odgovora

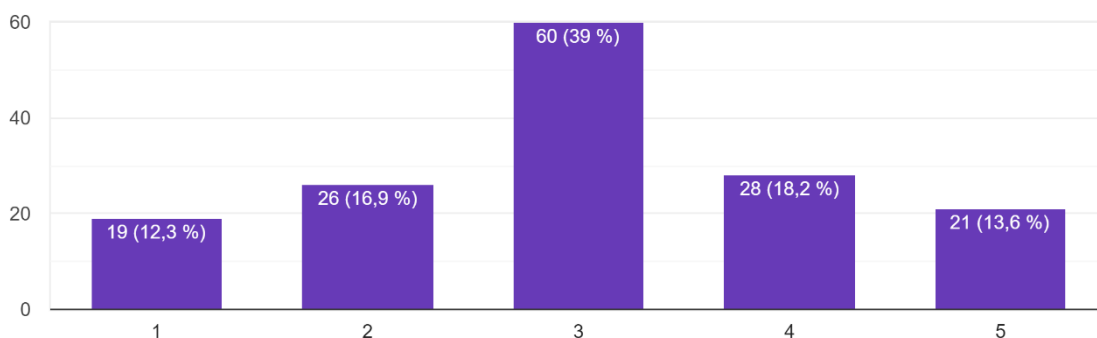
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Osnivanje Superlige u potpunosti bi onemogućilo klubove iz manjih europskih država u postizanju značajnih uspjeha na međunarodnoj razini?

154 odgovora

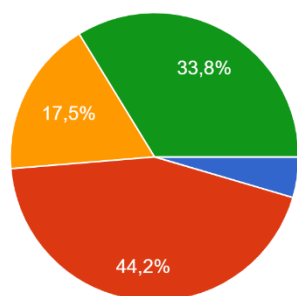
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Osnivanje Superlige dodatno bi povećalo popularnost nogometa na globalnoj razini?

154 odgovora

Kakvo je Vaše osobno mišljenje o nogometnoj Superligi i kako biste postupili u slučaju osnivanja Superlige?

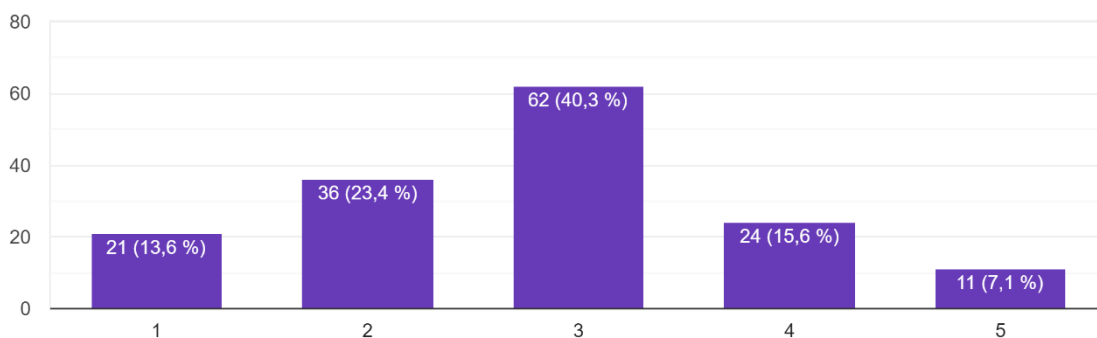
154 odgovora

- Smatram da bi to bilo odlično natjecanje i aktivno bih ga pratio/la.
- Nisam pobornik Superlige ali bih ju svejedno aktivno pratio/la.
- Izrazito sam protiv Superlige i iz protesta ju ne bih pratio/la.
- Nemam izraženo mišljenje i nisam siguran kako bih postupio/la.

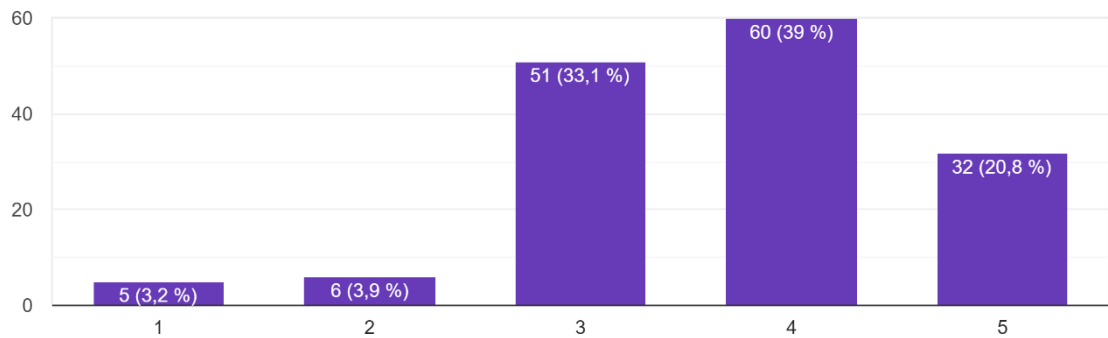
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: UEFA se istinski zalaže za jednakost svih nogometnih klubova?

154 odgovora

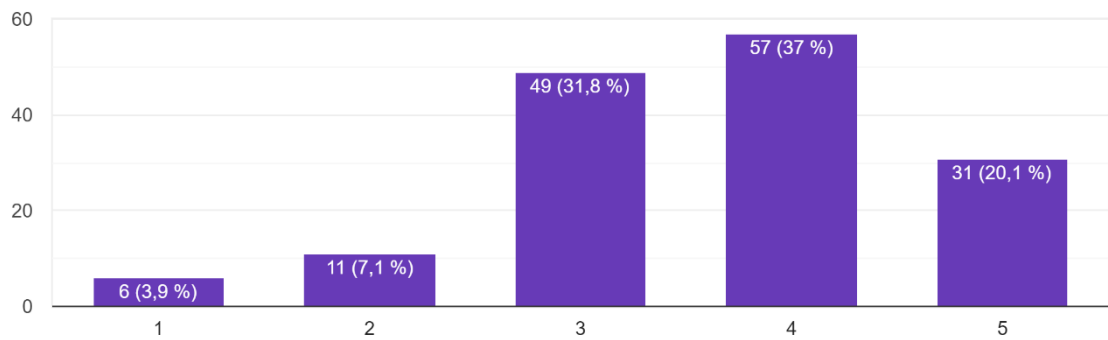
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: UEFA svojim odlukama pogoduje najbogatijim klubovima?

154 odgovora

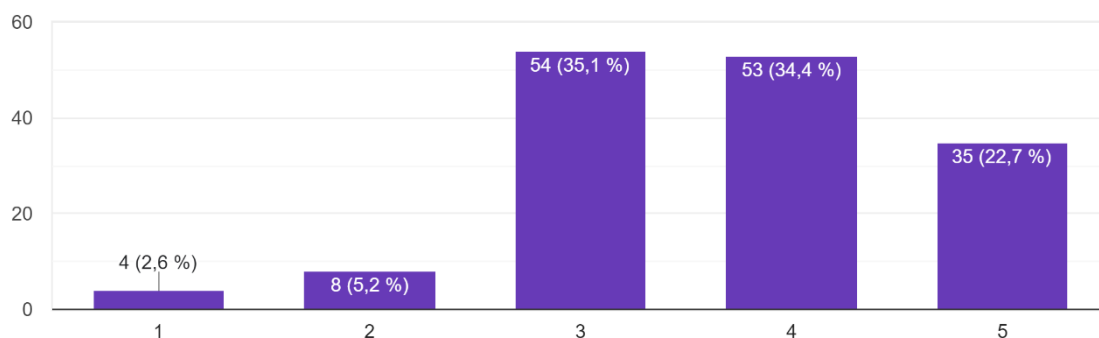

U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: UEFA se nalazi pod svakodnevnim pritiskom najbogatijih klubova koji prijete osnivanjem vlastit... svoje volje mora udovoljavati njihovim zahtjevima?

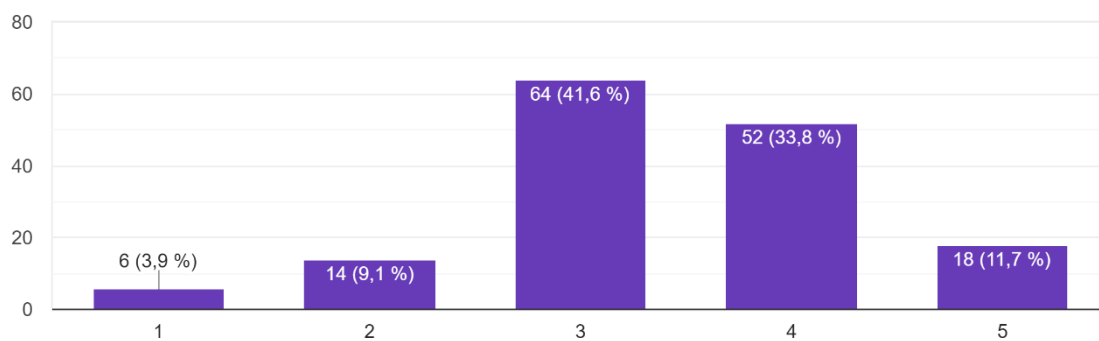
154 odgovora

Od sezone 2024/25 mijenja se format Lige prvaka. Broj klubova rasti će s dosadašnjih 32 na 36 klubova koji će tijekom ligaškog dijela natjecanja odgovor UEFA-e na prijetnju organiziranja Superlige?
154 odgovora

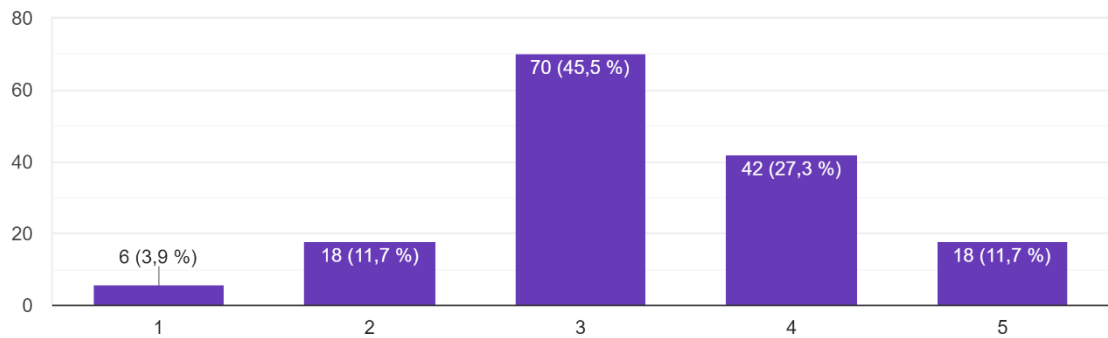

U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Novi format Lige prvaka zapravo predstavlja elitnu superligu pod okriljem UEFA-e?
154 odgovora

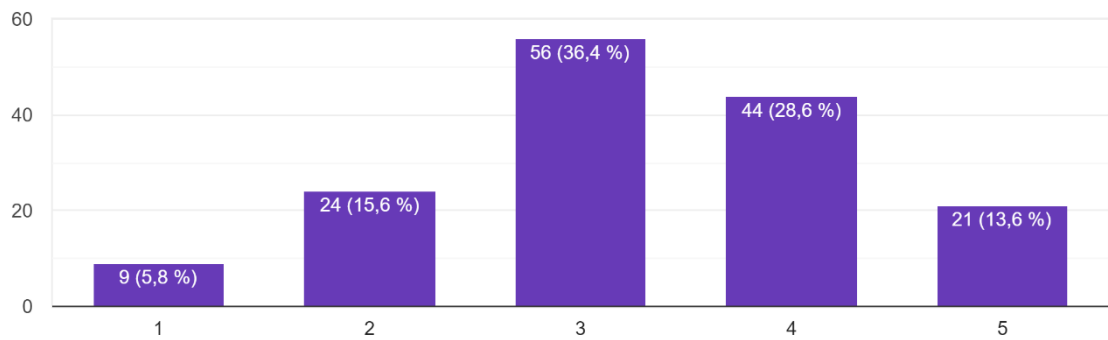
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Novi format Lige prvaka povećat će gledanost nogometa u Europi?

154 odgovora

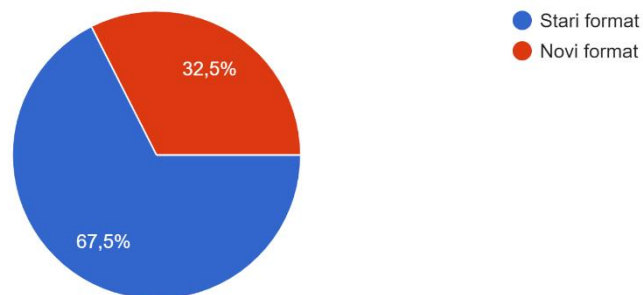
U kojoj se mjeri slažete sa sljedećom tvrdnjom: Novi format Lige prvaka povećat će gledanost nogometa u SAD-u i Aziji?

154 odgovora

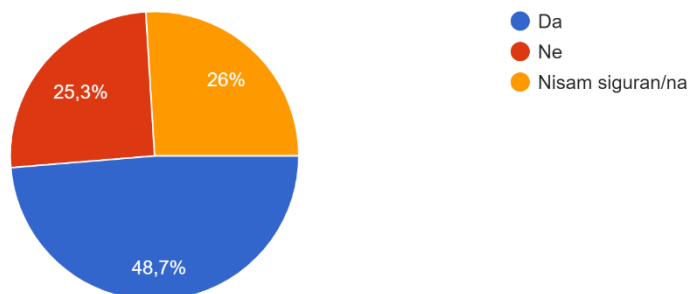
Koji format UEFA-ine Lige prvaka Vam više odgovara?

154 odgovora

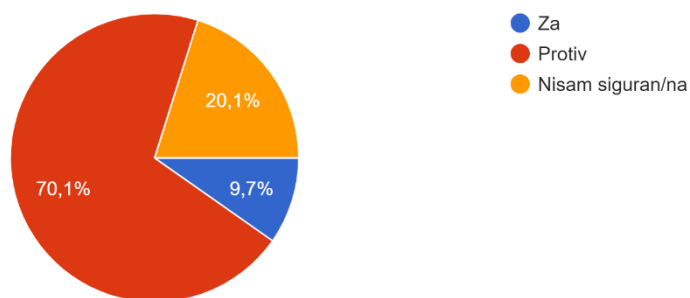
Prema novom formatu, dvije najuspješnije europske lige imat će 5 predstavnika u Ligi prvaka, a u nekim kombinacijama mogli bi ih imati čak 6. Smatrate li da je to previše?

154 odgovora

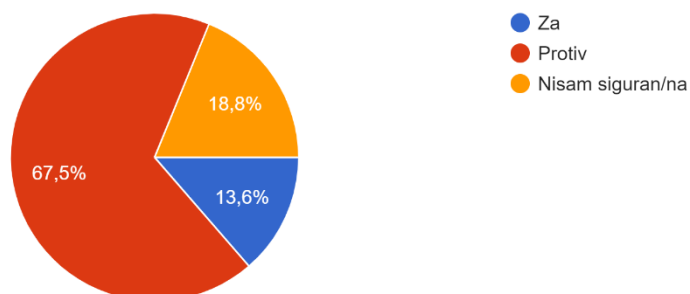
Postoji velika mogućnost da se neke utakmice Lige prvaka odigraju na drugim kontinentima, a naveliko se priča o finalu Lige prvaka na Arapskom poluotoku. Kakav je vaš stav o tome?

154 odgovora

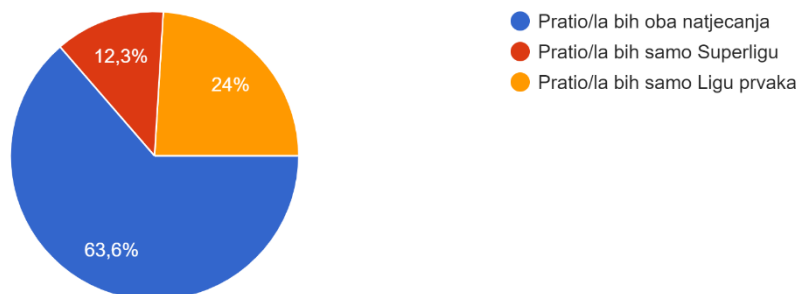
Kakav je Vaš stav o mogućnosti da se upućuju pozivnice za nastup u Ligi prvaka klubovima s drugih kontinenata?

154 odgovora

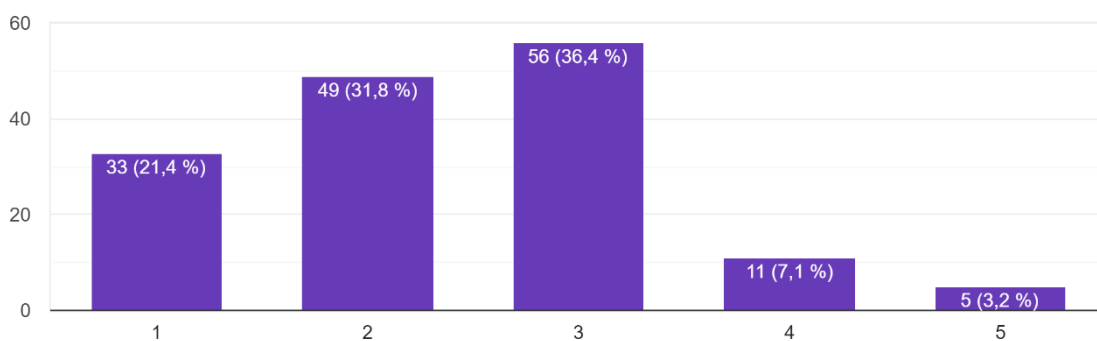
Kako biste postupili u situaciji da paralelno postoje i Superliga i UEFA-ina Liga prvaka te da najbogatiji klubovi nastupaju u Superligi?

154 odgovora

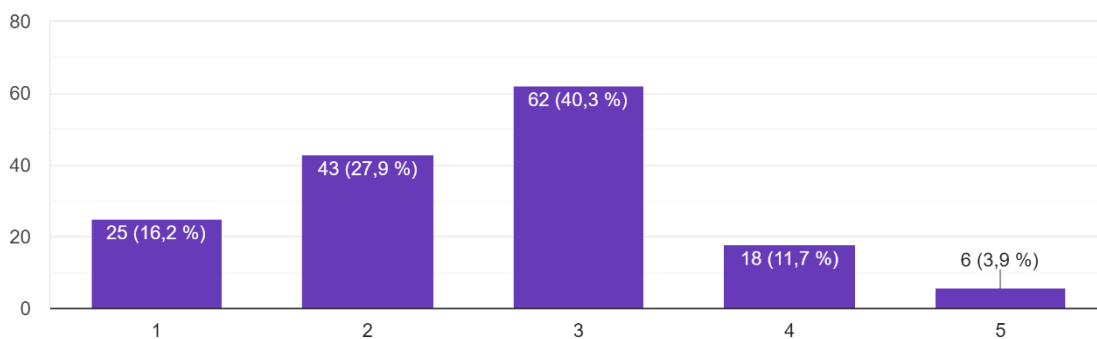
Prema Vašem mišljenju, u kolikoj mjeri vlasnici najbogatijih klubova u obzir uzimaju želje lokalne navijačke zajednice?

154 odgovora

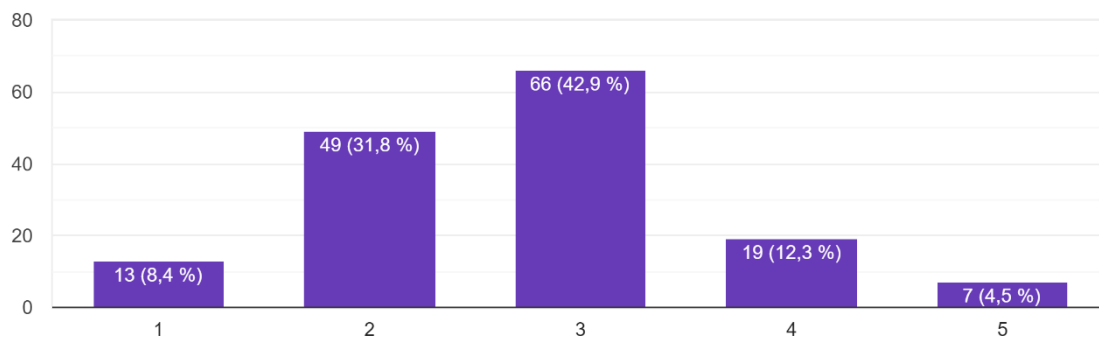
U kojoj mjeri UEFA prilikom svojih odluka u obzir uzima želje navijača?

154 odgovora

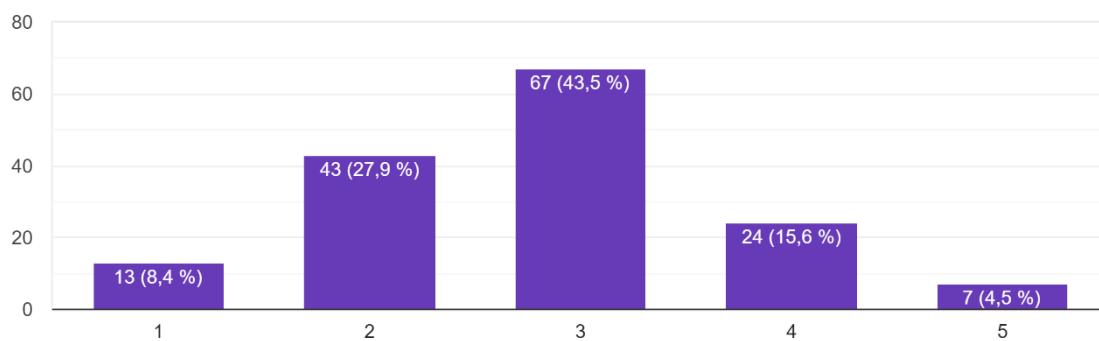
Ocijenite u kojoj mjeri vlasnici nogometnih klubova u obzir uzimaju mišljenja i želje profesionalnih nogometaša.

154 odgovora

Ocijenite u kojoj mjeri UEFA prilikom svojih odluka uzima u obzir mišljenja i želje profesionalnih nogometaša?

154 odgovora

Životopis studenta

Zovem se Antonio Međurečan i rođen sam 17. svibnja 1999. godine u Koprivnici. Završio sam Prirodoslovno-matematičku gimnaziju Fran Galović u Koprivnici te 2019. godine upisujem Ekonomski fakultet u Zagreb, integrirani studij poslovne ekonomije, a na četvrtoj godini studija upisujem smjer Analiza i poslovno planiranje. Tijekom studiranja izabran sam u Savjet najboljih studenata Ekonomskog fakulteta te sam obnašao dužnost demonstratora na Katedri za ekonomiku poduzeća. Od lipnja 2024. godine zaposlen sam u PricewaterhouseCoopers Hrvatska u odjelu revizije.

Tijekom cijelog života bavim se sportom te sam prošao cijelu nogometnu školu Nogometnog kluba Slaven Belupo, a i danas još uvijek aktivno igram nogomet u četvrtom rangu natjecanja. Također, posjedujem UEFA-C licencu za nogometnog trenera.